

PRIJEVOD - VERZIJA 2.0

Za korištenje ovog prijevoda izvan potreba projekta "Pilot plan upravljanja rijekom Savom" potrebno je dobiti prethodnu saglasnost konsultantskog tima (info@savariver.net)

ZAJEDNIČKA STRATEGIJA IMPLEMENTACIJE OKVIRNE DIREKTIVE O VODAMA (2000/60/EC)

Vodic Br. 11

PROCESI PLANIRANJA

Proizvela Radna Grupa 2.9 – Procesi planiranja

Isključenje odgovornosti:

Ovaj tehnički dokument razvijen je kroz programe saradnje Evropske Komisije, svih država članica, zemalja pristupnica, Norveške i ostalih zainteresovanih strana te nevladinih organizacija. Dokument predstavlja neformalno mišljenje o najboljoj praksi koje su prihvatili svi partneri. Međutim, dokument nužno ne predstavlja službeno formalno mišljenje bilo kojeg partnera. Stoga, mišljenja izražena u ovom dokumentu ne predstavljaju nužno mišljenja Evropske Komisije.

***Europe Direct je služba koja vam pomaže u
pronalaženju odgovora na vaša pitanja o Evropskoj Zajednici***

**Novi besplatni telefon:
00 800 6 7 8 9 10 11**

Veliki broj dodatnih informacija o Evropskoj Zajednici dostupan je na Internetu putem servera Europa (<http://europa.eu.int>).

Luksemburg: Ured za službene publikacije Evropskih zajednica, 2003.

ISBN 92-894-5614-0
ISSB 1725-1087

© Evropske zajednice, 2003.

Umnožavanje je dozvoljeno pod uslovom da se naznaci izvor.

Predgovor

Države članice Evropske Zajednice, Norveška i Evropska Komisija razvile su Zajedničku Strategiju za podršku implementacije Direktive 2000/60/EC kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice na području politike voda (Okvirna Direktiva o Vodama (WFD – Water Framework Directive)). Glavni cilj ove strategije je da se omogući dosljedna i skladna provedba ove Direktive. Naglasak je na metodološkim pitanjima koja se odnose na tehničke i naučne implikacije Okvirne Direktive o Vodama.

Jedan od kratkoročnih ciljeva ove strategije je razvoj zakonski ne-obavezujućih i praktičnih vodica o različitim tehničkim pitanjima Direktive. Ti Vodici namijenjeni su stručnjacima koji direktno ili indirektno implementiraju Okvirnu Direktivu o Vodama na riječnim slivovima. Struktura, prezentacija i terminologija su stoga prilagođene potrebama tih stručnjaka te je formalni, pravnički jezik izbjegnuto gdje god je to bilo moguće.

U skladu sa gore pomenutom strategijom, okupljena je neformalna radna grupa za pitanja vezana uz planiranje riječnih slivova. Glavni cilj ove grupe koja je započela s radom u julu 2001. godine je razvijanje zakonski ne-obavezujućih i praktičnih vodica o četiri elementa Okvirne Direktive o Vodama: određivanje vodnih područja, procesi planiranja, učešće javnosti i integrisano planiranje upravljanja vodnim slivovima. Španija i Evropska Komisija odgovorne su za animiranje radne grupe sastavljene od tehničkih stručnjaka iz vladinih tijela i nevladinih organizacija.

Ovaj dokument predstavlja konačnu verziju Vodica o procesima planiranja. Predstavlja opšti pregled ukupnog ciklusa planiranja i iznosi preporuke za njegovu uspješnu implementaciju. Temelji se na doprinosu i povratnim informacijama velikog broja raznih stručnjaka i ostalih zainteresovanih strana iz država Evropske Zajednice i zemalja pristupnica.

Mi, Direktori Voda Evropske Zajednice, Norveške, Švicarske i zemalja pristupnica Evropskoj Zajednici, razmotrili smo i prihvatili ovaj Vodici u martu 2003. godine. Zahvaljujemo članovima Radne Grupe te naročito vodstvu Opšte Uprave Evropske Komisije za Okoliš na pripremi ovog kvalitetnog dokumenta.

Uvjereni smo da će ovaj i ostali vodici razvijeni na temelju Zajedničke Strategije Implementacije imati ključnu ulogu u procesu implementacije Okvirne Direktive o Vodama.

Ovaj Vodici je živi dokument koji treba neprestano nadopunjavati i poboljšavati u skladu sa primjenom i iskustvima zemalja Evropske Zajednice i drugih zemalja. Saglasni smo, međutim, da ovaj dokument bude dostupan javnosti u sadašnjem obliku kako bi bio osnova za proces implementacije koji je u toku.

Nadalje, pozdravljamo napore nekolicine volontera koji su se obavezali da ce testirati i provjeriti ovaj i ostale dokumente u takozvanom pilot-projektu rijecnih slivova širom Evrope u 2003. i 2004. godini kako bi potvrdili primjenjivost Vodica u praksi.

Takoder se obavezujemo da cemo ocijeniti i odluciti o potrebi revidiranja ovog dokumenta po završetku pilot testiranja i prvih iskustava stecenih u pocetnim fazama implemetacije.

Sadržaj

ODJELJAK 1. UVOD – VODIC-DOKUMENT: CEMU?

ODJELJAK 2. IMPLEMENTACIJA DIREKTIVE: PRIPREMA

ODJELJAK 3. PRINCIPI RELEVANTNI ZA VODNO PLANIRANJE I POTREBE ZA PROCES DONOŠENJA ODLUKA

3.1 Uvod

3.2 Opšti djelokrug, funkcije i tipovi procesa planiranja

3.3 Planiranje upravljanja vodama i veze sa drugim procesima planiranja

ODJELJAK 4. USLOVI ZA ISPRAVAN PROCES PLANIRANJA

4.1 Dugoročna vizija vodnih područja (RBD)

4.2 Upravljanje znanjem i informacijama. Potreba za izgradnjom kapaciteta.

4.3 Integracija na operativnom nivou. Veze sa ostalim politikama planiranja.

4.4 Pravovremenost

4.5 Odgovarajući set alata

ODJELJAK 5. POSEBNI USLOVI U OKVIRNOJ DIREKTIVI O VODAMA KOJI SE TICU PROCESA PLANIRANJA

5.1 Opšta razmatranja

5.2 Prvi dio: Procjena trenutnog statusa i preliminarna analiza praznina

5.3 Treći dio: Uspostava monitoring programa

5.4 Četvrti dio: Analiza praznina

5.5 Peti dio: Uvođenje programa mjera

5.6 Šesti dio: Razvoj plana upravljanja rijecnim slivom

5.7 Sedmi i osmi dio: Primjena programa mjera i evaluacija

5.8 Deveti dio: Informisanje i konsultiranje javnosti; aktivno učestvovanje stakeholder-a

ODJELJAK 6. OPŠTI PREGLED I DIJAGRAM PROCESA PLANIRANJA

6.1 Uvod: Zašto i kako upotrebljavati dijagrame u procesu planiranja?

6.2 Zakonski obavezujući raspored Okvirne Direktive o Vodama

6.3 Ciklus planiranja

6.4 Opšti dijagram procesa planiranja

6.5 Uska grla u procesu planiranja

ANEKS I. – POPIS SKRACENICA

ANEKS II. – PREAMBULE I CLANOVI OKVIRNE DIREKTIVE O VODAMA RELEVANTNI ZA OVAJ VODIC

Odjeljak 1. Uvod – Vodic: cemu?

Cilj ovog dokumenta je da se pruži vodstvo nadležnim vlastima u implementaciji Direktive 2000/60/EC koja uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice na području politike voda (Okvirna Direktiva o Vodama – WFD). Dokument je usmjeren na interakciju i aktivnosti planiranja te zadatke za ispunjavanje uslova Direktive. Vodic je alat za upravljanje u implementaciji Direktive na nacionalnom nivou.

Kome je namijenjen ovaj Vodic?

Narocito je namijenjen nadležnim vlastima odgovornim za implementaciju Direktive na nivou vodnih područja iako sadrži podatke i o drugim nivoima planiranja: podsliv; nacionalni i međunarodni.

Ovaj dokument može pomoći vladama pri donošenju odluka koje se tiku dodjeljivanja odgovornosti i resursa vlastima nadležnim za implementaciju. Može biti od koristi i ostalim zainteresovanim stranama te nevladinim organizacijama u svrhu boljeg razumijevanja procesa planiranja.

Koji su ciljevi ovog Vodica?

Cilj ovog Vodica da se informišu zainteresovane strane o pitanjima i aktivnostima koje je potrebno organizovati i koordinirati tokom procesa planiranja te pružiti proceduralno vodstvo pri izradi i razvijanju planova upravljanja rijecnim slivovima. To će osigurati dosljednost u pristupu i efikasnost u njihovoj pripremi. Vodic nije previše preskriptivan i detaljiziran. On samo pruža konceptualni okvir koji treba prilagoditi karakteristikama i potrebama pojedinačnih rijecnih slivova.

Vodic pokušava:

- da stvori zajedničko razumijevanje procesa planiranja u skladu sa Direktivom;
- da pruži smjernice objašnjavajući uslove Direktive koji se tiku koraka implementacije i faza planiranja upravljanja rijecnim slivovima te analizirajući mogućnosti koje nudi Direktiva;
- da obezbijedi preporuke i iskustva za operacionalizaciju procesa planiranja;
- da objasni organizaciju procesa planiranja te pružiti informacije šta, ko i kada.

Vodic ne pokušava:

- da pruži smjernice o specifičnim tehničkim elementima procesa planiranja. Time se bave ostale Radne Grupe (vidi: Aneks 3. ovog Vodica).

Šta možete pronaći u ovom Vodicu?

Vodic je podijeljen u četiri glavna odjeljka:

- Odjeljak 3. koji uvodi *pojam* vodnog planiranja;
- Odjeljak 4. koji iznosi *dobru praksu* u vodnom planiranju;
- Odjeljak 5. koji opisuje *zahtjeve Direktive* za proces planiranja; i
- Odjeljak 6. koji iznosi dijagrame u kojima su sažeti *glavni zadaci* za implementaciju procesa.

Vodic odgovara na sljedeća pitanja:

Pojam procesa planiranja

- Šta znaci *planiranje*?
- Koji su *glavni tipovi procesa planiranja*?
- Odnos sa *ostalim pojmovima planiranja* i veze sa *drugim procesima planiranja*
- Koji je *prostorni djelokrug procesa planiranja*?

Dobra praksa u vodnom planiranju

- Koji su *glavni elementi ispravnog procesa planiranja*?
- Kako su ti *elementi uklopljeni u opšte procese planiranja rijecnih slivova datih u Direktivi*?
- *Preporuke za uspješno planiranje.*

Zahtjevi Direktive i glavni zadaci

- Koje su *glavne aktivnosti* i kada trebaju biti razvijene u procesu planiranja?
- Gdje su te *aktivnosti u Direktivi eksplicitno navedene*?
- Koje su *veze medu glavnim aktivnostima*?
- Koje su *glavne prepreke u pripremi* i uska grla?
- Koji su *ciljevi i funkcije Plana upravljanja rijecnim slivom*?
- *Od planiranja do plana: Šta treba uzeti u obzir tokom procesa planiranja kako bi se ispunili uslovi za Plan upravljanja rijecnim slivom u skladu sa Direktivom?*
- Kako o *razlicitim rezultatima procesa planiranja podnijeti izvještaji kroz Plan?*

...i gdje je glavni sadržaj Vodica?

➤ **Koncept procesa planiranja**

Odjeljak 3. Relevantni principi za vodno planiranje i uslovi za proces donošenja odluka – 3.1 Uvod – 3.2 Djelokrug, funkcije i tipovi procesa planiranja – 3.3 Planiranje upravljanja vodom i veze sa drugim procesima upravljanja

➤ **Dobra praksa u vodnom planiranju**

Odjeljak 4. Uslovi za ispravni proces planiranja – 4.1 Dugorocna vizija vodnih područja – 4.2 Upravljanje znanjem i informacijama. Potreba za izgradnjom kapaciteta – 4.3 Integracija na operativnom nivou. Veze sa drugim politikama planiranja – 4.4 Pravovremenost – 4.5 Odgovarajući set alata

➤ **Zahtjevi Direktive i glavni zadaci**

Odjeljak 5. Posebni zahtjevi u Direktivi koji se tiču procesa planiranja – 5.1 Opšta razmatranja – od 5.2 do 5.9 Glavni dijelovi procesa planiranja

Odjeljak 6. Opšti pregled i dijagram procesa planiranja – 6.1 Uvod: Zašto i kako koristiti dijagrame u procesu planiranja? – 6.2 Zakonski obavezujući raspored Direktive – 6.3 Nivoi planiranja i ciklusi planiranja – 6.4 Opšti dijagram procesa planiranja – 6.5 Glavna uska grla u procesu planiranja – 6.6 Preporuke za pripremu i korištenje dijagrama.

Pažnja! Metodologiju ovog Vodica potrebno je prilagoditi regionalnim i nacionalnim okolnostima u skladu sa Direktivom.

Vodic predlaže sveobuhvatni metodološki pristup. Opisuje principe i procese u ciklusu upravljanja. Zbog različitih okolnosti unutar Evropske Zajednice, logičan pristup i odgovori na pitanja variraju među rijecnim slivovima. Predložena metodologija stoga mora biti prilagođena konkretnim okolnostima.

Šta nećete naći u ovom Vodicu?

Ovaj Vodic nije usmjeren na:

- posebne metodologije procesa planiranja: hidrološko modeliranje, sisteme za podršku u odlučivanju itd.;
- uspostavu programa mjera. O tome će se sastaviti poseban vodic.

Odjeljak 2. Implementacija Direktive: Priprema

Ovaj odjeljak upoznaje vas sa sveukupnim kontekstom implementacije Okvirne Direktive o Vodama i informiše vas o inicijativama koje su dovele do izrade ovog Vodica.

Decembar, 2000. godine: prekretnica u politici voda

Dugotrajni proces pregovaranja

22. decembar 2000. godine ostaje upamćen kao prekretnica u istoriji evropske politike voda: tog dana Okvirna Direktiva o Vodama (Direktiva 2000/60/EC E Evropskog Parlamenta i Vijeca od 23. oktobra 2000. godine kojom se uspostavlja okvir za djelovanje Zajednice na području politike voda) objavljena je u Službenom Glasniku Evropskih zajednica te je tako stupila na snagu.

Direktiva je rezultat petogodišnjeg procesa diskusija i pregovora između širokog opsega stručnjaka, zainteresovanih strana i zakonodavaca. Taj proces naglasio je opšti kompromis o glavnim principima modernog upravljanja vodama koji je danas osnova Okvirne Direktive o Vodama.

Okvirna Direktiva o Vodi: novi izazovi u politici voda EU

Koja je svrha ovog Vodica?

Direktiva uspostavlja okvir za zaštitu svih voda (uključujući kopnene površinske vode, tranzicijske vode, priobalne vode i podzemne vode) koja:

- (a) sprječava daljnju degradaciju i štiti i učvršćuje status vodnih ekosistema kao, s obzirom na potrebe za vodom, kopnenih ekosistema i močvarnih područja direktno zavisnih o vodnim ekosistemima;
- (b) promovira održivo korištenje voda na osnovu dugoročne zaštite raspoloživih vodnih resursa;
- (c) ima za cilj bolju zaštitu i poboljšanje vodnog okoliša, među ostalim i putem specifičnih mjera za postupno smanjenje ispuštanja, emisije i rasipanja opasnih supstanci s prioritetne liste, te prekid ili postupno eliminisanje ispuštanja, emisije ili rasipanja opasnih supstanci s prioritetne liste;
- (d) osigurava progresivno smanjenje zagađenja podzemnih voda i sprječava njihovo daljnje zagađenje, te
- (e) doprinosi ublažavanju posljedica poplava i suša.

...a koji je ključni cilj?

Sveukupni cilj Direktive je postizanje dobrog statusa svih voda do 2015. godine.

Koje glavne akcije Države Clanice moraju poduzeti?

- Odrediti pojedinačne slivove na svojoj državnoj teritoriji i grupisati ih u pojedinačna vodna područja te imenovati nadležna tijela do 2003. godine (Član 3., Član 24.);
- Okarakterizirati vodna područja u skladu sa pritiscima, uticajima i ekonomskoj analizi korištenja voda, uključujući registar zaštićenih područja unutar pojedinog vodnog područja do 2004. godine (Član 5., Član 6., Aneks II. i Aneks III.);
- Provesti zajedno s Evropskom Komisijom među-kalibraciju klasifikacijskih sistema ekološkog statusa do 2006. godine (Član 2(22), Aneks V.);
- Operacionalizirati monitoring mreže do 2006. godine (Član 8.);
- Na osnovu ispravnog monitoringa i analize karakteristika rijecnih slivova, uspostaviti do 2009. godine program mjera za postizanje ekoloških ciljeva Okvirne Direktive o Vodama (Član 11., Aneks III.);
- Izraditi i objaviti Planove upravljanja rijecnim slivovima za svaki pojedini rijecni sliv, uključujući određenje jako izmijenjenih vodnih tijela, do 2009. godine (Član 13., Član 4.3);
- Provesti politike cijena vode u svrhu ocuvanja održivosti vodnih resursa do 2010. godine (Član 9.);
- Operacionalizirati programe mjera do 2012. godine (Član 11.);
- Provesti programe mjera i postići ekološke ciljeve do 2015. godine (Član 4.).

Pažnja! Države Clanice možda neće moći postići dobar status svih vodnih tijela unutar rijecnog sliva do 2015. godine zbog razloga tehničke neizvodljivosti, novčane neisplativosti ili prirodnih uslova. Pod takvim uslovima koji će biti posebno objašnjeni u Planovima upravljanja vodnim područjima, Okvirna Direktiva o Vodama Državama Clanicama nudi mogućnost još dva šestogodišnja ciklusa planiranja i implementacije mjera.

Mijenjanje procesa upravljanja – informisanje, konsultacije i učešće

Član 14. Direktive određuje da Države Clanice moraju aktivno poticati uključivanje svih zainteresovanih strana u implementaciji Direktive i u izradu, revidiranje i dopunjavanje Planova upravljanja rijecnim slivovima. Države Clanice se također obavezuju da za svako vodno područje objave i učine dostupnim javnosti, uključujući i korisnike:

- vremenski raspored i program rada na izradi plana, uključujući i popis konsultacija koje treba obaviti najkasnije do 2006. godine;
- pregled značajnih pitanja iz oblasti upravljanja vodom uoceni u slivu najkasnije do 2007. godine;
- nacрте plana upravljanja rijecnim slivom najkasnije do 2008. godine.

Integracija: ključni pojam Okvirne Direktive o Vodama

Ključni pojam Okvirne Direktive o Vodama je pojam integracije koji predstavlja ključ za upravljanje zaštitom voda unutar vodnih područja:

- **Integracija ekoloških ciljeva**, objedinjavajući ciljeve kvaliteta, količine i zaštite okoliša u svrhu zaštite visokovrijednih vodnih ekosistema i postizanja opšteg dobrog statusa ostalih voda;
- **Integracija svih vodnih resursa**, objedinjavajući tijela površinskih voda, tijela podzemnih voda, močvarnih područja te priobalnih voda **na nivou riječnog sliva**;
- **Integracija svih upotreba, funkcija i vrijednosti** vode u zajednicki zakonski okvir, odnosno istraživanje vode za okoliš, vode za zdravlje i ljudsku potrošnju, vode za industrijski sektor, promet, odmor, vode kao društvenog dobra;
- **Integracija disciplina, analiza i ekspertize**, objedinjavajući hidrologiju, hidrauliku, ekologiju, hemiju, geologiju, tehnologiju i ekonomiju u svrhu procjene trenutnih pritisaka i uticaja na vodne resurse i određivanje mjera za postizanje ekoloških ciljeva Direktive na najekonomičniji način;
- **Integracija zakona o vodama u zajednicki i dosljedan okvir**. Zahtjevi nekih starijih zakona o vodama preformulisani su u Okvirnu Direktivu o Vodi kako bi ispunili savremene ekološke uslove. Nakon prelaznog perioda te stare direktive biće povučene. Ostali zakonski dokumenti (npr. Direktiva o Nitratima ili Direktiva o Tretiranju Urbanih Otpadnih Voda) moraju biti usklađeni u Planovima upravljanja riječnim slivovima ako se na njima zasnivaju programi mjera;
- **Integracija svih značajnih aspekata upravljanja i zaštite okoliša** važnih za održivo planiranje riječnih slivova uključujući i one koje nisu u djelokrugu Okvirne Direktive o Vodama kao što je sprječavanje i zaštita od poplava;
- **Integracija širokog opsega mjera, uključujući cijene vode te ekonomske i finansijske instrumente, u zajednicki pristup upravljanju** u svrhu postizanja ekoloških ciljeva Direktive. Programi mjera definisani su u Planovima upravljanja riječnim slivovima izradenim za svako vodno područje;
- **Integracija svih zainteresovanih strana i građanskog društva u donošenju odluka**, promovišući transparentnost i informisanje javnosti te nudeći jedinstvenu priliku zainteresovanim stranama u razvoju Planova upravljanja riječnim slivovima;
- **Integracija različitih nivoa donošenja odluka koje utiču na vodne resurse i status voda**, bilo lokalnih, regionalnih ili nacionalnih, u svrhu razvoja Planova upravljanja riječnim slivovima;
- **Integracija vodnog upravljanja različitih Država Članica**, za riječne slivove koji se nalaze na području dvije ili više zemalja, postojećih i/ili budućih Država Članica Evropske Zajednice.

ŠTA SE ČINI U SVRHU PODRŠKE IMPLEMENTACIJE?

Aktivnosti za podršku implementacije Okvirne Direktive o Vodama u toku su u Državama članicama i u zemljama pristupnicama Evropskoj Zajednici. Primjeri takvih aktivnosti uključuju konsultiranje javnosti, razvoj nacionalnih vodica, pilot projekata za testiranje pojedinih elemenata Direktive ili cjelokupnog procesa planiranja, rasprave o institucionalnom okviru ili pokretanje istraživačkih programa posvećenih Okvirnoj Direktivi o Vodama.

Maj, 2001. godine – Švedska: Države članice, Norveška i Evropska Komisija razvile su Zajednicku Strategiju Implementacije

Glavni cilj Strategije je podrška implementacije Okvirne Direktive o Vodama razvijajući zajednicko i dosljedno razumijevanje i vodic o kljucnim elementima Direktive. Kljucni principi u ovoj Zajednickoj Strategiji su razmjena informacija i iskustava, razvijanje zajednickih metodologija i pristupa, uključivanje strucnjaka iz zemalja pristupnica te zainteresovanih strana iz vodnog resora.

U skladu s ovom Zajednickom Strategijom Implementacije, okupljeno je niz radnih grupa kako bi razvile i testirale zakonski ne-obavezujući Vodic. Strateška koordinaciona grupa nadgleda radne grupe i direktno izvještava direktore voda Evropske Zajednice i Komisiju koja odlucuje o Zajednickoj Strategiji Implementacije.

Radna Grupa za Dobru Praksu u Planiranju Rijecnog Sliva

Radna grupa okupljena je u skladu sa Zajednickom Strategijom Implementacije Okvirne Direktive o Vodama kako bi se bavila specificnim pitanjima planiranja rijecnih slivova. Glavni kratkorocni cilj ove strategije je razvoj zakonski ne-obavezujućih i prakticnih vodica za podršku implementacije procesa planiranja kako je predvideno Okvirnom Direktivom o Vodama. Članovi grupe su strucnjaci i zainteresovane strane iz Država članica Evropske Zajednice i ograničenog broja zemalja pristupnica Zajednici (vidi Aneks 4.)

Glavni radni paketi grupe su:

Radni paket 1. Vodic o odredivanju vodnih podrucja;

Radni paket 2. Vodic o procesu planiranja;

Radni paket 3. Vodic o učešću javnosti;

Radni paket 4. Prirucnik: Kako izraditi integrisani plan upravljanja rijecnim slivom i program mjera.

Ovaj dokument je konacna verzija Radnog paketa 2. "Vodic o procesu planiranja".

Radna grupa sastajala se u svrhu sastavljanja Radnog paketa 2., "Vodic o procesu planiranja" prema slijedecem rasporedu:

Datum	Aktivnost
16. april 2002.	Prvi sastanak radne grupe Radnog paketa 2. (RP2), "Vodic o procesu planiranja" u Madridu.
25. juni 2002.	Dostupni su referentni termini i nacrtna verzija dokumenta.
4.-5. juli 2002.	Sastanak radne grupe. Rasprava o referentnim terminima i nacrtu dokumenta. Revidiranje sadržaja i rasporeda RP2.
14.-15. oktobar 2002.	Radna grupa sastaje se u Briselu.
25. oktobar 2002.	Verzija Vodica u CIRCA-i koja uključuje zaključke sa sastanaka Radne grupe i nove komentare.
7.-8. novembar 2002.	Predstavljanje prve verzije "Vodica o procesu planiranja" i novog radnog programa na sastanku Strateške koordinacione grupe.
21.-22. novembar 2002.	Predstavljanje prve verzije "Vodica o procesu planiranja" i novog radnog programa na sastanku direktora voda u Kopenhagenu.
2. decembar 2002.	Sastanak radne grupe (tekst)
9. decembar 2002.	Sastanak radne grupe (dijagrami)
20. decembar 2002.	Revidirana verzija u CIRCA-i.
20.-21. januar 2003.	Radionica sa ostalim radnim grupama u Madridu.
21. februar 2003.	Konacna verzija Vodica o procesu planiranja predstavljena Strateškoj koordinacionoj grupi.
mart 2003.	Direktori Voda prihvatili konacnu verziju Vodica o procesu planiranja pismenim putem.

Na sastanku Direktora Voda održanom u Kopenhagenu (21. i 22. novembra 2002. godine) određene su četiri teme u nastavku Zajednicke Strategije Implementacije. Na jednoj od njih Radna Grupa 2B "Integrirano upravljanje riječnim slivom" nastavice sa radom bivše Radne Grupe 2.9. Detaljni mandat nove Radne Grupe je u pripremi te se očekuje da će glavni predmet rada biti razvoj pilot-projekta vodnih područja i razrada novog Vodica u "Priprema planova upravljanja riječnim slivovima i programi mjerenja uključujući integraciju različitih planova upravljanja riječnim slivovima".

Odjeljak 3. Relevantni principi za vodno planiranje i potrebe za proces donošenja odluka

3.1 Uvod

Ovaj odjeljak iznosi pozadinu procesa planiranja. Ne bavi se detaljima Direktive (time se bavi sljedeći odjeljak) nego pruža uvid u teorije samog planiranja. Sistem planiranja koji daje Direktiva nije jedini mogući. Ipak, rokovi i ciljevi Direktive su obavezujući. U planiranju, donose se odluke o tome ko šta radi i kada. Ne postoji jedan najbolji pristup donošenju tih odluka. To je dovelo do razvoja različitih tipova procesa planiranja. Fleksibilna upotreba različitih stilova planiranja može se nadležnim tijelima pokazati kao korisna za postizanje uslova Direktive. Ovaj odjeljak daje informacije potrebne kako bi ta fleksibilnost bila moguća. Iznosi opšte principe procesa planiranja i različite aspekte koje je potrebno uzeti u obzir pri donošenju odluka za određeni tip planiranja tokom implementacije Direktive u Državama članicama ili zemljama pristupnicama.

Glavna svrha planiranja je da se obezbijedi Plan kao instrument u donošenju odluka koje bi imale uticaj na budućnost. Planiranje je sistematičan, integrativan i iterativan proces koji se sastoji od više koraka koji se provode prema određenom rasporedu.

Pažnja! Vodno planiranje je sredstvo za unaprijeđivanje i podršku upravljanja vodnim resursima. U tom smislu, vodno planiranje smatramo samo procesom, a ne ciljem za sebe.

Planiranje kulminira kad su svi važni podaci razmotreni i kad je odabran način djelovanja. Plan je tada izraden i implementiran kako bi se postigle svrhe i ciljevi.

Direktiva uvodi ekološke ciljeve za vodna tijela u rijecnim slivovima. Proces planiranja koji je prihvacen u Direktivi najbolje je opisati kao "ciljano planiranje"; od samog početka procesa jasno je da će konačni rezultat biti, u ovom slučaju, "dobar status vode" (ili "dobar potencijal").

Postoje određeni faktori koje treba uzeti u obzir u procesu planiranja kako ne bi spriječili postizanje ciljeva Direktive:

- Za doticne rijecne slivove ne postoji samo proces planiranja u skladu sa Direktivom nego i citav niz drugih inicijativa, kao npr. razvoj regionalnih industrijskih zona, izgradnja kuca, proširenja postojeće infrastrukture, restrukturiranje poljoprivrede, izgradnja rekreacijskih područja, itd., iz kojih može nastati neslaganje s ciljevima Direktive. Proces planiranja mora biti fleksibilan, dinamičan, cikličan i pronicljiv kako bi mogao predvidjeti i uzeti u obzir slucajeve poplava ili suša;

- Različite Države članice imaju svoje specifične tradicije planiranja i utvrđene načine prilagodavanja promjena i razvoja u društvo uz odgovarajuću podjelu uloga i dodjeljivanje zadataka između javnog i privatnog sektora. Kako bi se Direktiva provela na društveno prihvatljiv način, svaka Država članica obavezna je informisati o, omogućiti i promovirati aktivno učešće zainteresovanih strana i javnosti. To znači da postojeći proces planiranja može biti prilagođen i revidiran.

Direktiva nudi okvir; sama operacionalizacija provedbe mora se dogoditi na nivou svake Države članice. Unutar okvira ima mjesta za djelovanje na različitim nivoima: na nivou države, (pod)sliva ili vodnog tijela, ukoliko "dobar status" ostane vodeći princip i ukoliko se poštuju koraci propisani u Direktivi.

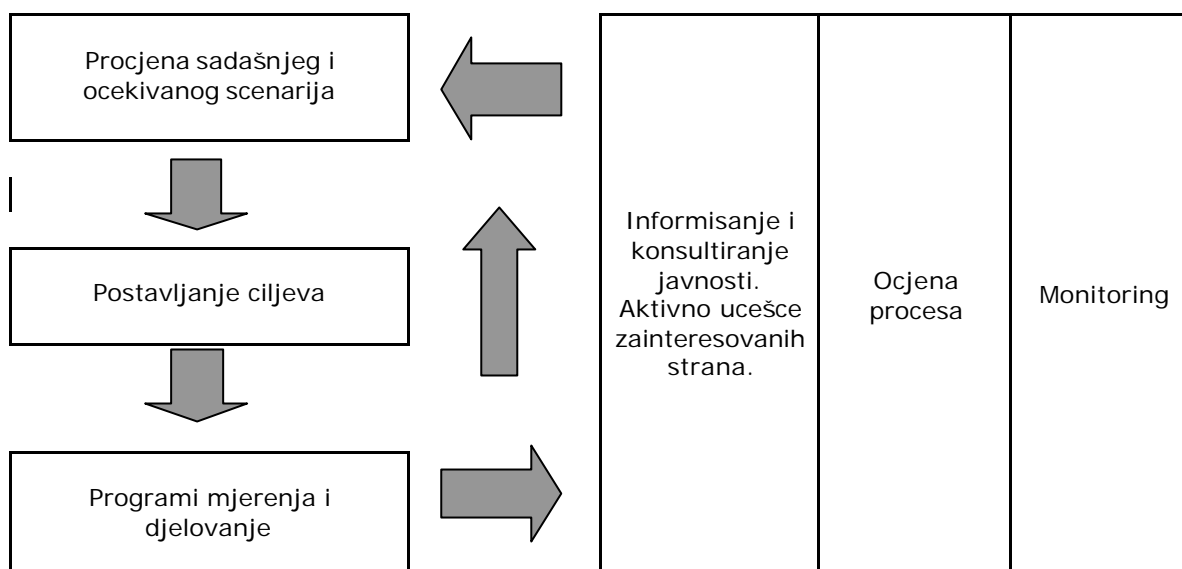
Pažnja! Uslovi za proces donošenja odluka.

Primjeri važnih pitanja za donošenje odluka (te stoga i za proces planiranja):

- *Kada donijeti pojedinu odluku?*
- *Ko će za nju biti odgovoran?*
- *Koliko "nezavisno" je moguće donijeti pojedinu odluku u Državama članicama? Kakva je koordinacija potrebna na nivou Zajednice?*
- *Radi li se o odluci koja će biti određena poslije? (iterativan proces)*
- *Kakve posljedice nosi pojedina odluka?*
- *Na koji će način pojedina odluka ograničiti izbor sljedećih koraka u implementaciji Okvirne Direktive o Vodama?*

3.2 Djelokrug, funkcije i tipovi procesa planiranja

Klasični pristup planiranju obično uključuje tri glavne faze: procjena sadašnjeg i očekivanog scenarija, postavljanje ciljeva i razvoj zamjenskih programa mjera uključujući i djelovanje. Te faze su dio cikličkog i iterativnog procesa u kojem je moguće odrediti tri dodatna elementa (učesće javnosti, monitoring i ocjenjivanje procesa) koji će se paralelno razviti kako bi služili kao veza između ostatka. Proces je prikazan na slici koja slijedi.

Kao što je opisano u odjeljcima 5.1 i 6.3, proces planiranja koji treba provoditi u skladu sa Direktivom sastoji se od deset glavnih elemenata koji se u fazama prikazanim na gornjoj slici mogu odrediti na sljedeći način:

Glavna Faza	Elementi u skladu sa Okvirnom Direktivom o Vodama
Procjena sadašnjeg i očekivanog scenarija	▪ Pripremna faza ▪ Procjena sadašnjeg statusa i analiza preliminarnih razlika
Postavljanje ciljeva	▪ Analiza razlika ▪ Postavljanje ekoloških ciljeva
Zamjenski programi mjerenja i djelovanje	▪ Sastavljanje programa mjera ▪ Razvoj planova upravljanja rijecnim slivovima ▪ Implementacija programa mjera i priprema privremenih izvještaja
Faze povezivanja	▪ Uspostava programa monitoringa ▪ Ocjenjivanje prve i druge faze ▪ Informisanje i konsultiranje javnosti, aktivno učešće zainteresovanih strana

Efektivno vodno planiranje omogućava predviđanje problema vodne tematike analizirajući zamjenske opcije upravljanja i predlažući posebne mjere, a sve za postizanje optimalne upotrebe vodnih resursa.

Međutim, vodno planiranje ne nudi samo strateški pristup. Iako je uloga vodnog planiranja u Direktivi namijenjena implementaciji programa mjera u svrhu poboljšavanja i održavanja sadašnjeg statusa voda, moguće je odrediti i dodatne funkcije:

Pružiti okvir za razvoj institucionalnih programa ili koordinaciju s ostalim šemama planiranja (vidi slijedeći odjeljak).

Povećati legitimitet i transparentnost u upravljanju vodom

Planiranje može povećati legitimitet odluka otvaranjem sveobuhvatnog dijaloga između javnosti, zainteresovanih grupa i vlasti. Za legitimitet procesa planiranja ključno je započeti dijalog već u fazama definisanja problema i sastavljanja programa rada. Razumijevanje interesa uključenih strana raste tokom procesa planiranja. Stoga će mogućnost uticaja na planiranje povećati njihovu spremnost da saraduju u rješavanju problema.

Olakšati interakciju i diskusiju između menadžera i stakeholder-a obezbjeđujući alate za rješavanje sukoba

Neka pitanja mogu uzrokovati sukobe u planiranju upravljanja vodnim resursima koji nisu nužno rezultat pogrešnih ili nezakonitih pristupa. Kako različiti ljudi imaju različite ciljeve, perspektive i vrijednosti, planiranje vodnih resursa mora uzeti u obzir brojne korisnike, brojne svrhe i brojne ciljeve. Planiranje za maksimalnu ekonomsku dobrobit nije dovoljno. Pitanja poput jednakosti, rizika, raspoređivanja nacionalnog bogatstva, ekološkog kvaliteta i društvenog blagostanja jednako su važna kao i ekonomska efikasnost. Nije moguće razviti jedan cilj koji bi zadovoljio sve interese i sva politička i društvena stanovišta.

Stoga proces vodnog planiranja mora razviti više razumnih alternativa, za svaku ocjenjujući ekonomske, ekološke, političke i društvene uticaje.

Međutim, istodobno postizanje ekoloških, društvenih i ekonomskih ciljeva može se pokazati nemogućim. Stoga je nužno uspostaviti ravnotežu između ekoloških i ostalih, često suprotnih, ciljeva. Planiranje može pomoći zainteresovanim stranama da se uhvate u koštac sa složenim problemima, organiziraju mišljenje i dodu do razumijevanja potrebnog za uspostavljanje prikladne ravnoteže. Samo na taj način moguće je odrediti problematična pitanja i donijeti teške odluke na osnovu adekvatnih podataka i opcija.

Izveštavati o politici upravljanja vodom

Direktiva eksplicitno zahtijeva od Država članica i zemalja pristupnica da izrade plan upravljanja za svako vodno područje. Plan upravljanja rijecnim slivom namijenjen je za evidenciju trenutnog statusa vodnih tijela unutar vodnih područja i za sažeti prikaz planiranih mjera za postizanje ciljeva te služi kao glavni mehanizam izvještavanja Komisije i javnosti.

Direktiva predviđa niz izvještaja koje su Države članice i zemlje pristupnice obavezne predati Komisiji unutar propisanih rokova kako bi se potvrdio napredak u postizanju ciljeva. Proces planiranja rijecnih slivova slijedi implementacija plana upravljanja.

Stvarni proces planiranja može značajno varirati zbog različitih tradicija u zakonodavstvu i provođenju zakona. Faktori razlika koji karakteriziraju različite tipove planiranja su:

- način učestvovanja (javnih i privatnih) zainteresovanih strana;
- način određivanja ciljeva; i
- tipovi operativnih planova koji čine ishod procesa.

Razlike u tim faktorima odražavaju viziju planiranja pojedinih mjerodavnih tijela. U skladu sa različitim tipovima planiranja, sljedeća tabela opisuje četiri vizije planiranja koje razlikujemo na međunarodnom nivou.

Vizija planiranja	Zakonodavstvo se fokusira na:	Učesnici	Tip planova
1a racionalno-instrumentalna	postizanje ciljeva uz pomoć određenih sredstava u određenom vremenskom roku	problem definiše mjerodavno tijelo; javni akteri su odgovorni za pripremu planova; privatni akteri mogu učestvovati tokom implementacije	prostorno-tehnička imaginacija željenog stanja; implementacija u skladu "cilj-sredstvo" racionalnosti.
1b racionalno-instrumentalna imajući u vidu složenost političkog, administrativnog i društvenog konteksta	određivanje niza povezanih ciljeva i mjera na temelju analiza mogućeg djelovanja	problem definiše mjerodavno tijelo; analizu situacije i pripremu planova zajednički provodi više javnih aktera; privatni akteri mogu učestvovati u implementaciji	okvir dogovora (ko će šta napraviti i kada, kada šta treba povezati sa ciljem, u kojim je slučajevima potrebno prilagodavati plan); plan se može nadopunjavati (= povremeno revidiranje u skladu sa ciljevima i mjerama).
2a interaktivna	politika je rezultat procesa (ucenja i pregovaranja) među nezavisnim javnim akterima (medusobno) i privatnih aktera, svaki koristeći svoje resurse	definisanje problema je postojano a ko je mreža učesnika postojana; javni i privatni akteri zajedno doprinose pripremi planova i njihovoj implementaciji	slika dogovorenog željenog stanja u koji su uključeni ciljevi i javnih i privatnih aktera; programi koji uključuje (finansijsko) učesnike svih strana
2b interaktivna imajući u vidu snagu fundamentalne debate	snažni dijalog; regrupisanje aktera i sredstava u svrhu postizanja određenih ciljeva (npr. korištenje vode)	problem zajednički definišu javni i privatni akteri; šira javnost je pozvana da učestvuje u pripremi planova i njihovoj implementaciji	pregled aktivnosti javnih i privatnih aktera u uspostavi dijaloga; planiranje pod-planova za prilagodavanje svacijih aktivnosti, zadataka, odgovornosti i finansijskih posljedica

1a U *racionalno-instrumentalnom tipu planiranja*, mjerodavno tijelo definiše problem, rješenje problema te sredstva i vremenski raspored za postizanje rješenja. Ostale zainteresovane strane nisu uključene u proces iako mogu

biti informisane jednom kad je rješenje određeno. Privatni akteri mogu biti uključeni u implementaciju planova.

Npr. planiranje re(konstrukcije) brana: nakon što su vlasti odlučile da se problem poplavlivanja mora riješiti povećanjem hidrauličkog kapaciteta rijeke, rad na branama mogu provesti privatni akteri.

1b U *“otvorenom” racionalno-instrumentalnom tipu planiranja*, vlasti uzimaju u obzir složenost društvene strukture u kojoj se događa donošenje odluka. Ipak, problem definiše mjerodavno tijelo. U fazi analize problema i pripremi rješenja mogu učestvovati i druge zainteresovane javne strane (= ostale vlasti). Kao i u prvom tipu, privatni akteri mogu se uključiti u implementaciju planova.

Npr. tijelo nadležno za vode inicira izradu programa za uvođenje mjera uzvodno u određenoj regiji kako bi se umanjio rizik poplave nizvodno smanjujući vršni proticaj doticne rijeke.

2a U *interaktivnom tipu planiranja*, nadležno tijelo inicira proces ucenja i pregovaranja među nezavisnim javnim i privatnim akterima, svaki koristeći svoje vlastite resurse. Definicija problema je rezultat tog procesa i ostaje stabilna sve dok je mreža učesnika stabilna. Javni i privatni sektor zajednicki učestvuju u pripremi i implementaciji planova. Ukratko, mjerodavno tijelo određuje ciljeve dok ostale zainteresovane strane odlučuju o sredstvima za postizanje tih ciljeva.

Npr., sveukupni plan za zaštitu od poplava u određenoj oblasti te mjere koje su dogovorili svi zainteresovani akteri, a koje se tiku hidrauličkog kapaciteta rijeke, sistema kanalizacije i odvoda, smanjenja kišnice koja otice s krovova, polja i privatnih parkirališta te zadržavanja vode na poljoprivrednim i prirodnim površinama.

2b U *“otvorenom” interaktivnom tipu planiranja*, inicijativa može poteci od mjerodavnih tijela, ali i od drugih aktera. Ipak, vlasti olakšavaju proces definisanja problema. U ovom tipu planiranja akteri imaju različita gledišta na problem te o njima raspravljaju. Na osnovu tih različitih gledišta stvaraju se jake koalicije te se prilagodavaju tekuće aktivnosti.

Npr. činjenica da se raspoloživi prostor za vodu ne može bez posljedica smanjivati do beskonacnosti te da se pri prostornom planiranju mora uzeti u obzir vodeni tok. To donosi preokret u planiranju, od planiranja upravljanja vodom do prostornog planiranja, pa do toga da upravljanje vodom utiče na prostorno planiranje.

Prema poretku četiri vizije planiranja rastu i neizvjesnosti prisutne u procesu planiranja. Iako je moguće uočiti istorijski razvoj u tipovima planiranja, svi oblici su primjenjivi i danas. Štaviše, različiti tipovi planiranja mogu biti prisutni istovremeno u jednoj regiji.

Na primjer, u nekim zemljama poput Nizozemske prevladava interaktivni tip planiranja. Ipak, u nekim slučajevima, nakon obilnih poplava, bilo je potrebno hitno djelovati po pitanju smanjenja nivoa vode pa se, iz praktičnih razloga, koristio racionalno-instrumentalni tip planiranja. Sada, budući da su sjećanja na impresivne nabujale vode polako izbljeda, sve više raste želja za učestvovanjem tako da je upotreba interaktivnog tipa planiranja sve češća.

Ovaj primjer pokazuje da dominantni tip planiranja može varirati ne samo u prostoru nego i u vremenu.

Kao što je potvrđeno u ostalim Vodicima-Dokumentima (npr. WFD CIS Vodic br. 1 – Radna Grupa za ekonomsku analizu voda i br. 8 – Učešće javnosti), za mjerodavna tijela od izuzetne je važnosti da se poznaje društveni kontekst problema, počevši sa analizom zainteresovanih strana. Poznavajući mišljenja zainteresovanih strana – pri tom se misli na javne i privatne zainteresovane strane – mjerodavno tijelo može odlučiti o najprikladnijem tipu planiranja za doticnu situaciju. To omogućuje fleksibilnu promjenu tipova planiranja kako bi se postigli najbolji rezultati.

3.3 Planiranje upravljanja vodom i veze s drugim procesima planiranja

Jedna od najvažnijih odlika planiranja jest da je to dinamičan proces određen aktivnostima koje se odvijaju kroz određeno vrijeme i koje djeluju uzajamno kroz prenos i povrat podataka. Funkcija tih aktivnosti je da se podaci pretvore u oblike iz kojih se mogu donijeti odluke (planovi). U svim fazama tog procesa potrebno je osigurati koordinaciju s ostalim važnim procesima planiranja. Upravljanje vodnim resursima mora se planirati na integrisani i holistički način. To uključuje koordinaciju planiranja rijecnih slivova i procesa upravljanja ostalim važnim sektorima kako bi se osiguralo postizanje ciljeva u skladu sa Direktivom.

Na primjer, mnoge upotrebe tla zavise o vodi. Stoga je ispravno planiranje upravljanja vodom ključno kako bi se izbjegle neželjene nuspojave. I suprotno, upotreba tla utiče na determinante koje obilježavaju proticaj vode te može promijeniti njegove karakteristike, npr. uvođenjem zagadivaca u vodene tokove. Propisi koji se tiču upotrebe tla mogu biti potrebni i u svrhe zaštite voda.

Iako Direktiva ne sadrži eksplicitne odredbe koje se tiču planiranja upotrebe tla, pripreme za implementaciju moraju osigurati da tijela nadležna za planiranje upotrebe tla uzmu u obzir proistekle ciljeve. Stoga se preporučuje da se proces planiranja upotrebe tla i vodno planiranje oslanjaju jedno na drugo koliko je god to moguće. U skladu sa tim, potrebno je uzeti u obzir i uslove Direktive o procjeni uticaja određenih planova i programa na okoliš (2001/42/EC).

Iako postoji mnogo veza sa ostalim procesima planiranja, planiranje upravljanja vodom ima neke karakteristike koje se znatno razlikuju od planiranja na ostalim poljima (npr. prostorno ili ekonomsko planiranje).

Kao prvo, voda je nešto što koristimo pa se u vodnom upravljanju te funkcije korištenja planiraju i olakšavaju (npr. vodni promet, voda namijenjena industrijskoj upotrebi ili ljudskom korištenju). Istovremeno, provode se različite mjere zaštite voda kako bi se osigurali preduslovi za te funkcije. Direktiva se

posebno bavi zaštitom funkcionisanja vodnih sistema te interesima koji iz toga proisticu (npr. pojam korištenja vodnih usluga).

Zahvaljujuci tim karakteristikama planiranje voda preduslov je za ostale tipove planiranja. Medutim, to nije jednostavan preduslov obzirom da je prirodna dinamika vodnih sistema nestalna. Ako se, na primjer, prostorno planiranje zanemari na odredeno vremenski period, krajolik se neće promijeniti sam od sebe. Ako se isto dogodi s planiranjem vodnih sistema, može doći do opasnih situacija povezanih sa opasnošću od poplava, suša i sa zdravstvenim rizicima.

Planiranje nije 100% tacno

Slučajni događaj može se definisati kao onaj koji je van naše kontrole. Slučajnost uvijek treba uzeti kao element procesa planiranja. Proistice iz složenosti mnoštva faktora. Meteorološki, demografski, društveni, tehnički ili politički uslovi koji određuju proces planiranja ponekad se ponašaju prema obrascima koje nije moguće u potpunosti predvidjeti. Slučajnosti se događaju uglavnom kao rezultat stohasticne prirode nekih ključnih elemenata koji utiču na te procese.

Pomoću programa mjera moguće se uhvatiti u koštac sa slučajnostima jer se može nadopunjavati i revidirati u skladu sa okolnostima (Član 11.5 i Aneks VII. B).

Konacno, voda nije nepomican već tekuci sadržaj neograničen administrativnim ili političkim granicama koji slijedi fizička i hidromorfološka ograničenja. Taj prostorni kontekst uobičajeno se naziva sliv.

Direktiva – u kontekstu prirodnog vodnog ciklusa – propisuje da se aktivnosti upravljanja događaju unutar geografskih područja zvanih vodna područja (Oblasni Riječni Sliv-RBD, op.prev.). Vodna područja se uglavnom zasnivaju na slivovima površinskih voda, zajedno sa granicama povezanih tijela podzemnih i priobalnih voda. U slučajevima kad se mali riječni slivovi nalaze do jednog većeg ili više manjih slivova, Direktiva dopušta nadležnim tijelima da ih spoje kako bi vodno upravljanje u doticnom vodnom području bilo što efikasnije.

U slučaju priobalnih voda, proces planiranja mora uzeti u obzir postojanje drugih planova koji mogu uticati na priobalne vode van pojasa od jedne nautičke milje propisane Okvirnom Direktivom o Vodama. Vode izvan tog pojasa mogu uticati na priobalne ili čak tranzicijske vode pa ne uzimanje te činjenice u obzir može dovesti do krivih zaključaka o kvalitetu ili mjerama za poboljšanje situacije.

Stvarajući prostornu jedinicu za upravljanje vodama zasnovanu na riječnim slivovima, moguće je nastajanje sukoba sa drugim sektorima koji imaju značajnog uticaja na vode.

Ovdje u igru ulazi i pitanje veličine. Složenost procesa planiranja upravljanja vodama u velikoj mjeri zavisi od karakteristika sliva doticnog vodnog sistema: planiranje se jednostavnije provodi za manje nego za veće vodne sisteme kao što su Dunav ili Rajna u koje je uključen veći broj zemalja. Direktiva zahtijeva koordinaciju koja prelazi administrativne i političke granice.

Pažnja!

Direktiva zahtijeva da prostorni kontekst za integrisano i koordinirano vodno upravljanje mora biti na nivou vodnog područja.

Odjeljak 4. Uslovi za ispravni proces planiranja

Planiranje je instrument ili radna metodologija pripreme za donošenje odluka sa svrhom poboljšavanja upotrebe resursa dostupnih za postizanje određenih ciljeva. Zahtijeva poznavanje stvarnosti u kojoj se događa i sposobnost ocjene i očekivanog rezultata i procesa preko kojeg se do njega dolazi.

Pažnja! Misli globalno, djeluj lokalno!

U svrhu "dobre prakse", menadžeri i planeri rijecnih slivova moraju ugraditi nekakve olpšte principe u sve elemente svog rada kako bi osigurali koordinaciju i uskladenost potrebnu za efikasno postizanje ciljeva.

Moguće je navesti sljedeće preduslove za ispravni proces planiranja u skladu sa odgovarajućim aspektima Direktive:

- dugorocna vizija za pojedina vodna podrucja;
- upravljanje znanjem i informacijama; potreba za izgradnjom kapaciteta;
- integracija na operativnom nivou; veze sa ostalim politikama planiranja;
- pravovremenost;
- odgovarajući set alata.

4.1 Dugorocna vizija vodnih podrucja

Ako imamo viziju budućnosti vodnih područja lakše ćemo odrediti mjere koje treba poduzeti u skladu sa održivim razvojem te na taj način ostaviti vodne resurse zadovoljavajućeg kvaliteta i količine za buduće generacije. Član 1. Direktive naglašava potrebu za promovisanjem održive upotrebe voda zasnovane na dugorocnoj zaštiti dostupnih vodnih resursa.

Rad na dugorocnoj viziji vodnih područja ključan je za:

- postizanje dogovora o ciljevima između vlasti i zainteresovanih strana;
- planiranje potrebnih akcija za postupno postizanje tih ciljeva.

Postojano dugorocno planiranje važno je kao referenca tokom cijelog procesa implementacije. Na kraju određenog vremenskog perioda, postignuti napredak moguće je uporediti sa početnom vizijom te revidirati mjere ako je to potrebno.

Dugorocna vizija vodnih područja spominje se nekoliko puta u Okvirnoj Direktivi o Vodama:

- Osnovni scenario.
Aneks III. zahtijeva od Država članica da uzmu u obzir dugorocna predviđanja ponude i potražnje za vodom u vodnim područjima. WFD CIS Vodic br.1 o ekonomiji voda (WATECO) objašnjava kako i zašto je uspostava osnovnog scenarija potrebna za vodna područja;
- Nadzorni monitoring.
U skladu sa Aneksom V. Nadzorni monitoring programi moraju pružiti podatke za procjenu dugorocnih promjena u prirodnim uslovima i za procjenu dugorocnih promjena nastalih kao rezultat široko rasprostranjenih antropogenih aktivnosti;

- Uzimanje u obzir prirodnog vremenskog kašnjenja za prenos zagađenja i obnovu resursa.
To vremensko kašnjenje treba uzeti u obzir u vremenskim rasporedima pri uspostavljanju mjera za postizanje dobrog statusa podzemnih voda i za zaustavljenju trenda povećanja koncentracije bilo kojeg zagađivača u podzemnim vodama.

4.2 Upravljanje znanjem i informacijama.

Potreba za izgradnjom kapaciteta.

Osnova za efikasno upravljanje je ispravna naučno potvrđena informacija. Na primjer, razumijevanje vodnih ekosistema i važnih hidroloških i ekoloških procesa ključno je za odlučivanje o svim aspektima integrisanog upravljanja riječnim slivom. "Dobra praksa" znači da za bilo koji proces upravljanja riječnim slivom, ekološke komponente se moraju zasnivati na ekoregionalnoj procjeni slatkih voda kako bi se uspostavila naučno zasnovana vizija o očuvanju vodenih biljaka i životinja u pojedinacnim riječnim slivovima.

Slično tome, socio-ekonomske analize ključne su za razumijevanje faktora koji stoje iza upotrebe vode. Baze podataka moraju se redovno nadopunjavati kroz efikasne programe mjera. To ne znači da je sve potrebno mjeriti stalno, već je potrebno imati strateške, ciljanje i integrisane programe čiji će se rezultati moći koristiti za informisanje i donošenje odluka. Često su socio-ekonomske podaci sakupljeni na nivoima različitim od prostornog nivoa riječnog sliva (npr. centralni uredi za statistiku). U tim slučajevima potrebno je provesti mehanizme koordinacije između njih i vodnih područja.

Za ispravno upravljanje informacijama i njihovu analizu potrebni su kapaciteti. Kapacitet se obično definiše kao dostupnost prikladnog mehanizma za poduzimanje akcija. Uz složenu i zahtjevnu prirodu Direktive nužno je maksimalno povećati kapacitete svih relevantnih aktera u svrhu efikasne implementacije. Opšti elementi programa izgradnje kapaciteta uključuju podizanje nivoa javne svijesti (npr. za osiguranje opšte podrške za postizanje ciljeva upravljanja riječnim slivom), neformalni prenos podataka praktične prirode (npr. kroz razmjenu iskustava među upravnicima riječnih slivova) te formalna obuka (npr. za posebne tehnike monitoringa). Međutim, konkretne potrebe variraju od države do države i od riječnog sliva do riječnog sliva, *inter alia* prema različitim društveno-ekonomskim uslovima ili konkretnim pitanjima koja se tiču upravljanja vodama. Važni aspekti su:

- Potreba za izgradnjom kapaciteta (pocinjući od podizanja nivoa svijesti) među ekonomskim sektorima i nevladinim organizacijama, državnim službenicima, planerima i upravnicima;
- Potreba za povećanjem razmjene informacija i iskustava između država i regija koje dijele riječne slivove, uz korištenje Interneta koji pruža važne nove mogućnosti;
- Potreba za dodjeljivanjem prikladnih ljudskih i finansijskih resursa za izgradnju kapaciteta u svakom vodnom području kao dio opšte implementacije Direktive.

4.3 Integracija na operativnom nivou. Veze sa ostalim politikama planiranja.

WFD uspostavlja koherentan okvir za održivo upravljanje vodnim sistemima. (Član 1.(3), (5) i (16)). To održivo stanovište je integrativno i smješta vode unutar šireg sistema okoliša. Npr. na upravljanje vodnim sistemima direktno ili indirektno djeluje mnoštvo drugih aktivnosti. Te aktivnosti mogu se pripisati različitim sektorima poput prevoza, poljoprivrede, planiranja korištenja zemljišta, itd.

Za efikasno vodno upravljanje suštinsko je da aktivnosti koje imaju uticaja na vodni okoliš, a koje su u nadležnosti drugih sektora, budu koordinirane sa ciljevima upravljanja vodama i njihove zaštite. Izostanak takvog holističkog pristupa u vodnom upravljanju glavni je nedostatak u sadašnjem pravnom okviru te je doprinio njegovoj neprikladnoj implementaciji širom Evrope.

Pristup koji promoviše Direktiva uzima u obzir potrebu za koordinacijom među sektorima i predlaže sustav planiranja i upravljanja koji bi to omogućio. Proces planiranja upravljanja rijecnim slivovima je glavni instrument u koordiniranju politika u svrhu vodnog upravljanja.

Ovim se nužno ne podrazumijeva da ciljevi politika drugih sektora moraju biti ograničeni onima iz vodnog sektora. Međutim, podrazumijeva se postizanje ekonomskih i društvenih ciljeva na način koji čuva ili poboljšava status vodnog okoliša.

Pažnja! Direktiva može doprinijeti održivom okolišu samo ako su politike drugih sektora koordinirane u svrhu relevantnog vodnog upravljanja.

Države članice moraju uspostaviti okvir planiranja sa jasnom i eksplicitnom svrhom i jasnom nacionalnom politikom, uključujući i ciljeve zaštite i unaprijeđenja okoliša u odnosu na druge sektore.

Bolja sveukupna koordinacija na nivou rijecnih slivova preduslov je za efikasnu implementaciju Direktive. To opet zahtjeva bolju integraciju na operativnom nivou, naročito:

- između tijela koja su direktno uključena u vodno upravljanje (npr. ona koja su odgovorna za snabdijevanje vodom, tretman otpadnih voda itd.);
- među upravnicima vodnih i drugih sektora, kao npr. poljoprivrede, šumarstva, industrije, turizma itd.);
- integraciju upravljanja površinskim i podzemnim vodama (koje se trenutno uglavnom provode odvojeno);
- integraciju kopnenih i priobalnih voda;
- u slučaju međunarodnih rijecnih slivova, uspostavljanje saradnje među državama te dosljednost između implementacije Direktive i nekih drugih postojećih bilateralnih ili multilateralnih sporazuma koji se tiču vodnog upravljanja.

Pitanje nivoa također je važno za dobru integraciju. Ponekad je integracija potrebna na nivou riječnog sliva, npr. između mjera za borbu protiv poplava, snabdijevanja vodom i mjera za zaštitu okoliša; ponekad na nacionalnom nivou, npr. između propisa o vodnim resursima i propisima koji se tiču zaštite okoliša; a ponekad na evropskom nivou, npr. između Okvirne Direktive o Vodama, Zajednicke agrarne politike i Strukturnih fondova. U tom smislu, važno je uvidjeti da velike razlike u veličinama riječnih slivova unutar ili između država znače da pristupi koji su pogodni za jedno područje nisu nužno pogodni za neko drugo. Dobra integracija na nivou planiranja podrazumijeva koordinaciju pristupa "gore-dole" i "dno-vrh" (tj. osigurati da su mnoge fizički odvojene akcije na lokalnom nivou dovoljno koordinirane kako bi zajednički ostvarile cilj "dobrog statusa" na nivou riječnog sliva). Kao dio "dobre prakse", planeri i upravnici riječnih slivova moraju ugraditi neke opšte principe u sve elemente svog rada kako bi osigurali koordinaciju i dosljednost koja je potrebna za efikasno postizanje ciljeva.

Stoga, proces planiranja te naročito sastavljanje planova za upravljanje riječnim slivovima zavise o doprinosima raznih administracija i ustanova. U većim slivovima, a naročito u međunarodnim slivovima, materijali za sastavljanje plana za upravljanje riječnim slivom proći će, po svojoj prilici, različite nivoe koordinacije i donošenja odluka.

Kako bi sastavljanje plana za upravljanje riječnim slivom bilo što jednostavnije i dosljednije, potrebno je što ranije odrediti sveukupnu strukturu plana. Preporučuje se testiranje osnovne strukture zajedno s pripremom izvještaja o analizi u skladu sa Članom 5. Direktive.

4.4 Pravovremenost

Rokovi za postizanje ciljeva datih u Direktivi izuzetno su zahtjevi. Stoga je bolje početi implementaciju "rano i nesavršeno" nego čekati na "savršene uslove" (kad budu prikupljeni i analizirani svi potrebni podaci). U skladu sa tim, rokove u tekstu Direktive nije potrebno smatrati rasporedom koji se treba slijediti korak po korak. "Dobra praksa" orijentisana prema postizanju ciljeva zahtijeva da se mnogi elementi odvijaju istovremeno. Štaviše:

- Vremensko regulisanje pripremnih poslova mora uzeti u obzir da ispunjenje rokova Direktive i "dobra praksa" zahtijevaju hitno djelovanje. Moguće su primarne ili sekundarne promjene u zakonskim propisima iako organizacione pripreme možda neće biti gotove, a potrebne vještine i resursi neće biti dostupni ili dovoljno razvijeni;
- Moguće je uštediti vrijeme koristeći postojeće strukture, procese i alate gdje je to moguće. Međutim, potrebno je provjeriti prikladnost i mogućnost tih struktura za ispunjenje zahtjeva Direktive. U mnogim slučajevima biće potreban određen stepen prilagodavanja;
- Monitoring i planiranje su alati za olakšavanje procesa upravljanja u skladu sa Direktivom. Međutim, upravljanje se ne smije odgadati do trenutka kad su završeni monitoring i sva moguća planiranja. Npr. ako monitoring nije operativan do krajnjeg roka 2006. godine, postojeće veliko "usko grlo" u pripremi efikasnog programa mjera do krajnjeg roka 2009. godine.
- Posebno je važno da se strategije za učestvovanje javnosti i uključivanje zainteresovanih strana razvijaju i implementiraju od samog početka, iako će

određivanje različitih grupa biti poduzeto u različitim fazama procesa (vidi Program rada 3. Radne grupe 2.9, Vodic za ucestvovanje javnosti);

- Vremensko regulisanje inicijativa drugih sektora (npr. planiranje korištenja zemljišta, kapitalna ulaganja u infrastrukturu) može znatno uticati na raspored postizanja ciljeva Direktive, ako se veze među njima ne uzmu u obzir dovoljno rano.

4.5 Odgovarajući alati

Upravljanje znanjem i informacijama, izgradnja kapaciteta i integracija na operativnom nivou zahtijevaju odgovarajuće Alate. Alati su potrebni za npr.:

- sakupljanje odgovarajućih podataka (baze podataka, Sistem geografskih podataka);
- određivanje relevantnih podataka i informacija iz baza podataka;
- analiza i opis sadržaja i procesa planiranja Direktive (dijagrame, mape zasnovane na Sistemu geografskih podataka namijenjene vlastima i javnosti);
- olakšavanje administrativnih zadataka;
- ucestvovanje javnosti (analiza aktera, radionice, itd.);
- alati za podršku za donošenje odluka koji mogu dati prave prioritet koji se ticu programa mjera.

Pažnja! U skladu sa Zajednickom Strategijom Implementacije razvijen je zaseban dokument (WFD CIS Vodic br. 9) o elementima Sistema geografskih podataka (GIS) u Direktivi. (WG 3.1)

Medutim, oni koji ucestvuju u razvoju metodologije sistema vodnih resursa znaju da upotreba odgovarajućih alata ne garantuje razvoj optimalnih planova upravljanja vodnim resursima. Uzimajući u obzir suprotstavljene ciljeve i prioritete različitih interesnih grupa, nejasno je koliko je pojam "optimalni plan" zapravo koristan. Metodologija medutim može pomoci u određivanju i ocjenjivanju brojnih alternativa koje predstavljaju različita kompromisna rješenja između sukobljenih strana, vrijednosti i ciljeva upravljanja. Temeljite i objektivne analize trebale bi pomoci u uspostavljanju moguće ravnoteže između kolicinskih ciljeva tako da debate i analize koje slijede mogu biti utemeljenije. Umjetnost u analizi sistema je pronaci ona pitanja koja su od izuzetne važnosti i strukturirati analizu tako da rasvijetli ta pitanja.

Iako sistemski pristup planiranju vodnih resursa nije ograničen na matematičke modele, modeli zapravo predstavljaju citav pristup. Mogu predstavljati, na vrlo dosljedan i pregledan način, važne međuzavisnosti i interakcije između različitih kontrolnih struktura i korisnika sistema vodnih resursa. Modeli omogućuju procjenu ekonomskih i fizickih posljedica alternativnih građevinskih struktura, različitih operativnih i politika dodjeljivanja te različitih predviđanja budućih tokova, tehnologije, troškova i društvenih i pravnih zahtjeva. Iako ova sistemski metodologija ne može odrediti najbolje ciljeve ili pretpostavke, može odrediti dobre odluke uzimajući u obzir te ciljeve i pretpostavke.

Kako bi se provela uspješna studija sistema vodnih resursa, analiticar mora posjedovati ne samo potrebne matematičke i metodološke vještine nego i razumijevanje ekoloških, ekonomskih, političkih, kulturnih i društvenih aspekata procesa planiranja vodnim resursima.

Stoga, modele možemo posmatrati kao instrumente pomoću kojih ćemo dobiti odgovore na dobro postavljena pitanja o efikasnosti ili ponašanju sistema koji se planira. Međutim, zbog dinamike procesa planiranja moguće je da se dogodi da odgovori dobiveni na osnovu modela sugerišu da prvobitna pitanja nisu bila dobro postavljena te ih treba preformulisati. Stoga je uloga modela iterativna. Koristimo ih kako bi dobili podatke koje dalje pomažu u donošenju odluka. Podjednako tako, pomoću njih možemo dobiti podatke koji dalje pomažu u revidiranju problema.

Odjeljak 5. Posebni uslovi u Okvirnoj Direktivi o Vodama koji se ticu procesa planiranja

5.1 Opšta razmatranja

Objavljivanje Okvirne Direktive o Vodama znaci da su nadležne vlasti zakonski obavezne da organizuju upravljanje vodama unutar vodnih podrucja. Razumijevanje uslova Direktive je osnova na kojoj su uspostavljene ove smjernice za proces planiranja. Proces planiranja ima zadatak da poboljša uspostavljanje planova upravljanja rijecnim slivovima i programa mjera, te time i uspostavljanje ekoloških ciljeva Direktive: postizanje "dobrog statusa" voda, sprjecavanje "daljnjeg pogoršanja", "promovisanje održivog korištenja voda" te povecanje zaštite i poboljšanje vodnog okoliša pomocu mjera za "postupno smanjenje ispuštanja, emisije i rasipanja opasnih supstanci sa prioritetne liste, te prekid ili postupno eliminisanje ispuštanja, emisije ili rasipanja opasnih susptanci s prioritetne liste" (Clan 1.).

Zajednicko razumijevanje

Postoji nekoliko razlicitih pojmova u planiranju koji se ticu Direktive i koji se cesto koriste kao istoznacne pa njihova znacenja treba pojasniti – planiranje rijecnog sliva, upravljanje rijecnim slivom, plan upravljanja rijecnim slivom, programi mjera i proces ocjenjivanja.

Plan upravljanja rijecnim slivom

Direktiva zahtijeva od Država Clanica da izrade plan upravljanja za svako vodno podrucje. Taj je zahtjev elaboriran u Clanu 13. i 15. Plan upravljanja rijecnim slivom bice centralna tacka za rezultate planiranja vodnog podrucja. Bilježice se trenutni status svih vodnih tijela unutar vodnog podrucja, sažeti potrebne mjere za postizanje ciljeva, te djelovati kao glavni mehanizam izvještavanja Komisiji i javnosti. Cijeli sadržaj plana dat je u Aneksu VII.

Planiranje rijecnog sliva i upravljanje rijecnim slivom

Planiranje rijecnog sliva je proces sakupljanja i analiziranja podataka o rijecnom slivu i procjena mjera za upravljanje kako bi se postigli ciljevi Direktive unutar zadanog rasporeda.

Nakon procesa planiranja rijecnog sliva slijedi implementacija programa mjera. Proces planiranja zajedno sa implementacijom programa mjera cesto se naziva upravljanje rijecnim slivom.

Kao što samo ime sugerira, Okvirna Direktiva o Vodama uspostavlja okvir za planiranje i upravljanje vodnim okolišem. Okvir uključuje nekoliko ključnih zadataka koji se moraju obaviti do zadanih rokova. Države članice obavezne su obavještavati Komisiju o napretku u obavljanju tih zadataka putem pismenih izvještaja.

Iako ti zadaci predstavljaju ključne tačke u procesu planiranja, Direktiva ne iznosi proceduralne detalje potrebne za razvoj planova upravljanja rijecnim slivovima. Posebnosti pojedinih procesa planiranja rijecnim slivom u rukama su svake Države članice.

U Direktivi ne postoji poseban član koji se bavi procesom planiranja. Preambule Direktive bave se eksplicitno procesom planiranja samo kako bi naglasile potrebu za razmatranjem različitih rješenja za različite uslove i kako bi naznačile da je vodno planiranje dugotrajan proces (Preambula 13. i 28., vidi Aneks 2.).

Međutim, nekoliko članova bavi se zadacima koji su povezani sa procesom planiranja kako je prikazano u Odjeljku 3. i Odjeljku 6. ovog Vodica. U skladu sa Direktivom, opšti pristup vodnom planiranju zasnovan se na slijedecim glavnim dijelovima:

- Uspostava okvira;
- Procjena trenutnog statusa i preliminarna analiza "praznina";
- Postavljanje ciljeva zaštite okoliša;
- Uspostava monitoring programa;
- Analiza problema;
- Uspostava programa mjera;
- Razvoj planova upravljanja rijecnim slivovima;
- Implementacija programa mjera i priprema privremenog izvještaja o implementaciji;
- Ocjena prvog i drugog perioda,
- Informisanje i konsultiranje javnosti; aktivno ucestvovanje zainteresovanih strana.

Pažnja! Direktiva uključuje posebne uslove za spriječavanje pogoršanja i implementaciju dodatnih mjera za zadovoljavanje ranijih zakonskih propisa koji se ticu voda. Komisija vodi izradu horizontalnog dokumenta koji ce osvjetliti zahtjev za "sprečavanjem pogoršanja".

Postoji tendencija da se na proces planiranja, u skladu sa gore navedenim dijelovima, gleda kao na jasno definisan linearni slijed. U stvarnosti je malo vjerovatno da ce se ovi dijelovi pratiti u strogom slijedu vec ce se provoditi nelinearni iterativni proces.

Pažnja! Proces planiranja rijecnim slivom neće se provoditi linearnim slijedom. Planiranje uključuje više dijelova koji su međusobno zavisni te bi se, idealno, trebali razviti što je prije moguće. Odjeljak 6. daje jasnu sliku planova koji se međusobno vremenski preklapaju.

Svaki dio procesa sastoji se o brojnih aktivnosti. Detalji tih aktivnosti dati su poslije u ovom Odjeljku i u Odjeljku 6. Dodatni tehnički detalji dati su u ostalim vodicima.

Pažnja! Ovaj Vodic o planiranju posebno je usredotočen na opšti pristup tom procesu.

Tehnički aspekti i alati koji se koriste u planiranju bice elaborirani u opširnom Prirucniku o integrisanom planiranju upravljanja rijecnim slivom cija se priprema predvida u kasnijim fazama. S druge strane, posebni i detaljni podaci o svakom koraku procesa planiranja spomenuti u ovom Vodicu mogu se naci u Vodicu radne grupe koja je bila ukljucena u Zajednicku Strategiju Implementacije.

5.2 Prvi dio: Procjena trenutnog statusa i preliminarna analiza Praznina (gap)

Pocetna faza u procesu implementacije Okvirne Direktive o Vodama može se nazvati "Uspostava okvira", a ukljucuje odredivanje vodnih podrucja, uspostavu prikladnih administrativnih aranžmana za koordinaciju djelovanja te odredivanje nadležnih vlasti.

Nakon toga, **prvi dio procesa planiranja** opisuje karakteristike svakog vodnog podrucja. Uslovi su dati u Clan 5. (vidi Aneks 2.).

Stoga, procjena trenutnog vodnog statusa zasniva se na slijedeca cetiri zadatka:

- Opšti opis vodnog podrucja koji treba ukljucivati uspostavu referentnih uslova za površinske vode;
- Registar zašticenih podrucja;
- Odredivanje znacajnih pritisaka i procjena njihovih uticaja;
- Ekonomska analiza korištenja vode.

Ove zadatke treba ispuniti do 22. decembra 2004. godine te o tome podnijeti izvještaj Komisiji do 22. marta 2005. godine.

Pažnja! Opšti opis vodnih podrucja važan je zato jer služi kao osnova za sljedece procese.

Opšti opis vodnih podrucja ukljucuje prikljucivanje priobalnih voda podrucjima. Clan 2.7 Direktive definiše priobalne vode kao površinske vode unutar jedne nauticke milje od linije od koje se mjeri širina teritorijalnih voda.

Podijeljene podzemne vode moraju se prikljuciti jednom vodnom podrucju. To je iznimno teško u poredenju sa priobalnim vodama za koje Direktiva dopušta prikljucivanje više od jednom vodnom podrucju.

Pažnja! U skladu sa Zajednickom Strategijom Implementacije izradeni su sljedeci dokumenti:

- Vodic o identifikaciji vodnih tijela (WFD CIS Vodic br. 2);
- Informativni dokument o identifikaciji vodnih podrucja (WG 2.9);
- Uspostavljanje referentnih uslova i granica klasa ekološkog statusa za površinske vode u unutrašnjosti zemlje (WFD CIS Vodic br. 10 od WG 2.3);
- Tipologija, referentni uslovi i sistemi klasifikacije za tranzicijske i priobalne vode (WFD CIS Vodic br. 5 od WG 2.4).

U pripremi je i Vodic o mocvarnim podrucjima i ocekuje se krajem 2003. godine.

Za sva vodna tijela mora se postici dobar ekološki status ukoliko nije primijenjeno narušavanje (derogacija). Svako vodno tijelo treba biti karakterizirano u skladu sa tipovima ekoregija (Sistem A) ili u skladu sa Sistemom B (razlikovanje tipova vodnih tijela koristeći različite obavezne ili neobvezne faktore). To će biti osnova za daljnja djelovanja u svrhu uspostavljanja "dobrog statusa" za svaki "tip".

U skladu sa Direktivom, potrebno je odrediti kakvi bi to bili važni aspekti karakteristika vodnih tijela kad "ne bi bilo ili kad bi bilo izuzetno malo" promjena na vodnom tijelu koje nastaju ljudskim aktivnostima. U Direktivi se ti gotovo nenarušeni uslovi nazivaju referentni uslovi.

Referentne uslove potrebno je ukljuciti u opšti opis vodnih podrucja, odrediti ih u skladu sa hemijskim i hidromorfološkim karakteristikama te ih podrobnije kolicinski ocijeniti na osnovu bioloških parametara. Referentni uslovi odreduju se za svaki element kvaliteta i za svaki tip vodnih tijela kako bi se izracunao omjer ekološkog kvaliteta i odredila klasa za svako tijelo površinske vode. I njih je takoder potrebno ukljuciti u opšti opis vodnih podrucja, odrediti ih u skladu sa hemijskim i hidromorfološkim karakteristikama te ih podrobnije kolicinski ocijeniti na osnovu bioloških parametara. U svrhu opisivanja karakteristika površinskih voda, Države Clanice moraju razviti referentnu mrežu za svaki tip tijela površinskih voda. Ako ne postoje referentne vode, referentne uslove moguće je odrediti na osnovu modela ili strucne procjene.

U nekim slucajevima neće biti moguće postici "gotovo neporemećene uslove" vodnog tijela zbog znatnih fizickih promjena nastalih kako bi se omogućile aktivnosti poput navodnjavanja, snabdijevanja pitkom vodom, stvaranja elektricne energije, plovidbe, itd. Direktiva priznaje da je u nekim slucajevima moguće zadržati blagodati tih aktivnosti, te ako se ispuni niz kriterija, omogućava da se odrede kao vještacka ili jako izmijenjena vodna tijela.

Referentni uslovi za vještacka ili jako izmijenjena vodna tijela površinske vode su "maksimalni ekološki potencijal" koji se dobije iz tipa vodnog tijela koji je najslabiji netaknutim tijelima površinskih voda.

Pažnja! Prvo određivanje karakteristika vodnih tijela može sadržavati i provizornu identifikaciju vještackih i jako izmijenjenih vodnih tijela.

Provizornu identifikaciju vještackih i jako izmijenjenih vodnih tijela moguće je napraviti do 2004. godine, a konačnu do 2009. godine.

Pažnja! U skladu sa Zajedničkom Strategijom izraden je poseban dokument o identifikaciji i određivanju vještackih i jako izmijenjenih vodnih tijela (WFD CIS Vodic br. 4)

Direktiva predviđa zaštitu većih standarda kroz *određivanje i registrovanje zaštićenih područja*. Zaštićena područja su ona za koja je navedeno da zahtijevaju posebnu zaštitu po određenim propisima Zajednice, bilo za zaštitu njihovih površinskih i podzemnih voda, ili za zaštitu staništa ili vrsta direktno ovisnih o vodi. Registri zaštićenih područja unutar pojedinih područja moraju se dovršiti do kraja 2004. godine (Član 6., Aneks IV.).

U skladu sa Članom 4. Direktive, standardi i ciljevi koji su određeni za pojedina zaštićena područja moraju se ispuniti unutar 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive osim ako nije određeno drugačije.

Registar zaštićenih područja u skladu sa Članom 6. mora sadržavati sljedeće tipove zaštićenih područja:

- područja određena za zahvaćanje vode namijenjene ljudskoj potrošnji;
- područja određena za zaštitu ekonomski važnih vodenih vrsta;
- tijela određena kao vode namijenjene za rekreaciju;
- područja osjetljiva na nutrijente
- područja namijenjena za zaštitu staništa ili vrsta, ako je održavanje ili poboljšanje statusa voda važan faktor u njihovoj zaštiti.

Slijedeća tabela navodi propise Zajednice važne za pojedine tipove.

Zaštićena područja	Propisi Zajednice
Zahvaćanje vode namijenjene ljudskoj potrošnji	Direktiva o zahvaćanju površinske vode (75/440/EEC)
Zaštita ekonomski značajnih vodenih vrsta	Direktiva o kvalitetu voda za uzgoj školjki (79/923/EEC)
Vode namijenjene za rekreaciju	Direktiva o vodi za kupanje (76/160/EEC)
Područja osjetljiva na nutrijente	Direktiva o nitratima (91/676/EEC) i Direktiva o tretiranju urbanih otpadnih voda (91/272/EEC)
Zaštita staništa ili vrsta	Natura 2000 mjesta određena unutar Habitats D

Uglavnom, zaštićena područja izvode svoj status iz posebnih propisa Zajednice u skladu sa kojima su određena i definisana. Stoga nije potrebna neka posebna ovlast za određivanje novih kategorija zaštićenih područja iako je potrebna ovlast za određivanje zaštićenih područja na koje se odnose uslovi iz Člana 6. (a time i Člana 4.).

Izuzetak od ovog opšteg pravila odnosi se na Član 7. (voda korištena za zahvacanje vode za pice) koji uslovljava određivanje svih vodnih tijela korištenih za zahvacanje vode za pice i onih tijela koja će se za to koristiti u budućnosti.

Određivanje značajnih postojećih i predviđenih pritisaka i procjena njihovih uticaja zasniva se na Aneksu II. (1.4) Direktive. Nakon što su određeni glavni pritisci, potrebno je napraviti procjenu njihovih uticaja na vodna tijela, odnosno kako uticu na postizanje ciljeva ekološkog kvaliteta. Osjetljivost statusa tijela površinskih voda na različite pritiske može se ocijeniti pomoću podataka iz monitoringa ili korištenjem modela.

Pažnja! U skladu sa Zajednickom Strategijom Implementacije, izraden je poseban dokument o analizi pritisaka i uticaja u skladu sa Direktivom (WFD CIS Vodic br. 3)

Pristup za površinske i podzemne vode zapravo je jednak iako su uslovi izreceni na neznatno razlicit nacin. A on glasi: prikupiti dostupne podatke o pritiscima na vodna tijela te ocijeniti njihov uticaj na vodna tijela i opasnosti od nepostizanja ekoloških ciljeva postavljenih za ta vodna tijela.

Procesom identifikacije u stvari se procjenjuju vodna tijela koja su izložena riziku nepostizanja ekoloških ciljeva. Ti podaci će se zatim koristiti za određivanje programa mjera i nacrtu programa za monitoring.

Procjena rizika za podzemne vode mora uzeti u obzir da podzemnim vodama treba duži vremenski period za oporavak nakon zagadenja. Ako je postizanje dobrog statusa tehnicki neizvodljivo do 2015. godine ili nesrazmjerno skupo, moguće je postaviti niže ciljeve.

Tijela podzemnih voda koja će imati niže ciljeve potrebno je odrediti te za njih napraviti procjene izvodljivosti prirodne ili vještacki potpomognute obnove.

Pažnja! U skladu sa Zajednickom Strategijom Implementacije izraden je poseban vodic o statistickim aspektima odredivanja trendova zagadenja podzemnih voda i sakupljanju rezultata monitoringa (WG 2.8). Takozvana „kcerka direktiva“ o podzemnim vodama ocekuje se tokom 2003. godine.

U 2004. godini potrebno je provizorno odrediti jako izmijenjena vodna tijela na osnovu značajnih hidromorfoloških promjena. Procjena rizika za tijela površinske vode odredice hoće li uticaji hidromorfoloških promjena spriječiti postizanje dobrog ekološkog statusa.

Ako je postizanje dobrog ekološkog statusa nesigurno, potrebno je napraviti dodatnu procjenu nakon 2004. godine kako bi se utvrdilo koja su poboljšanja hidromorfoloških uslova potrebna za postizanje dobrog ekološkog statusa i hoće li ta poboljšanja imati značajniji negativan uiecaj na aktivnost koja je povezana sa tim promjenama. Rezultat procjene rizika nepostizanja ciljeva predstavlja određenje jako izmijenjenih vodnih tijela. U toj fazi potrebna je i treća procjena kako bi se za jako izmijenjena vodna tijela odredili rizici nepostizanja dobrog ekološkog potencijala.

Pažnja! Za 2004. godinu potrebna je samo prva procjena rizika nepostizanja ciljeva.

Rezultati monitoring odredice rizik u 2005./2006. godini (potvrda postojanja ili nepostojanja rizika). Monitoring je zadatak koji je u velikoj mjeri povezan sa procjenom rizika. Posebni usllvi za monitoring mogu se naci u Clanu 8. (vidi Aneks 2. ovog dokumenta). Rezultati monitoringa nužni su kako bi se utvrdilo postojanje potrebe za daljnjim procjenama.

Pažnja! Procjena rizika jedan je od glavnih alata u procesu planiranja rijecnog sliva.

Kad bi bilo moguće pouzdano odrediti sve pritiske te tačno procijeniti njihove uticaje, monitoring bi bio suvišan. Međutim, procjene rizika nikada nisu u potpunosti tačne. Uvijek se trebaju testirati. Procjene rizika završene do 2004. godine daju procjenu vodnih tiejal koja su podložna riziku nepostizanja ekoloških ciljeva. Programi monitoringa moraju pružiti podatke potrebne za nadopunu i potvrdu tih procjena te uspostaviti status onih tijela koja su podložna riziku.

Ekosistemi mocvarnih podrucja su ekološki i funkcionalno znacajni elementi vodnog okoliša s mogućom važnom ulogom u postizanju održivog upravljanja rijecnim slivovima. Okvirna Direktiva o Vodama ne postavlja ekološke ciljeve za mocvarna podrucja. Međutim, mocvarna podrucja koja zavise o tijelima podzemnih voda, dio su tijela površinskih voda ili su zaštićena podrucja, imaju koristi od zahtjeva Direktive koji uslovljavaju zaštitu ili poboljšanje statusa vode. Relevantne definicije date su u WFD CIS Vodicu br. 2 o vodnim tijelima te dalje elaborirane u Vodicu o Mocvarnim podrucjima (trenutno u pripremi). Pritisci na mocvarna podrucja (na primjer, fizicke promjene ili zagadenje) mogu imati uticaja na ekološki status vodnih tijela. Mjere za baratanje tim pritiscima moraju se stoga uzeti kao dio planova upravljanja rijecnim slivovima ako je to potrebno za postizanje ekoloških ciljeva Direktive.

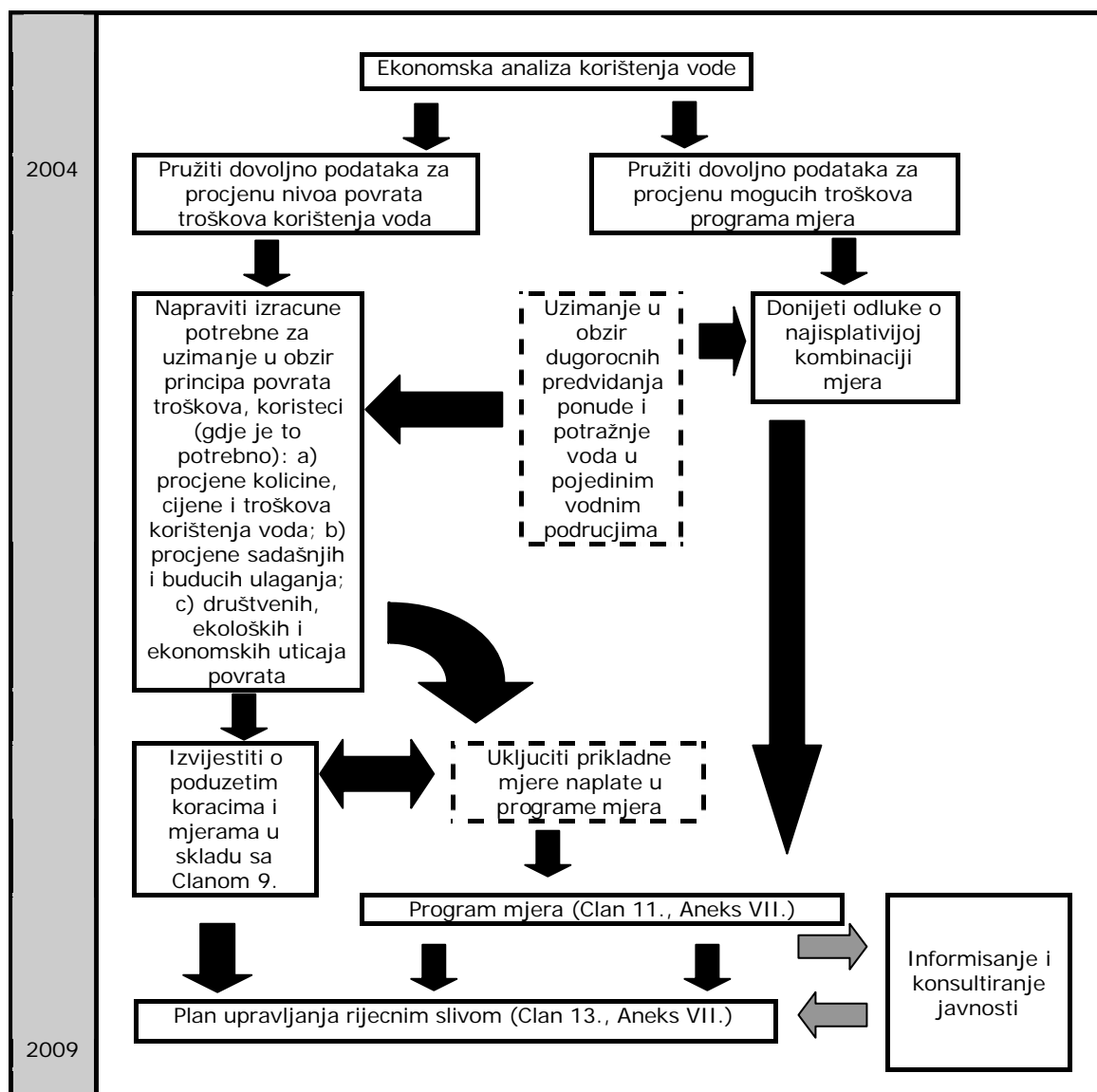
Stvaranje i poboljšanje mocvarnih podrucja može u pogodnim uslovima pružiti održive, isplative i društveno prihvatljive mehanizme za postizanje ciljeva Direktive. Mocvarna podrucja mogu pomoci u smanjenju uticaja zagadenja, ublažiti posljedice suša i poplava, doprinijeti održivom upravljanju obalom i pomoci u prihranjivanju podzemnih voda. Važnosti mocvarnih podrucja unutar programa mjera razradena je u posebnoj horizontalnoj smjernici o mocvarnim podrucjima (trenutno u pripremi).

Ekonomska analiza korištenja voda uglavnom je opisana u Clanu 9. i Aneksu III. Direktive (vidi Aneks 2.)

Pažnja! U skladu sa Zajednickom Strategijom Implementacije, izraden je poseban dokument (WFD CIS Vodic br. 1) na temu "Ekonomija i okoliš – izazovi Implementacije Okvirne Direktive o Vodama". (WG 2.6)

Poređenje ekonomskih elemenata Direktive i sadržaja Aneksa III. Direktive pokazuje da sve komponente ekonomske analize potrebne za podršku implementaciji ekonomskih elemenata Direktive nisu posebno nabrojane u Aneksu III.

Postoji razlika između eksplicitnih i implicitnih funkcija ekonomske analize. Pojam "eksplicitno" odnosi se na ekonomske komponente koje su date u Članu 5. i Aneksu III. (vidi Sliku 5.1), a pojam "implicitno" odnosi se na reference na ekonomska pitanja u drugim dijelovima teksta Direktive za koje je također potrebna ekonomska analiza koja nije spomenuta u Članu 5. i Aneksu III. (vidi sljedeće slike).

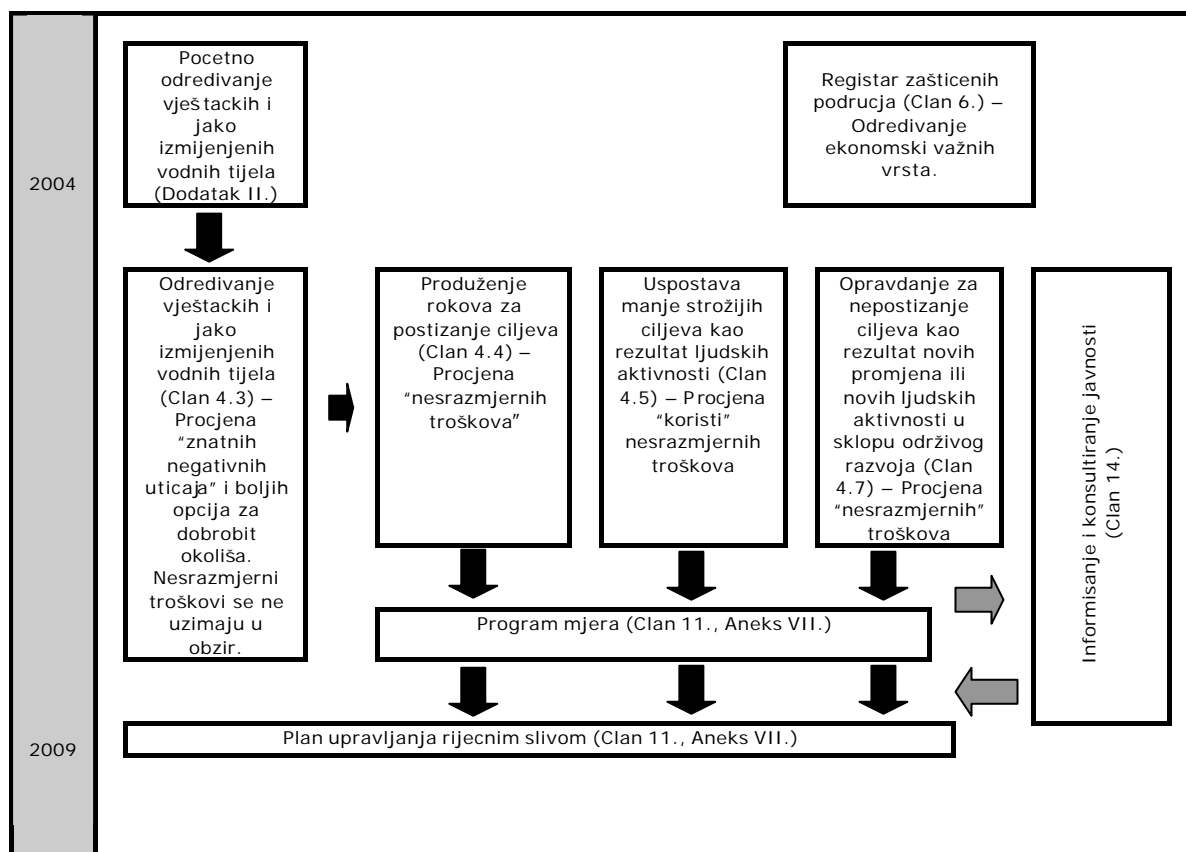
Slika 5.1 Eksplicitne ekonomske funkcije ekonomske analize

Pažnja! Ekonomska analiza provedena do 2004. godine

2004. godina je prvi veći rok za određivanje vodnih područja u skladu sa Članom 5. i relevantnim aneksima Direktive. Stoga je 2004. godina prvi važni rok i za ekonomsku analizu koja za svaki riječni sliv zahtjeva:

- Poduzimanje **ekonomske analize korištenja voda** – Glavni cilj je procijeniti važnost vode za ekonomiju i socio-ekonomski razvoj vodnog područja. Analiza mora otvoriti put određivanju važnih pitanja vodne tematike o kojima treba izvijestiti javnost do 2007. godine;

- *Istraživanje dinamike riječnog sliva i **doprinos razvoju osnovnog scenarija** – Ekonomska analiza ocjenjuje predviđanja ključnih ekonomskih faktora koji utiču na stanje voda;*
- *Procjenu **sadašnjeg nivoa povrata troškova za korištenje voda** u skladu sa Članom 9. Direktive – Glavni elementi u procjeni su stanje vodosnabdijevanja i velicina povrata troškova (finansijskih te troškova okoliša i resursa) vodosnabdijevanja;*
- *Pripreme za **analizu isplativosti** – Uporediti podatke o troškovima za ključne mjere koje će, nakon 2004. godine, imati ulogu u razvoju planova upravljanja riječnim slivovima;*
- *Prijedloge aktivnosti za **unaprijeđivanje podataka i baza znanja** – bice identifikovani praktični koraci i mjere za popunjavanje ključnih praznina u podacima i znanju vezanih za oblast ekonomije koji su identifikovani tokom karakterizacije riječnog sliva i koji će vjerovatno da se jave kada se budu poduzimale analize isplativosti.*

Slika 5.2 Implicitne ekonomske funkcije ekonomske analize

5.1 Drugi dio: Postavljanje ekoloških ciljeva

Drugi dio u implementaciji procesa planiranja je postavljanje **ekoloških ciljeva** zasnovanih uglavnom na Članu 4. Direktive (vidi Aneks 2.).

Direktiva iznosi slijedeće ključne ekološke ciljeve za tijela površinskih voda:

- sprječavanje pogoršanja njihovog statusa;

- obnavljanje dobrog statusa površinskih voda (ili dobrog ekološkog potencijala za tijela jako izmijenjenih ili vještackih vodnih tijela) do 2015. godine; i
- implementacija potrebnih mjera sa ciljem postupnog smanjenja zagađenja prioritetnim supstancama te prestanka ili postupnog isključivanja emisija, ispuštanja i rasipanja opasnih supstanci s prioritetne liste.

Za podzemne vode:

- implementirati mjere potrebne za sprječavanje ili ograničavanje unosa zagađivača u podzemne vode i sprječavanje pogoršanja statusa svih tijela podzemnih voda;
- štititi, čuvati i obnavljati sva tijela podzemnih voda, osigurati ravnotežu između zahvatanja i prihranjivanja podzemnih voda u cilju postizanja dobrog statusa podzemnih voda, najkasnije do decembra 2015. godine; i
- implementirati potrebne mjere za promjenu svakog značajnog i trajnog trenda povećanja koncentracije bilo kojeg zagađivača uzrokovanog ljudskom aktivnošću, kako bi se postupno smanjilo onečišćenje podzemnih voda.

Za zaštićena područja:

- postizanje saglasnosti sa svim standardima i ciljevima najkasnije do decembra 2015. godine, ukoliko nije drukcije određeno propisima Zajednice po kojima su pojedina zaštićena područja ustanovljena;
- postizanje saglasnosti sa ciljevima dobrog statusa najkasnije do decembra 2015. godine; odgoda ili produžetak rokova je moguć ako se utvrdi da se potrebna poboljšanja statusa vode ne mogu razumno postići do kraja 2015. godine.

Pažnja! Klasifikacijske šeme.

Krajnji cilj Direktive je postizanje "dobrog statusa voda".

*Status **tijela površinske vode** određuje se njihovim ekološkim ili hemijskim statusom, ovisno o tome koji je lošiji.*

Hemijski status nam govori da li koncentracija zagađivača prelazi standarde kvaliteta okoliša ustanovljene na evropskom nivou.

Ekološki status je mjera uticaja ljudskih aktivnosti na vode.

*Status **tijela podzemne vode** određuje se njihovim hemijskim ili kolicinskim statusom, ovisno o tome koji je lošiji.*

Kolicinski status je izraz stepena u kojem na tijelo podzemne vode uticu direktna ili indirektna zahvatanja.

Glavni cilj definicije okolišnih ciljeva je uspostavljanje ciljeva koji onda služe kao osnova za odlučivanje o programima mjera. Ciljevi trebaju biti uklopljeni u dugoročnu viziju vodnog područja i djelovati kao koraci u postizanju te vizije putem konkretnog procesa planiranja.

U nekim okolnostima, moguće je odrediti druge ciljeve u procesu planiranja riječnim slivom, npr. za vodna tijela za koja bi obnova dobrog statusa bila tehnički neizvodljiva ili nesrazmjerno skupa. Za površinska vodna tijela koja su određena kao vještacka ili jako izmijenjena, ciljevi koji moraju biti postignuti do 2015. godine su dobar ekološki potencijal i dobar hemijski status površinskih voda.

Pažnja! Moraju se definisati granice za svaku ekološku regiju.

Proces interkalibracije razvijen od strane Evropske Komisije bice ključni element za definisanje visokog ekološkog statusa i granica između visokog i dobrog te dobrog i umjerenog statusa. Postoji poseban Vodic-Dokument o osnovi za stvaranje interkalibracijske mreže razvijen od strane WG 2.5 (WFD CIS Vodic br. 6).

Pažnja! Klasifikacija za jako izmijenjena i vještacka površinska vodna tijela.

Uprkos svom određenju, jako izmijenjena vodna tijela ipak moraju postići dobar hemijski status i dobar ekološki potencijal.

Maksimalni ekološki potencijal određuje referentne uslove uzimajući u obzir sve olakšavajuće okolnosti koje nemaju značajan negativan uticaj na širi okoliš.

Dobar ekološki potencijal definiše se kao "nezatno" odstupanje od maksimalnog ekološkog potencijala koji ta tijela mogu postići.

Postavljanje ekoloških ciljeva može se smatrati kao jedna od ključnih komponenti u implementaciji Direktive, a također i procesa planiranja. Kako je ranije objašnjeno, uspostavljanje ciljeva u kontekstu Direktive znaci donošenje odluka o korištenju različitih opcija Clana 4. Definisanje ekoloških ciljeva nije samo pitanje kakav tacno status određenog vodnog tijela (a ne cijelog riječnog sliva) treba biti već također pitanje kada bi taj status trebao biti postignut. Stoga, izraz uspostavljanje ciljeva se koristi kako bi se načinila distinkcija između ono što je definisano kao ciljevi u samoj Direktivi i što je na diskreciji vlasti riječnog sliva. Kako je proces predviđen Clanom 4. izuzetno složen, smatralo se korisnim da se u ovom Vodicu obezbijedi jedno detaljnije objašnjenje o implementaciji zadataka koji se trebaju obaviti te koraka koji će biti poduzeti u obliku slike koja slijedi.

Skica upravljanja tijelima površinskih vodna u skladu sa Clanom 4, zasnovano na Sistemu B

Karakterizacija prema Aneksu II.	Jako izmijenjena vodna tijela		Tranzicijske vode	
	Obala	Rijeka	Jezero	Vještacka vodna tijela

Diferencijacija ustanovljena korištenjem faktora navedenih u Aneksu II.	Visina	Površina	Geologija	Dubina	Itd.

Klasifikacija statusa prema Aneksu V.	Loš	Slab	Umjeren	Dobar	Visok

Ukoliko se čini da cilj dobrog statusa neće biti ostvaren do 2015. time se bave Clanovi 4.3 – 4.5

Pogoršanje statusa je obradeno u Clanu 4.6 – 4.7 (Vrijedi za sve klasifikacije)

Clan 4.6 Privremeno pogoršanje

Privremeno pogoršanje statusa ne predstavlja kršenje ove Direktive ukoliko je rezultat izuzetnih i/ili nepredvidivih okolnosti i kada su svi zahtjevi u 4.6 a), b) i c) zadovoljeni. Na primjer da su poduzeti svi praktični koraci i da su mjere koje će se poduzeti uključene u program mjera.

Clan 4.7. Nove izmjene

Neuspjeh da se postigne dobar status ili spriječi pogoršanje ne predstavlja kršenje Direktive ukoliko je posljedica novih izmjena ili Neuspjeh u sprječavanju pogoršanja statusa od visokog do dobrog je rezultat novih aktivnosti održivog razvoja i ako su ispunjeni slijedeći uslovi: a) svi mogući koraci su bili poduzeti; Razlozi za promjenu su navedeni u Planu upravljanja riječnog sliva, c) razlozi za promjene su od izuzetnog značaja za javnost. Mogu biti klasificirane kao "nove izmjene" kada je u obzir uzet Clan 4.7 d, te nema znatno boljih ekoloških opcija.

Clan 4.4

Rokovi mogu biti odgodeni u svrhu postupnog ostvarivanja ciljeva, uz uslov da ne dode do daljnjeg pogoršanja statusa, iz jednog od slijedecih razloga 4.4a: i) tehnicka izvodljivost; ii) izvan proporcionalno skupo ili iii) prirodni uslovi. Produženje rokova za i) i ii) je u osnovi ograniceno na 6+6 godina.

Ne, voda ne ispunjava zahtjeve za izuzetkom navedene u Cl. 4.4

Dobar ekološki status

Clan 4.3 Vještacka ili jako izmijenjena vodna tijela

Vodno tijelo se može razmatrati za svrstavanje kao jako izmijenjeno kada bi promjene hidromorfoloških karakteristika koje bi bile potrebne kako bi se postigao dobar ekološki status imale vrlo štetni uticaj na odredbe korištenja ili širi okoliš (Clan 4.3a)

Mogu biti klasificirane kao vještacka vodna tijela ili jako izmijenjena vodna tijela kada je u obzir uzet Clan 4.3b uz uslov da nema boljih ekoloških opcija.

Da voda zadovoljava zahtjeve u skladu sa 4.3, no do 2015 se ne može postici dobar ekološki potencijal.

Clan 4.4 Odgodeni rok
(vidi iznad)

Ne, voda ne ispunjava zahtjeve za izuzetkom navedene u Cl. 4.4

Clan 4.5 Specifna vodna tijela

Manje strogi ekološki ciljevi se mogu odrediti za specifna vodna tijela kada se ispune zahtjevi u 4.5 a) ekološke i socijalno-ekonomske potrebe ne mogu biti zadovoljene na drugi nacin; b) postignut je najviši ekološki i hemijski status i c) ne dode do pogoršanja statusa.

Dobar ekološki potencijal

Pojedinacni ciljevi

5.3 Treća komponenta: Uspostava monitoring programa

Monitoring je zadatak uveliko povezan sa procjenom rizika i procjenom efikasnosti mjera poduzetih kako bi se postigli ekološki ciljevi zacrtani tokom planiranja. Specifične zahtjeve za monitoring možete naći u Članu 8. (vidi Aneks 2).

Direktiva u svom Aneksu V. opisuje tri tipa monitoring programa sa različitim svrhama informisanja:

- **Nadzorni monitoring** je uglavnom namijenjen poboljšanju procjene vodnih tijela za koja postoji rizik da neće zadovoljiti ciljeve Direktive, a za koja ne. Uključuje monitoring površinskih voda i hemijski status te trendove zagadivaca kod tijela podzemnih voda;
- **Operativni monitoring** provodi se isključivo na onim vodnim tijelima za koja se pokaže da su, na osnovu procjene rizika i programa nadzornog monitoringa, u riziku neispunjenja okolišnih ciljeva Direktive. Operativni monitoring mora biti zasnovan na pokazateljima koji su osjetljivi na identifikovane pritiske. Ovaj program bi također trebao uključivati monitoring nivoa podzemnih voda kako bi se procijenilo koje su podzemne vode u riziku u skladu sa njihovim kvantitativnim statusom.
- **Istraživački monitoring** će se koristiti kako bi se utvrdilo zašto je vodno tijelo u riziku i on bi trebao pomoći kako bi se osmislile prikladne mjere upravljanja.

Pažnja! U skladu sa Zajedničkom Strategijom Implementacije izraden je zaseban Vodic-Dokument (WFD CIS Vodic br. 7) o monitoringu za WFD. (WG 2.7)

Direktiva zahtjeva implementaciju programa monitoringa (Član 8.) za površinske i podzemne vode do kraja 2006. godine. Monitoring statusa voda treba biti operativan u 2006. godini. On naročito uključuje definiciju referentnih mjesta i mreže procjene vodnog statusa te provođenje komparativnih analiza na evropskom nivou (interkalibracija). Sistemi monitoringa moraju biti u skladu sa zahtjevima Direktive, a programi monitoringa će postati operativni do 2006. godine.

5.4 Četvrti dio: Analiza praznina (gap)

Analiza praznina (gap) mora u obzir uzeti rezultate procjene trenutnog statusa (prvi korak) porediti ih sa ekološkim ciljevima (definisanim u drugom koraku).

Pažnja! Analiza praznina (gap) mora biti razvijena uzimajući u obzir da je Direktiva opširnija i ambicioznija nego bivše Evropsko zakonodavstvo o vodama.

Prethodno Evropsko zakonodavstvo o vodama postavlja ciljeve zaštite određenih upotreba voda od efekata zagadivanja i zaštite voda od posebno opasnih supstanci. Direktiva uvodi šire ekološke ciljeve, namijenjene zaštiti i gdje je to potrebno, obnavljanju vodnih ekosistema.

Efikasna analiza praznina(gap) zahtjeva pouzdane podatke, informacije i znanje. Kako bi povećali efikasnost analize praznina(gap), te informacije moraju biti integrisane, na primjer u obliku pokazatelja i sistema za reference. U stvari, dostupne informacije su često dovoljne za početak, no teško ih je prikupiti i integrisati. Jedan ključni element je procjena onoga što je dostupno nasuprot onoga što je zaista potrebno.

Pažnja! Karakterizacija vodnog područja radi se prvenstveno kako bi podržala analizu praznina(gap).

Alati za analizu praznina trebaju biti rano razmatrani da bi se izradila trenutni alati za procjenu statusa, pošto su alati kao što je GIS, stručni sistemi, matematički modeli, itd. neupotrebljivi za analizu praznina(gap) ukoliko nisu dostupni precizni podaci.

Analizu mogu podržavati različiti analitički alati no ne smije se zaboraviti da se analiza praznina ne može oslanjati samo na kvantitativne informacije. Uz to, ove metode moraju biti transparentne i fleksibilne, te promovirati učešćivanje javnosti i olakšavati procese pregovaranja.

Pažnja! Rezultati analize praznina(gap) će dati elemente za obrazloženje pregleda najvažnijih pitanja o upravljanju vodama u pojedinim vodnim područjima (Što zahtjeva Član 14(1)).

5.5. Peta komponenta: Uspostavljanje programa mjera

Peta komponenta implementacije procesa planiranja je uspostavljanje i implementacija programa mjera. Zahtjevi Direktive dati su u Članu 11. (vidi Aneks 2. ovog Vodica-Dokumenta).

Direktiva zahtjeva da planovi riječnog sliva integrišu upravljanje kvalitetom voda i vodnim resursima te upravljanje površinskim i podzemnim vodama kako bi se postigli ekološki ciljevi.

Program mjera koji treba biti uspostavljen do kraja 2009. godine sastojace se od definisanja, za svako područje, regulatornih odredbi ili *osnovnih mjera* koje treba provesti kako bi se postigli ciljevi koje je plan upravljanja, u skladu sa zakonima Zajednice i/ili nacionalnim zakonima, postavio za 2015. godinu (npr. proširenje osjetljivih ili ranjivih područja, sistem izvještavanja i autorizacije, definisanje područja zaštite resursa, kontrola ispuštanja, itd.). Ove mjere također obuhvaćaju mjere formiranja cijena kako bi se potaknuli korisnici da efikasnije upravljaju vodama. O mjerama se može odlučivati na nacionalnom nivou.

Ukoliko gore navedene odredbe nisu dovoljne za postizanje zadanih ciljeva, bice poduzete *dopunske mjere*. Direktiva daje otvorenu listu takvih mjera, kojima je cilj ojacati ranije odredbe ili uvesti nove odredbe kao što su kodeksi dobre prakse, dobrovoljni sporazumi, ekonomski i porezni instrumenti, itd. Također moraju biti definisane i *dodatne mjere*. One se posebno odnose na implementaciju međunarodnih sporazuma.

U međunarodnim vodnim područjima implementacija programa mjera bi za važne probleme upravljanja vodom trebala biti koordinirana u cijelom vodnom području. Za vodna područja koja se protežu izvan granica Zajednice, Države članice bi trebale osigurati prikladnu saradnju sa relevantnim zemljama ne-članicama.

Pažnja! Saradnja treba biti osigurana od samog početka procesa planiranja.

Nije moguće koordinirati program mjera upravljanja rijecnim slivom bez koordinirane analize i pregleda statusa, koordiniranih programa monitoringa, koordinirane procjene i koordiniranog pristupa za učešćivanje javnosti. Zato koordinacija mora biti osigurana od samog početka procesa planiranja. Jedan mogući pristup koji odgovarajući upravni organi mogu iskoristiti je da razviju mrežu koordinacije, plan rada i raspored koji prikazuje razne korake koordinacije unutar procesa planiranja.

Osnovne mjere uključuju takozvani kombinirani pristup (Član 10.). To znači da vodna politika treba biti zasnovana na korištenju kontrole zagađivanja na izvoru putem određivanja vrijednosti granica emisije i standarda kvaliteta okoliša. Na primjer, kod ispuštanja iz tačkastih izvora koji mogu uzrokovati onečišćenje, osnovne mjere mogu biti uslov za prethodno regulisanje (npr. zabrana unosa zagađivača) ili uslov za odobrenje ili registraciju kojima se uvodi kontrola emisije za doticne zagađivače. Kod difuznih izvora koji mogu izazvati onečišćenje, osnovne mjere se poduzimaju kako bi spriječile ili kontrolisale unos zagađivača ili prethodnu regulaciju, odobrenje ili registraciju slično kao i kod ispuštanja iz tačkastih izvora. Zabrana direktnog ispuštanja zagađivača u podzemne vode je osnovna mjera podložna nekim odredbama – korištenju u geotermalne svrhe, ubrizgavanje radi aktivnosti rudarstva, građevinarstva, itd. – koje su prikazane u Članu 11 (j).

Član 10(1) (kombinovani pristup za tačkaste i difuzne izvore) odnosi se na raspon direktiva, kao što su Direktiva za integrisano sprječavanje i kontrolu zagađivanja (IIPC) (96/61/EC), ispuštanje kadmija (85/513/EEC), ispuštanje žive (82/176/EEC) i nitrata, kao i bilo koje buduće direktive koje se odnose na tu problematiku. Kontrolne mjere koje zahtijevaju ove direktive moraju biti uspostavljene najkasnije do 2012. godine, osim ako zakonski nije drukčije propisano. Ovi dijelovi Člana 10. zato nemaju nikakvog dodatnog efekta na zahtjeve direktiva na koje se taj član odnosi.

Član 10(3) propisuje da gdje su uspostavljeni različiti ciljevi ili standardi kvaliteta, u skladu sa direktivama na koje se odnosi Član 10., te zahtijevaju strožije uslove nego što propisuje Član 10., kontrola emisija mora biti postrožena. Stoga, ukoliko primjena standarda kvaliteta okoliša zahtijeva strožiju kontrolu emisija nego što bi to inače bio slučaj, kontrola emisija mora biti postrožena.

Upotreba ekonomskih instrumenata je dio osnovnih mjera. Kao što se spominje u preambuli 38., princip povrata troškova vodnih usluga, uključujući troškova zaštite okoliša i resursa povezanih sa onečišćenjem ili

lošim uticajem na vodni okoliš treba biti razmatran imajući u vidu princip "zagadivac plaća".

U tu svrhu će biti potrebna ekonomska analiza vodnih usluga zasnovana na dugotrajnim prognozama ponude i potražnje za vodom u pojedinim vodnim područjima.

Cilj Direktive je osigurati da politika cijena vode poboljša održivost vodnih resursa. Unutar ovih širokih okvira, politika naplate voda već zadovoljava odredbe naplate vode u Direktivi, koja zahtijeva da politika cijena vode do decembra 2010. godine vrši slijedeće funkcije:

- uzme u obzir princip povrata troškova vodnih usluga, uključujući troškove zaštite okoliša i resursa;
- utjelovi princip "zagadivac plaća";
- pruži poticaje za efikasno korištenje vodnih resursa;
- osigura da grupe korisnika vode (podijeljene barem na industriju, domaćinstva i poljoprivredu) doprinesu povratu troškova vodnih usluga.

Direktiva zahtijeva da se u obzir uzmu "principi povrata troškova vodnih usluga". Također zahtijeva da se dovoljan doprinos od različitih načina upotrebe voda prinese u svrhu povrata troškova vodnih usluga.

Potrošaci vode vrlo često, kao klijenti trgovačkih društava koje pružaju vodne i kanalizacijske usluge, grupno potkrijepljuju troškove usluga tih društava. Ova društva ne primaju subvencije te svi troškovi koje ova društva imaju moraju biti pokriveni od klijenata.

Uz potpuno podmirenje troškova vodnih usluga, raščlanjivanje grupnih troškova među potrošačima ugrubo odražava podjele između različitih grupa potrošača i principa "zagadivac plaća".

Osnovne mjere moraju osigurati dobar kvalitet vode kojom se snabdijeva građanstvo, uključujući određenje voda koje se koriste za zahvatanje voda za ljudsku potrošnju. Voda za ljudsku potrošnju mora se čuvati kako bi se smanjila potreba za njenim pročišćavanjem.

Obaveze u Direktivi zahtijevaju usvajanje programa mjera kako bi se zadovoljili zahtjevi Člana 7. te dodatno očuvao kvalitet vode u svrhu smanjenja potreba za pročišćavanjem vode za ljudsku potrošnju.

Opšti zahtjev Člana 7. je određenje, unutar predloženih vodnih područja, vodnih tijela koja se koriste ili se namjeravaju koristiti za ljudsku potrošnju. Ovaj zahtjev se odnosi na površinske i podzemne vode gdje stepen zahvatanja iznosi $10\text{m}^3/\text{d}$ te se zato odnosi na javne izvore vode i neke privatne izvore. Član 7. također zahtijeva nadzor izvora vode gdje je stepen zahvatanja viši od $100\text{m}^3/\text{d}$.

Član 7. također zahtijeva da sve vode namijenjene za ljudsku upotrebu zadovoljavaju zahtjeve Člana 4. za površinske i podzemne vode. Uz to, površinske vode moraju zadovoljavati dodatne standarde kvaliteta propisane Članom 16. Države članice moraju osigurati da voda nakon korištenih postupaka pročišćavanja zadovoljava zahtjeve Direktive o

kvalitetu vode namijenjene za ljudsku potrošnju (80/778/EEC) i njenih izmjena (98/83/EC).

Zadnja odredba Clana 7. je zahtijev da se osigura potrebna zaštita za identifikovana vodna tijela sa ciljem izbjegavanja opadanja kvaliteta vode kako bi se smanjio potrebni nivo pročišćavanja. Clan 11. zahtijeva da mjere poduzete za zaštitu svakog vodnog područja moraju biti navedene u programu.

Osnovne mjere također vode računa o kontroli zahvatanja slatke površinske ili podzemne vode te uzimanje slatke površinske vode i vještacko prihranjivanje tijela podzemne vode. Što se tice količine vode, treba odrediti opšte principe kontrole zahvatanja ili uzimanja kako bi se osigurala ekološka održivost vodnih sistema.

U Direktivi, obaveza koja se tice zahvatanja slatkih površinskih i podzemnih voda ima četiri dijela:

- moraju postojati kontrolni mehanizmi zahvatanja svježih površinskih i podzemnih voda;
- mora postojati registar zahvatanja (ali ne i uzimanja);
- zahvatanja moraju biti prethodno odobrena;
- kontrolni mehanizmi moraju periodično biti podvrgnuti reviziji i, gdje je to potrebno, unaprijedeni u skladu sa zahtjevima.

Filozofija pristupa Direktive prema regulisanju zahvatanja je "zasnovana na riziku".

Direktiva stoga nema odredbi na kojima bi se mogla zasnivati opšta izuzeca zasnovana na svrsi, položaju, izvoru ili veličini zahvatanja. Tako koristeći princip "zasnovan na riziku" i prema Clanu 11(3)(e), zahvatanja koja nemaju znatniji efekat na status voda mogu biti izuzeta od kontrolnih mehanizama.

Pažnja! Program mjera može bit uveden postupno kako bi se raspodijelili troškovi implementacije.

Direktiva sadrži nekoliko odredbi koje dozvoljavaju odstupanje od ekoloških ciljeva iz opravdanih ekonomskih i tehničkih razloga. Ovo će pomoći Državama Clanicama kako bi postigle ravnotežu između ekoloških, ekonomskih i socijalnih ciljeva. Opravdanje u slučaju odstupanja mora, u svim slučajevima, biti uključeno u planu upravljanja riječnim slivom.

5.6. Šesti dio: Razvoj plana upravljanja riječnim slivom

Plan upravljanja mora biti razvijen za svako područje riječnog sliva. Kamen temeljac procesa planiranja riječnim slivom (analiza, monitoring, određivanje ciljeva, razmatranje mjera kako bi se održao ili poboljšao status voda) je plan upravljanja riječnim slivom koji rezimira potrebne informacije za planiranje u pripadajućem području riječnog sliva.

U svakom slučaju, krajnji rezultat procesa planiranja nije plan upravljanja riječnim slivom: proces planiranja se nastavlja i nakon izrade plana upravljanja. Nakon objavljivanja plana upravljanja, proces planiranja ulazi

u konkretnu fazu u kojoj se plan upravljanja rijecnim slivom prati te se primjenjuje program mjera. U ovoj fazi, uloga procesa planiranja je da na prikladan nacin vodi implementaciju mjera kako bi se postigli ciljevi. Ionako ce prvi plan upravljanja rijecnim slivom biti zamijenjen nadopunjenim planom upravljanja u narednim ciklusima planiranja.

Jedan nacin razmišljanja o planu upravljanja prve generacije je da se on smatra prelazom izmedu pocetne analize i implementacije, tj. treba ga prihvatiti nakon što se odredila trenutna situacija (stanja okoliša i pritisaka na njega), nakon što su Države Clanice odredile šta žele postici (postavile ciljeve za pojedina vodna tijela) te nakon što je Država Clanica odlucila kako postici te ciljeve (rezime programa mjera).

Planovi nisu glavni mehanizam za implementaciju mjera kojima bi se postigli ekološki zahtjevi postavljeni u Direktivi. Ove mjere trebaju se iznijeti u programu mjera u skladu sa Clanom 11. koji se treba usvojiti za svako podrucje rijecnog sliva. Programi mjera ce tada biti sažeti u planu upravljanja koji se na to podrucje odnosi. Uloga plana upravljanja je ipak šira. Na primjer, on treba biti glavno sredstvo komunikacije sa javnošću i stakeholder-ima u vezi planova upravljanja vodnim podrucjem.

Planovi ce na posljetku takoder biti glavni mehanizam izvještavanja Komisije i javnosti. Plan ce biti rezime kako ce se unutar zadanog roka postici ciljevi postavljeni za odredeni rijecni sliv (ekološki status, kvantitativni status, hemijski status i ciljevi zašticenog podrucja).

Plan ce sadržavati rezime rezultata svih ispitivanja; karakteristike rijecnog sliva; pregled uticaja ljudske aktivnosti na status voda u slivu; procjena efekta postojećih mjera i preostala "praznina (gap)" do postizanja ciljeva; te koje su još mjere i/ili postupci potrebni.

Planovi moraju sadržavati informacije propisane Aneksom VII. Direktive. On je podijeljen u 12 dijelova koji su prikazani u okviru ispod.

Sadržaj plana upravljanja rijecnim slivom

- Opis karakteristika podrucja rijecnog sliva, ukljucujuci kartu sa ucrtanim položajem i granicama tijela površinskih i podzemnih voda i karta koja prikazuje razlicite tipove tijela površinskih voda unutar rijecnog sliva.
- Popis pritisaka na okoliš i uticaja ljudskih aktivnosti na status površinskih i podzemnih voda, ukljucujuci procjene tackastih i difuznih izvora zagadivanja (sa pregledom korištenja zemljišta) i pritisaka na kvantitativni status voda uzimajuci u obzir zahvatanje, te analiza uticaja drugih ljudskih aktivnosti na status voda.
- Karta koja prikazuje zašticena podrucja.
- Karta monitoring mreže.

- Prikaz rezultata monitoring programa na karti s prikazom ekološkog i hemijskog statusa površinskih voda, hemijskog i kvantitativnog statusa podzemnih voda te statusa zaštićenih područja.
- Rezime ekonomske analize korištenja voda.
- Rezime programa (jednog ili više) mjera.
- Registar svih ostalih, detaljnijih, programa i planova upravljanja te rezime njihovih sadržaja.
- Rezime javno dostupnih informacija i koje su savjetodavne mjere poduzete, njihov rezultat i promjene plana koje su nastale kao posljedica istih.
- Lista kompetentnih vlasti.
- Kontakt-adrese i postupci za dobivanje pozadinske dokumentacije i informacija, uključujući aktuelne monitoring podatke.

Pažnja! Plan upravljanja rijecnim slivom rezimira rezultate procesa planiranja.

Plan upravljanja (RBMP) je strateški dokument planiranja i operativni vodič za implementaciju programa mjera koje će činiti osnovu za tehnički integrisano, ekološki i ekonomski stabilno i održivo upravljanje vodama unutar područja rijecnog sliva za period od 6 godina. Bice razvijen uz konsultovanje javnosti.

Zaključno, plan ima nekoliko funkcija, ali primarna namjera je da se zabilježi trenutni status vodnih tijela unutar vodnog područja i da izloži mjere kojima se planiraju postići ekološki ciljevi.

Funkcije plana su slijedeće:

- da posluži kao osnovni mehanizam za inventuru i dokumentovanje informacija prikupljenih u skladu sa Direktivom uključujući:
 - ekološke ciljeve za površinske i podzemne vode;
 - informacije o kvalitetu i kvantitetu voda;
 - informacije o glavnim uticajima ljudske aktivnosti na status tijela površinskih i podzemnih voda.
- da koordinira programe mjera i ostale programe koji se odnose na vodno područje;
- da posluži kao glavni način izvještavanja Evropske Komisije od strane upravnih organa područja rijecnog sliva.

Plan, koji treba biti objavljen do 22. decembra 2009. godine mora sadržavati kvalitativne i kvantitativne ciljeve koji se moraju postići do 2015. godine. Pošto je cilj dobar status voda, plan upravljanja mora opravdati svako odstupanje od tog cilja, posebno na osnovu ekonomskih analiza. Odstupanja prvo moraju biti posmatrana sa stanovišta odgađanja roka, a tek nakon toga se može razmatrati promjena cilja ukoliko bude potrebno.

Plan mora definisati prioritetne odredbe i aktivnosti (ili mjere, prema terminologiji Direktive) koje će se primjenjivati kako bi se postigli zadani ciljevi.

Što se tice pripremanja plana upravljanja, Direktiva predviđa konsultacije sa javnošću u tri faze: prvi put do kraja 2006. godine, obzirom na planirani program radova; drugi put do kraja 2007. godine, obzirom na važna pitanja i treći put do kraja 2008. godine, obzirom na prvu verziju plana upravljanja.

Pažnja! Direktiva zahtijeva da plan upravljanja sadrži samo rezime programa mjera.

Član 13, paragrafi 1 do 3 Direktive zahtijevaju po jedan plan upravljanja za svako vodno područje. Aneks VII. navodi informacije koje plan upravljanja mora sadržavati. Prema Članu 13. paragraf 5, plan upravljanja može biti nadomješten detaljnijim programima ili planovima upravljanja za podslivove, sektore, pitanja ili tipove voda.

Nivoi planiranja

Države članice moraju razraditi kako planiranje riječnog sliva može biti efikasno koordinirano na svim nivoima (podslivovima, slivovima, područjima i međunarodnim područjima) kako bi se osiguralo da su planovi

- koherentni i konzistentni na svim nivoima; i
- kompatibilni između nivoa

Iako bi planiranje riječnog sliva trebalo biti organizovano (i o njemu izvještavano) na nivou vodnog područja, odluke tokom planiranja zahtijevaju detalje, te će biti potrebno provesti planiranje i za manja područja. Na primjer, možda će biti potrebno da se podaci prikupljaju i razmatraju na nivou podsliva ili sliva kako bi se donijele odluke. Podaci, informacije i postupak donošenja odluke moraju biti podložni združivanju i raščlanjivanju. Ovo će olakšati izradu izvještaja o karakterizaciji i plana upravljanja riječnim slivom na nivou cijelog vodnog područja. Također će pomoći transparentnosti cijelog programa. Na primjer, korisnici plana upravljanja riječnim slivom – vlada, industrija, javnost, itd. – možda žele pregledati i uporediti planove na istom nivou ili među nivoima.

Direktiva sadržava definiciju "podsliva" (Član 2(14)). Ovo su zasebni dijelovi sliva (ponekad nazivani "pod-razvodima"). Direktiva ne zahtijeva da se identifikuju pojedini podslivovi i da se za njih izrade planovi, ali gdje su oni identifikovani i planovi pripremljeni u svrhu ispunjavanja Direktive njihovo postojanje mora biti zabilježeno u registru (kako zahtijeva Aneks VII., paragraf 8), zajedno sa rezimeom sadržaja.

U skladu sa tim, mogu se napraviti planovi za pojedine slivove tamo gdje vodno područje sadržava više od jednog riječnog sliva. Član 13(5) Direktive nije u potpunosti jasan po tom pitanju, no bilo bi nemoguće pripremiti plan upravljanja vodnim područjem gdje ima više slivova a da se ne naprave planovi za svaki od tih slivova.

Šta znaci kada kažemo da se napravi jedan plan upravljanja riječnim

slivom? U stvari, postoji više mogućnosti, a izbor između tih mogućnosti će uveliko biti zasnovan na veličini i karakteristikama sliva, broju političkih subjekata (država, županija, regija, itd.) koji su uključeni u projekat, način na koji je organizio javnosti unutar vodnog područja. Kod velikih vodnih područja, ali i za srednje velika vodna područja koja imaju decentralizovanu administrativnu i političku strukturu, može biti nužno.

Što se tiče instrumenata planiranja, još uvijek je prerano da bismo vidjeli koji dodatni planovi bi mogli biti potrebni, no mogli bi imati vrijednu ulogu u opštoj pripremi plana, uključujući proces konsultacija sa javnošću. S druge strane, mogli bi predstavljati nepoželjni administrativni teret.

Pažnja! Cilj je izrada jednog Plana upravljanja rijecnim slivom za međunarodna vodna područja.

Direktiva traži da Države članice osiguraju koordinaciju sa ciljem da se izradi jedan međunarodni plan upravljanja rijecnim slivom uz podršku od strane postojećih struktura koje potiču iz međunarodnih sporazuma.

Direktiva eksplicitno ne traži niti propisuje proces razvijanja plana upravljanja. Priroda procesa planiranja vodnog područja je ostavljena na brigu Državama članicama i zemljama pristupnicama. Ovo pruža Državama članicama i zemljama pristupnicama priliku da primjene tip planiranja primjeren geografskim i društvenim okolnostima vodnog područja sve dok je rezultat tog procesa u skladu sa ciljem Direktive (postizanje dobrog statusa voda).

5.7 Sedmi i osmi dio: Implementacija programa mjera i evaluacija

Implementacija programa mjera mora biti povezana sa stalnim procesom ispitivanja. Ovo ispitivanje je često videno kao posljednja – manje ili više dodatna – kucica u procesu planiranja. No ispitivanje se obično radi nakon procesa planiranja kako bi se dobile povratne informacije o tome šta je u stvari, do tog trenutka, bilo isplanirano ili čak izvršeno. To znači da ispitivanje nije upotrijebljeno kao alat stalnog razvoja i izbora ili drugim riječima, nije korišteno kao uobicaeni dio procesa planiranja.

Pažnja!

Nakon implementacije programa mjera, evaluacija prvog perioda planiranja (koje treba izvršiti između 2012. i 2015. godine) ključni je element za pripremu drugog perioda.

U skladu sa Direktivom proces planiranja je po prirodi iterativan i nudi različite korake i odluke koje treba ispitati: npr. identifikacija vodnih tijela, razvrstavanje u tipove, analiza uticaja na status voda, uspostava ekoloških ciljeva, itd.

5.8. Deveti dio: Informisanje i konsultiranje javnosti; aktivno učešće zainteresovanih strana

Učešće javnosti nije samo još jedan korak u procesu. Najbolji način implementacije Direktive može biti ostvaren samo ako se u svakom dijelu uzme u obzir učešće javnosti. Napravljen je detaljniji Vodic o učešću javnosti (WFD CIS Vodic br. 8) kao takozvani «Radni paket 3» od iste radne grupe koja je napravila ovaj Vodic o procesu planiranja.

Taj Vodic o učešću javnosti (WFD CIS Vodic br. 8):

- objašnjava zašto bi se stakeholder-i trebali uključiti u planiranje vodnog područja i šta oni i javnost mogu očekivati: da izraze mišljenja i brige o budućim odlukama te da osiguraju da lokalna znanja nadu svoj put do odluka;
- opisuje prilike i pristupe za uključivanje javnosti na raznim nivoima i u različitim fazama procesa planiranja;
- pojašnjava da je ovo novi proces i novi oblik partnerstva koji zahtijeva strpljenje i međusobno povjerenje.

Učešće i konsultiranje javnosti su ključni za uspješno planiranje, te su zato u ovom dijelu naglašeni. Potencijalne dobrobiti za veće stakeholder-e mogu biti:

- Plan upravljanja rijecnim slivom će vjerovatno biti uspješniji primjenjujući "kupovinu" njegovog cilja i dostizanja tog cilja putem promovisanja "vlasništva", prihvatljivosti i saradnje relevantnih stakeholder-a;
- Donošenje odluka će biti olakšano uslijed ranije identifikacije i, gdje je to moguće, rješavanja sukoba;
- Rješenja će vjerovatnije biti pravednija i održiva na duži rok zbog dostupnosti šireg opsega znanja i gledišta;
- Gledano dugoročno, odnosi između stakeholder-a i kompetentnih vlasti će biti ojačane.

Kako bi proces planiranja bio dobro organizovan, od njegovog samog početka mora se dati visok prioritet uspostavljanju efikasnih mehanizama za učešće javnosti (konsultacije i aktivno učešće) tokom planiranja i donošenja odluka.

Pružanje pravih prilika za učestvovanje znači puno više od pukog dijeljenja informacija ili prividnog konsultiranja, te treba biti pomno prilagodeno primjerenom veličini, ciljnoj grupi (grupama) i problemu (problemima). Prilike za učestvovanje se moraju pažljivo voditi kako bi se osigurala njihova transparentnost i pristupačnost, uvažila sva mišljenja i da su očekivanja svih strana jasna na samom početku.

Koordinacija i učestvovanje javnosti

Potrebno je razlikovati između administrativne koordinacije i učestvovanja javnosti. Prema administrativnoj koordinaciji treba postupati kao prema postupku upravljanja, dok se prema učestvovanju javnosti treba odnositi kao prema integralnom dijelu procesa planiranja.

Efikasno planiranje riječnog sliva zahtjeva da Kompetentne Vlasti ustanove prikladne strukture upravljanja u saradnji sa drugim odgovornim institucijama i organizacijama. Ove veze će Kompetentnim Vlastima pružiti informacije potrebne za karakterizaciju, planiranje i iznošenje programa mjera skupa sa organizacijama koje su odgovorne za druge sektore koji imaju uticaja na status voda, npr. Poljoprivreda i razvoj zemljišta. Administrativna saradnja treba biti organizovana između Kompetentnih Vlasti i relevantnih tijela na prikladnom nivou (podsliv, sliv, vodno područje i međunarodno vodno područje).

Odjeljak 6. – Opšti pregled i dijagram procesa planiranja

6.1 Uvod: Zašto i kako upotrebljavati dijagrame u procesu planiranja?

Uloga dijagrama u definisanju procesa planiranja za implementaciju Direktive

Definisanje preciznog procesa planiranja pomocu dijagrama, a radi implementacije Direktive je potrebno radi:

- složenosti Direktive i njene implementacije;
- potrebe da se predvide krajnji rokovi i odrede rokovi koji su potrebni u praksi kako bi se ispoštovali krajnji rokovi;
- mnogobrojnih nezavisnih zadataka;
- hitnosti prvih rokova (2004. godina);
- ucestvovanja mnogobrojnih radnih grupa, institucija i brojnih stakeholder-a;
- integracije nekoliko nivoa: evropske, nacionalne i radnih grupa pojedinog vodnog podrucja;
- potrebe da se izmedu stakeholder-a i izmedu institucija ima istovjetni referentni okvir;
- potrebe da se tokom projekta provjerava kasnimo li ili nismo u sklopu definisanih krajnjih rokova.

Svrha dijagrama

Svrha definicije dijagrama koji opisuju proces planiranja je da:

- odredi razlicite zadatke, njihovo trajanje i povezanost;
- odredi razne kljucne proizvode i korake;
- odredi postupke ili pod-zadatke koji su potrebni kako bi se ispoštovali krajnji rokovi;
- procijeni nivo organizacije na kojoj bi ti zadaci trebali biti provedeni;
- postupno izgradi redosljed tih zadataka i faza, kompatibilnih sa ogranicenjima tehnicke pripremljenosti i zahtjevima Direktive;
- odredi kritični put za raspored projekta i dodjeljivanje sredstava.

Preporuke za pripremu i korištenje dijagrama

Dijagram prikazan u Odjeljku 6.4 (dole) može se koristiti kao polazna tacka za razvoj preciznijeg projekta upravljanja za provodenje Okvirne Direktive o Vodama u vodnom podrucju ili jednom njegovom dijelu. **Vrlo je preporucljivo** uspostaviti takav projekat upravljanja i uspostaviti kontrolu njegova uvođenja. Takav projekt upravljanja može pomoci da se provjeri uskladenost izmedu vodnih podrucja na nacionalnom nivou te prilagodi proces ukoliko postoji odstupanje od predvidenog rasporeda i stvarnog stanja stvari.

Na nivou vodnog područja ce biti potrebno detaljnije raščlanjivanje zadataka nivoa III, uzimajući u obzir preporuke pojedinih CIS Vodica-Dokumenata Direktive. Svaki pojedini zadatak mora biti dodijeljen odgovornoj organizaciji ili njih više, iznimno koordiniranih. Moraju se odrediti rokovi za postizanje zadanih ciljeva s tim da se uzme u obzir vrijeme potrebno za prikupljanje i koordinaciju.

Primjer: Ocjena stanja područja (Clanovi 5. i 6.) mora biti gotova do decembra 2004. godine prema rokovima postavljenim u Okvirnoj Direktivi o Vodama. U stvarnosti, prva verzija mora biti gotova nekoliko mjeseci prije kako bi se uzelo u obzir vrijeme potrebno za konsultacije i postupak potvrđivanja.

Budite svjesni da su prema rokovima za izvještavanje navedenim u Okvirnoj Direktivi o Vodama podaci o rezultatima ispunjavanja određenih ciljeva potrebni tek relativno kasno tokom procesa, i to uglavnom kao dio plana upravljanja rijecnim slivom. No u vecini slucajeva sam zadatak mora biti obavljen ranije tokom procesa zato što su rezultati potrebni za naredne korake.

Primjer: Prvi izvještaj o rezultatima monitoring programa mora biti predan kao dio plana upravljanja rijecnim slivom tek 2009. godine. No na nivou vodnog područja, rezultati monitoringa ce biti potrebni puno ranije kako bi se odredila vodna tijela koja možda neće zadovoljiti ciljeve, što mora biti poznato prije definisanja programa mjera do kraja 2004. godine.

Budite svjesni da ce provodenje pojedinih zadataka na pocetku zahtijevati odluke o pristupu kojeg ce se pridržavati sve ukljucene organizacije. Da se te odluke pripreme treba vremena i novaca. Nadalje, ove odluke ce obicno biti donesene na drugom nivou, a ne na operativnom. Ovo je problem posebno u medunarodnim vodnim područjima gdje ce biti potrebno postici koordinaciju ili cak harmonizaciju nacionalnih pristupa.

Budite svjesni da, iako teoretski neke aktivnosti ne mogu zapoceti dok druge nisu završile, bice potrebno te aktivnosti zapoceti što je ranije moguće, cak i uporedo kako bi se ispoštovali krajnji rokovi. Posljedica toga je da ce se između tih međusobno povezanih aktivnosti morati uspostaviti **iterativni proces**.

Drugim rijecima, u nekim slucajevima ce se morati primijeniti "paralelno" planiranje zadataka umjesto nadovezujuceg.

Primjeri: Procjena rizika ne postizanja ekoloških ciljeva (definisanih u smislu dobrog statusa) i definicija šta je dobar status: prvo ispitivanje rizika ne postizanja ekoloških ciljeva (linija 33. u dijagramu) mora biti napravljeno upotrebljavajući provizorne klasifikacije prije no što se mogu utvrditi referentni uslovi i granice klasa šema klasifikacije; tada rezultati prve evaluacije vodnih tijela mogu uticati na dotjerivanje klasifikacijske šeme.

Iterativna elaboracija planova upravljanja i programa mjera: program upravljanja bi trebao postaviti smjernice i prioritete za program mjera; same mjere ce biti detaljnije predstavljene unutar samog programa mjera koji ce se morati razvijati uporedo sa planom upravljanja.

Dijagrami se mogu koristiti kao polazna tacka za razvijanje smjernica za implementaciju zadataka na nacionalnom nivou ili nivou vodnog podrucja. Za svaki od navedenih zadataka te smjernice mogu sadržavati:

- reference na određene odredbe Okvirne Direktive o Vodama i nacionalnog zakonodavstva;
- opis pristupa na nacionalnom nivou i nivou vodnog podrucja kako bi se zadatak izvršio, uključujući preporuke u vezi sa metodama i alatima koji bi se koristili i pozivanje na Vodice Direktive;
- popis i opis dostupnih i dobavljivih materijala i podataka (na primjer, informacije iz GIS-a, karte, podaci monitoringa) te informacije kako pristupiti materijalu i podacima;
- opis pojedinih aktivnosti koje trebaju izvršiti pojedine odgovorne organizacije;
- zahtjevi koji se ticu dokumentacije i predavljanja rezultata (tekstualno, tablicno, karte, elektronicke).

Ovakve smjernice trebaju svim ucesnicima pružiti podatke potrebne za shvatanje opšte organizacije i njihove uloge u procesu.

Prednosti razvoja takvih smjernica su *inter alia*:

- Zahtjeva popisivanja vec dostupnog;
- Pomaže da se dostupne informacije stave na raspolaganje svim ucesnicima;
- Pomaže da se osigura uskladenost;
- Pomaže da se dodijeli odgovornost i da se izbjegne dupli ili paralelni posao.

Osigurati uskladenost između zadataka i između opsega i nivoa

Vrlo je važno osigurati opštu uskladenost procesa, uzevši u obzir pojedine rezultate pojedinih zadataka. Mora se iznaci pravilni redosljed zadataka kako bi se postigla elaboracija konacnih proizvoda. Također je potrebno da se osigura podudaranje rasporeda između nivoa vodnog podrucja, nacionalnih i medunarodnih nivoa.

Uspostavljanje iterativnog procesa

Teoretski, neke aktivnosti ne mogu zapoceti prije no što su druge završile. No, kako bi se ispunili obvezatni rokovi, bit ce potrebno te radnje zapoceti najranije moguće. Posljedica toga je da se između te dvije aktivnosti mora uspostaviti iterativni proces. Drugim rijecima, u nekim slucajevima umjesto nadovezujuceg koristice se "paralelni" raspored pod-zadataka.

Primjeri:

- Procjena rizika neispunjavanja postavljenih ekoloških ciljeva (određenih kao dobar status voda) i definicija dobrog statusa;
- Procjena rizika neispunjavanja ciljeva se mora napraviti pomoću preliminarnih evaluacijskih tabela dobrog statusa voda; ove tabele mogu tada biti tačno određene pomoću podataka iz prve evaluacije vodnih tijela za koje postoji rizik nezadovoljavanja ekoloških ciljeva;
- Iterativna elaboracija plana upravljanja i programa mjera;
- Plan upravljanja bi trebao postaviti smjernice i prioritete programa mjera. Same mjere će biti precizno objašnjenje u samom programu mjera.

Osigurati pravovremeno praćenje i koordinaciju

Dijagrami moraju biti praćeni i pravovremeno nadopunjavani novim informacijama tokom cijelog procesa te se mora osigurati koordinacija između:

- nacionalnih vodnih područja;
- nacionalnih i međunarodnih vodnih područja;
- između nacionalnih dijelova međunarodnih vodnih područja.

U slučaju međunarodnih vodnih područja, mora se osigurati specifična saradnja između nacionalnih dijelova vodnih područja po pitanjima rasporeda i redoslijeda zadataka, uzimajući u obzir vrijeme potrebno za razmjenu informacija i konsultacije između odgovornih institucija nacionalnih dijelova međunarodnih vodnih područja.

6.2. Zakonski obavezujući raspored Okvirne Direktive o Vodama

Kako što je objašnjeno gore, jedan od najvažnijih interesa za definisanje detaljnog procesa planiranja, koji sadržava dijagrame za provođenje Direktive je potreba da se predvide krajnji rokovi i odredi koji su rokovi potrebni u praksi kako bi se postigli krajnji rokovi. U principu, odstupanje od rasporeda nije dopušteno, a rokovi se ne mogu odgoditi, osim za odstupanja spomenuta u Članu 4.

Kako su Direktiva i njena implementacija vrlo složeni, smatralo se potrebnim da ovaj Vodič sadrži jasno razumljivu i potpunu listu svih rokova i datuma spomenutih u Direktivi.

To je prikazano šematski i graficki:

- Prvo, potpuna lista za Države Članice, koja sadrži sve rokove i datume spomenute u Direktivi, a koji se tiču obaveza Država Članica. Dijagram sadrži broj onog Člana Direktive na koji se odnosi određeni datum. Datumi do kojih se moraju predati izvještaji su također jasno naznačeni;
- Drugo, potpuna lista za Evropsku Komisiju, koja sadrži sve rokove i datume spomenute u Direktivi koji se tiču obaveza Evropske Komisije.

Zakonski obavezujući rokovi za države članice (1)

Postupak/Država članica	Član	2002	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Zakoni, odredbe i administrativni propisi na snazi	24.1										
Određivanje kompetentne vlasti od strane Država članica (MS)	3.7										
MS daje Evropskoj Komisiji (EK) listu kompetentnih vlasti i kompetentnih vlasti svih međunarodnih tijela u kojima one sudjeluju (izmjene na listi trebaju biti prijavljene EK unutar 3 mjeseca)	3.8, 24.1										
Analize spomenute u Čl. 5.1: - Utvrđivanje karakteristika vodnog područja - Analiza uticaja ljudskih djelatnosti na okoliš - Ekonomska analiza korištenja voda.	5.1										
Utvrđivanje registra zaštićenih područja	6.1										
Podnošenje sažetih izvještaja analiza prema Čl. 5 (karakteristike vodnog područja, ljudske djelatnosti, ekonomija) poduzetih radi prvog Plana upravljanja riječnim slivom (PURS)	15.2										
U odsutnosti sporazuma EK, MS će utvrditi prikladne kriterije za strategije sprječavanja zagađenja površinskih i podzemnih voda	17.4										
EK i MS će završiti interkalibraciju	Aneks V 1.4.1 (viii)										
Programi monitoringa statusa površinskih, podzemnih voda i zaštićenih područja trebaju raditi. <i>Ukoliko zakonski nije drukčije određeno.</i>	8.2										
MS daje na uvid i opaske, radi informisanja i konsultacija sa javnošću, raspored i radni program izrade PURS-a <i>(tri godine prije no što počinje period na koji se odnosi plan, MS mora dozvoliti barem šest mjeseci za komentiranje tih dokumenata)</i>	14.1a										
Odluka o nazivu Jako izmijenjenih vodnih tijela	4.3										
U odsustvu sporazum EK: MS ustanovljavaju standard kvaliteta okoliša za prioritetne tvari i kontrolu nad primarni izvorima	16.8										
Podnošenje zbirnih izvještaja monitoring programa prema Čl. 8 (status površinskih, podzemnih voda i zaštićenih područja) poduzetih radi izrade prvog PURS-a	15.2										
Radi informisanja javnosti i primjedbi na PURS, MS mora učiniti dostupnim za komentiranje pregled važnijih problema upravljanja vodama <i>(dvije godine prije početka perioda na koji se odnosi plan. MS mora dozvoliti barem šest mjeseci za komentiranje tih dokumenata)</i>	14.1b										
Radi informisanja javnosti i primjedbi na PURS, MS mora učiniti dostupnim za komentiranje nacrtanu verziju PURS-a (RBMP) <i>(godinu dana prije početka perioda na koji se odnosi plan MS mora dozvoliti barem šest mjeseci za komentiranje tih dokumenata)</i>	14.1c										
Uspostava programa mjera za vodno područje	11.7										
Objavljivanje Planova upravljanja riječnim slivom (detaljne informacije u Aneksu VII Direktive)	13.6										
U odsustvu sporazuma EK za supstance naknadno uključene na PS listu, MS poduzimaju propisane radnje (uspostava standarda ekološkog kvaliteta za prioritetne supstance i kontrola glavnih izvora)	16.8										
Slanje kopija PURS-a EK i drugim MS	15.1										
MS moraju osigurati da - politika cijena vode pruža korisnicima poticaj da efikasno koriste vodne resurse - dovoljni doprinos korisnika voda za povrat troškova vodnih usluga	9.1										

LEGENDA

Rok u Okvirnoj Direktivi o Vodama
Izvještaj EK i datum

Zakonski obavezujući rokovi za Države članice (2)

Postupak/ Država članica	Član	2012	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Provođenje kontrole emisija (BAT, BEP) i ograničavanje vrijednosti za kombinovani pristup tačkastim i difuznim izvorima	10.1																
Program mjera za vodno područje kreće u realizaciju	11.7																
Podnošenje radnog izvještaja koji opisuje napredak implementacije planiranog programa mjera u Cl. 13	15.3																
Analize spomenute u Cl. 5.1: - Utvrđivanje karakteristika vodnog područja - Analiza utjecaja ljudskih aktivnosti na okoliš - Ekonomska analiza korištenja voda.	5.2																
Ekološki ciljevi: Dobar status površinskih voda Dobar ekološki potencijal i dobar hemijski status površinskih voda za jako izmijenjena vodna tijela (HMWB, AWB) Dobar status podzemnih voda Uskladenost sa standardima i ciljevima za zaštićena područja (manje strogi ekološki ciljevi pod određenim u slovima)	4.1																
Pregled i unaprijeđivanje programa mjera za vodno područje	11.8																
Pregled i unaprijeđivanje RBMP-a	13.7																
Revidirane mjere ustanovljene unaprijeđenim programom mjera stupaju na snagu	11.8																
Podnošenje radnog izvještaja koji opisuje napredak implementacije planiranog programa mjera u Cl. 13	15.3																
Analize spomenute u Cl. 5.1: - Utvrđivanje karakteristika vodnog područja - Analiza uticaja ljudskih aktivnostina okoliš - Ekonomska analiza korištenja voda.	5.2																
Prekid ili postupno ukidanje prioriternih opasnih supstanci	16.6																
Ekološki ciljevi: (prvi produženi rok) Dobar status površinskih voda Dobar ekološki potencijal i dobar hemijski status površinskih voda za jako izmijenjena vodna tijela (HMWB, AWB) Dobar status podzemnih voda Uskladenost sa standardima i ciljevima za zaštićena područja	4.1																
Pregled i unaprijeđivanje programa mjera za vodno područje	11.8																
Pregled i unaprijeđivanje RBMP-a	13.7																
Revidirane mjere ustanovljene unaprijeđenim programom mjera stupaju na snagu	11.8																
Analize spomenute u Cl. 5.1: - Utvrđivanje karakteristika vodnog područja - Analiza uticaja ljudskih aktivnostina okoliš - Ekonomska analiza korištenja voda.	16.6																
Ekološki ciljevi: (prvi produženi rok) Dobar status površinskih voda Dobar ekološki potencijal i dobar hemijski status površinskih voda za jako izmijenjena vodna tijela (HMWB, AWB) Dobar status podzemnih voda Uskladenost sa standardima i ciljevima za zaštićena područja	4.1																

Napomena: za prioritne supstance i prema Clanu 16.6, Komisija će podnijeti prijedloge za kontrolu prekidanja ili postepenog eliminisanja ispuštanja, emisija i gubitaka. Okvirno, Komisija će to učiniti do kraja 2003. godine, tako da ih Evropski Parlament i Vijeće mogu prihvatiti u 2004. ili 2005. godine što bi bio početni datum za operativne svrhe. Direktiva utvrđuje da od tog datuma raspored neće obuhvacati period duži od 20 godina.

Zakonski obavezujući rokovi za Evropsku Komisiju

Postupak/Evropska Komisija	Član	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Za probleme koji se ne mogu rješavati na nivou MS, MS može prijaviti i dati preporuke EK. EK će odgovoriti unutar 6 mjeseci.	12.2																					
Prezentacija prijedloga strategija za sprječavanje i kontrolu zagađenja podzemnih voda	17.1																					
Podnošenje prijedloga EK za kontrolu emisije za tackaste izvore i standarde ekološkog kvaliteta	16.8																					
Predstavljanje odboru (Cl.21) plana mjera koji imaju uticaja na vodnu legislativu koje namjerava predložiti u bliskoj budućnosti (jednom godišnje nakon 2002)	19.1																					
Priprema prvog registra mjesta u sklopu interkalibracijske mreže koji će biti prilagođen u skladu sa postupcima opisanim u Cl. 21	Dodata k V 1.4.1 (vii)																					
Pregled prihvacene liste prioriternih supstanci	16.4																					
Konacni registar mjesta (za interkalibraciju) će biti sastavljen i objavljen od strane EK	Dodata k V 1.4.1 (vii)																					
Završetak interkalibracije skupa sa MS	Dodata k V 1.4.1 (viii)																					
Objava rezultata interkalibracije i vrijednosti određenih za klasifikaciju monitoring sistema MS	Dodata k V 1.4.1 (ix)																					
Podnošenje prijedloga EK za kontrolu emisije ispuštanja iz tackastih izvora i standarda ekološkog kvaliteta	16.8																					
Objavljivanje izvještaja napretka uvođenja analiza prema Cl. 5 zasnovano na zbirnim izvještajima MS prema Cl. 15.2	18.3																					
Opoziv određenih postojećih Direktiva	22.1																					
Pregled prihvacene liste prioriternih supstanci	16.4																					
Objava izvještaja napretka provođenja nadzornih programa prema Cl. 8 zasnovano na zbirnim izvještajima MS prema Cl. 15.2	18.3																					
Prijedlozi EK za kontrolu emisija za ispuštanja iz tackastih izvora i standard ekološkog kvaliteta (ukoliko je potrebno)	16.8																					
Predavanje međuzvještaja koji opisuje napredak planiranog programa mjera	15.3																					
Pregled prihvacene liste prioriternih supstanci	16.4																					
Objavljivanje izvještaja o implementaciji WFD-a	18.1																					
Opoziv određenih postojećih Direktivi	22.2																					
Prijedlozi EK za kontrolu emisija ispuštanja iz tackastih izvora i standarda ekološkog kvaliteta (ukoliko je potrebno)	16.8																					
Objavljivanje međuzvještaja koji opisuje napredak provođenja na osnovu međuzvještaja MS prema Cl. 15.3	18.4																					
Pregled prihvacene liste prioriternih supstanci	16.4																					
Objavljivanje izvještaja o implementaciji Direktive	18.1																					
Kritički pregled Direktive o Vodi, prijedlozi izmjena	19.2																					
Pregled prihvacene liste prioriternih supstanci	16.4																					

LEGENDA

Rok u Okvirnoj Direktivi o Vodama
Izvještaj EK i datum

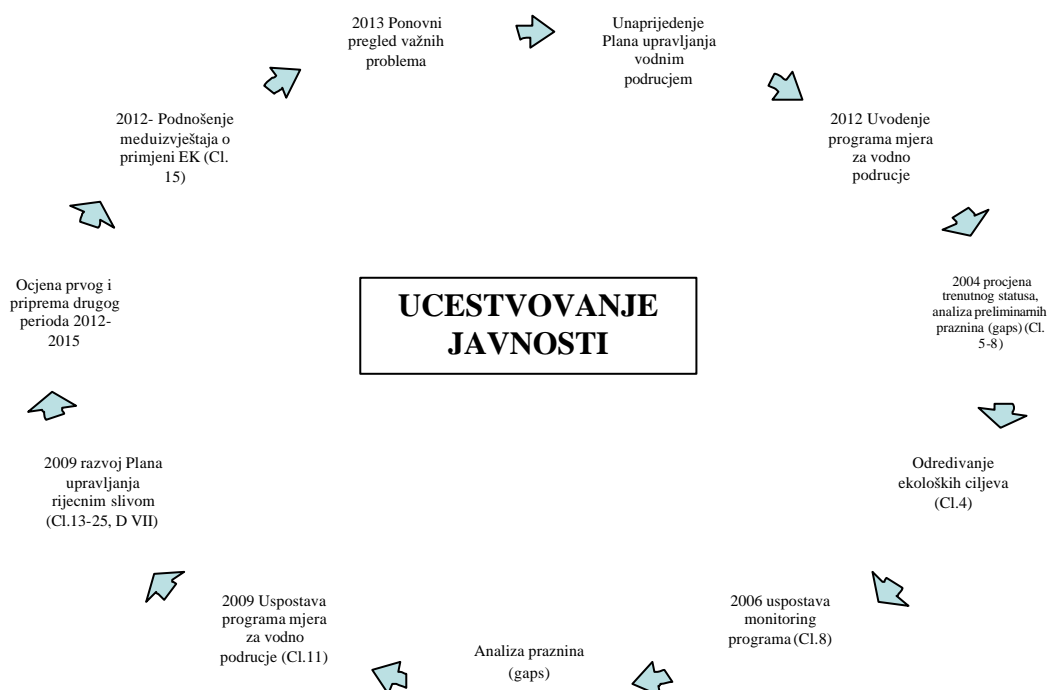
6.3 Ciklus planiranja

Ukupni prikaz procesa planiranja predstavljen u Odjeljku 6.4 uključuje takozvani ciklus planiranja koji, prema Direktivi, treba biti gotov do 2015. Prema tome, prikazi se odnose na prvi period (2002-2015) i pripremu drugog perioda (2015-2027), gdje je ovaj drugi period voden kao i prvi (isti zadaci i raspored). Također treba naznačiti da drugi ciklus planiranja (do 2027) treba biti razvijen na osnovu iskustva sa prvim ciklusom, kako je prikazano dole.

Kako bi razvili prikaz, razmotreno je slijedecih deset komponenti procesa planiranja:

1. Priprema;
2. Procjena trenutnog statusa i analiza preliminarnih praznina(gaps);
3. Određivanje ekoloških ciljeva;
4. Uspostava monitoring programa;
5. Analiza praznina (gaps);
6. Uspostavljanje programa mjera;
7. Razvoj planova upravljanja rijecnim slivom;
8. Implementacija programa mjera i priprema meduizvještaja o implementaciji;
9. Evaluacija prvog i drugog perioda;
10. Informisanje i konsultiranje javnosti, aktivno učešće zainteresovanih strana.

Slijedeca slika prikazuje redoslijed i odnose izmedu ovih aktivnosti kao i glavne rokove te odrednice prvog procesa planiranja.

Prethodna šema je najsžetiji skup informacija o procesu planiranja: prikazuje 10 glavnih komponenti koje su opisane i proširene u slijedecim dijagramima (vidi Odjeljak 6.4).

Glavni "koraci" za uvođenje Direktive su identifikovani za svaku od komponenti, te je unutar svakog koraka bilo moguće identifikovati različite zadatke implementacije. Započinjući sa najsžetijim nivoom informacija, kroz komponente, korake i zadatke se konačno mogu identifikovati tri nivoa.

U razmjeri ovih prikaza nije bilo moguće prikazati više detalja. Ali, vodna područja bi trebala imati vlastite dijagrame sa nivoom detalja prilagođenim njihovom nivou rada.

6.4 Opšti dijagram procesa planiranja

Slijedeci dijagram procesa planiranja nabroja glavne korake koje treba poduzeti za implementaciju Okvirne Direktive o Vodama, prikazuje povezanost među zadacima, prikazuje osnove i rokove te uključuje preporuke o rasporedu kako bi se postigli zadaci. Dijagram je raspodijeljen na tri različita nivoa. Prvi nivo odražava glavni proces planiranja i njegove glavne komponente kako je to opisano u prethodnom Odjeljku, drugi nivo predstavlja glavne korake u implementaciji dok treći nivo prikazuje pojedine zadatke koje treba izvršiti unutar pojedinih koraka. Zadaci trećeg nivoa su preuzeti iz određenih Vodica Direktive, ali nisu tako detaljni kao podaci koje oni pribavljaju. Ovi pojedini zadaci su prikazani različitim bojama kao što to prikazuje legenda.

Ovo je legenda koja se koristi u dijagramu:

LEGENDA
Glavne komponente procesa planiranja
Glavni koraci u implementaciji
Zadaci u implementaciji
Rok postavljen u Direktivi
Rok za izvještavanje i datum u Direktivi
Učešće javnosti
Pojedini zadaci preuzeti iz prikaza CIS-WG
BESTPRACT
Jako izmijenjena vodna tijela
WATECO
REFCOND AND COAST
IMPRESS
Usko grlo i broj u tekstu

Dijagram za prvi ciklus procesa planiranja

Dijagram za prvi ciklus procesa planiranja

Br.	Ključne aktivnosti u prvom procesu planiranja	Clan Direktive	2001	2002	2003	2004	2005
1	Pripremanje terena						
2	Identifikacija vodnih područja i označavanje Priobalnih i podzemnih voda	3.1					
3	Identifikacija i razgranicenje rijecnih slivova						
4	Identifikacija i razgranicenje priobalnih i tranzicijskih voda						
5	Identifikacija i razgranicenje podzemnih voda						
6	Identifikacija vodnih područja						
7	Dodjela priobalnih i tranzicijskih voda najbližem ili najprikladnijem vodnom području						
8	Dodjela podzemnih voda najbližem ili najprikladnijem vodnom području						
9	Identifikacija stakeholder-a i osmišljavanje postupaka za učešće javnosti						
10	Preko postojećih institucija pružiti informacije o Direktivi i procesu planiranja						
11	Razvoj strategije za identifikaciju stakeholder-a						
12	Osmišljavanje postupaka za učešće javnosti						
13	Uspotava potrebne infrastrukture GIS-a i koraci potrebni za harmonizaciju	3.8 Aneks I (ii)					
14	Izrada karata i GIS slojeva o razgranicenju vodnih područja, glavnim rijekama, podslivovima i sl.	Aneks I (ii)					
15	Stupanje na snagu zakona, propisa i administrativnih odredbi potrebnih za uskladenost sa Direktivom	24.1					
16	Stupanje na snagu zakona, propisa i administrativnih odredbi potrebnih za uskladenost sa Direktivom	24.2					
17	Upoznavanje EK sa usvojenim zakonskim mjerama	24.2					
18	Određivanje kompetentnih vlasti odgovornih za vodno područje	3.7					
20	Izrada karata i GIS slojeva o području odgovornosti institucija	Aneks I					
21	Predavanje popisa kompetentnih vlasti EK, uključujući podatke navedene u Aneksu I	3.8, Aneks I					
22	Procjena trenutnog statusa i analiza preliminarnih praznina (gaps)						
23	Analiza karakteristika vodnog područja	5.1					
24	Uspostava tipologije	Aneks II					
25	Identifikacija granica vodnih tijela	Aneks II					
26	Izrada karte tipova površinskih vodnih tijela	Aneks II, Aneks VII, A 1.1					
27	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Pružanje podataka)						
28	Pregled pritisa i uticaja ljudske aktivnosti na status voda	5.1					
29	Prikupljanje dostupnih podataka o ljudskim aktivnostima i pritiscima na okoliš	Aneks II					
30	Ocjena postojećih podataka i procjena praznina (gaps) uzimajući u obzir ciljeve						
31	Uspostava baze podataka o ljudskim aktivnostima i postojećih monitoring podataka za cijelo vodno područje i na nivou vodnih tijela gdje je moguće						
32	Identifikacija pritisa koje uzrokuje ljudska aktivnost, posebno aktivnosti navedene u Aneksu II	Aneks II					
33	Procjena efekata tih pritisa	Aneks II					
34	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Prikupljanje znanja i mišljenja)						
35	Provizorna identifikacija Vještackih i jako izmijenjenih vodnih tijela	4.3					
36	Prospekcija hidromorfoloških promjena vodnih tijela	Aneks II 1.4					
37	Opis značajnih promjena u hidromorfološkim karakteristikama u vodnim tijelima koja nisu "isključena"	5.1, Dodatak II 1.4-5					
38	Identifikacija koja vodna tijela možda neće zadovoljiti dobar ekološki potencijal zbog izmjena njihovih hidromorfoloških karakteristika	Aneks II 1.5					
39	Odabir vodnih tijela koja su znatno izmijenjena zbog zemljanih radova, te privremeno ih razvrstati pod jako izmijenjena vodna tijela	5.1, Aneks II 1.1					
40	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Jasno označavanje preko formalnih mehanizama za konsultacije)						
41	Procjena raskoraka (gap) između trenutnog statusa i ciljeva	Aneks V 1.4.2					
42	Definisanje i primjena osnovnog scenarija i procjena raskoraka između ciljeva i statusa						
43	Definiranje privremene identifikacije vodnih tijela koja možda neće zadovoljiti ciljeve Direktive-a do 2015	Aneks II					
44	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. protok informacija)						
45	Izrada ekonomske analize korištenja voda	5.1, Aneks II					
46	Popisivanje korištenja voda i usluga po ekonomskim sektorima						
47	Izrada ekonomske analize korištenja voda						
48	Procjena trenutne politike cijena						
49	Predviđanje razvoja ključnih pokazatelja i pokretaca do 2015 prema scenariju pritisa na okoliš "Posao kao i obično" (poboljšavati nakon 2004)						
50	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Protok informacija, procjena trenutnih nivoa cijena i troškova)						
51	Popisivanje zaštićenih područja	6.1, Aneks IV 2, Aneks VII 3					
52	Popisivanje zaštićenih područja						
53	Aktivno učešće stakeholder-a						

111	Izrada programa mjera i procjena ukupnih troškova																
112	Procjena da li je ukupni trošak disproporcionalan																
113	Procjena finansijske strane implementacije programa mjera																
114	Finalizacija detaljnog programa mjera	11./															

Dijagram za prvi ciklus procesa planiranja (3)

Br.	Ključne aktivnosti u prvom procesu planiranja	Clan Direktive	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15
116	Razvijanje plana upravljanja vodnog područja	13, Aneks VII														
117	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Radionice, pregled ključnih pitanja, sastanci sa stručnjacima i opažanja na terenu)															
118	Priprema i uskladjivanje rasporeda i programa radova za izradu RBMP-a															
119	Objavlivanje i stavljanje na raspolaganje javnosti rasporeda i programa radova za izradu RBMP-a	14.1a														
120	Period od najmanje šest mjeseci za primjedbe javnosti															
121	Pružiti privremeni pregled važnih pitanja upravljanja vodama	14.1b														
122	Objavlivanje i stavljanje na raspolaganje javnosti privremenog pregleda važnih pitanja upravljanja vodama unutar vodnog područja															
123	Period od najmanje šest mjeseci za primjedbe javnosti															
124	Završetak izrade prve verzije plana upravljanja rijecnim slivom te ga staviti na raspolaganje za primjedbe javnosti	14.1c														
125	Završetak izrade prve verzije plana upravljanja rijecnim slivom															
126	Period od najmanje šest mjeseci za primjedbe javnosti															
127	Izrada rezimea programa mjera															
129	Završetak izrade i objava plana upravljanja rijecnim slivom	13.6														
130	Rezime javno dostupnih informacija i poduzetih postupaka konsultacija, rezultati i izmjene plana koje su uslijedile kao posljedice															
131	Aktivno učešće stakeholder-a kako bi se osiguralo nastavljjanje PP-a nakon uobicajenog perioda konsultacija															
132	Završetak izrade i objava plana upravljanja rijecnim slivom															
133	Slanje kopija plana upravljanja rijecnim slivom EK	15														
134	Uvođenje programa mjera i priprema privremenog izvještaja o implementaciji															
135	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Radionice, pregled ključnih pitanja, sastanci sa stručnjacima i opažanja na terenu)															
136	Programi mjera postaju operativni	11.7														
138	Uvođenje poticajne politike cijena voda	9														
140	Priprema privremenog izvještaja koji opisuje napredak u implementaciji planiranog programa mjera	15.3														
142	Podnošenje privremenog izvještaja EK															
143	Ocjena prvog i priprema drugog perioda															
144	Aktivno učešće stakeholder-a (npr. Prikupljanje podataka i znanja i njihova procjena)															
145	Ocjena trenutnog statusa vodnog područja	5														
147	Ocjena programa mjera i plana upravljanja rijecnim slivom	13.7, 11.8, Dodatak VII														
148	Pripremiti novi raspored, program radova i napraviti ga dostupnim za konsultacije sa javnošću															
149	Pregled analiza i ponovnih ispitivanja važnijih pitanja upravljanja vodama spomenutih u Cl. 5.1	5.2														
150	Priprema rezimea promjena nastalih od prethodne varijante RBMP-a uključujući rezime ponovnih pregleda koje treba izvršiti prema Cl. 4, 5, 6 i 7															
151	Ponovni pregled vrijednosti maksimalnog ekološkog potencijala i dobrog ekološkog potencijala za AWB i HMWB															
152	Priprema rezimea i objašnjenja svih mjera predviđenih ranijom varijantom RBMP-a a koje nisu provedene															
153	Procjena napretka prema ostvarenju ekoloških ciljeva uključujući predstavljane rezultata, u obliku karte, monitoringa za period koji pokriva prethodni plan i objašnjenje neostvarenih ekoloških ciljeva															
154	Priprema rezimea bilo kojih dodatnih privremenih mjera prihvaćenih pod Cl. 10 od objave prethodne varijante RBMP-a															
155	Ponovni pregled vrijednosti maksimalnog ekološkog potencijala i dobrog ekološkog potencijala za AWB i HMWB															
156	Prva varijanta novog plana upravljanja rijecnim slivom															
157	Objavlivanje osavremenjenog plana upravljanja rijecnim slivom															
158	Privremene mjera kako bi se spriječilo daljnje propadanje statusa vodenog okoliša	1, 4.3-4.9														
159	Informisanje i konsultacije sa javnošću, aktivno učešće stakeholdera u skladu sa Vodicem o Učešću Javnosti	14														

Napomene:

- Rok izvještavanja za zadatke 22, 67, 86 i 88 je 22. mart 2010. godine kao dio plana upravljanja rijecnim slivom.
- Zadaci 59 i 60 su koordinirani od strane Radne Grupe za ekološki status i interkalibraciju.
- Zadatak 158 je povezan sa nizom mjera potrebnih da se postigne jedan od glavnih ciljeva Direktive, koji je da se spriječi daljnje opadanje statusa vodenih ekosistema (Clan 1). Clanovi 4.3 do 4.7 se moraju uzeti u obzir prilikom primjene ovog principa i kako bi se odredili rokovi. Trenutno, predlaže se da zadatak traje tokom cijele prve ocjene i perioda planiranja do decembra 2009. godine iako, u svakom slucaju, ce se detaljima rasporeda pozabaviti određeni dokument.

- Zadatak 159. Izraden je Vodic o Učešću javnosti kao jedan od rezultata Radne Grupe 2.9 (Vodic Br. 8), te detaljno opisuje aktivnosti i rokove.

6.5. Uska grla u procesu planiranja

Analiza dijagrama omogućuje identifikaciju takozvanih "uskih grla" prilikom primjene Direktive, tj. nepodudarnosti u planiranju koje se događaju kada se uporeduju službeni rokovi Direktive sa pragmaticnim pristupom implementaciji iste. Kao rezultat pomnog pregleda Direktive od strane Radnih Grupa radi pripreme Vodica pod Zajednickom Strategijom Implementacije, nekoliko je nepodudarnosti jasno identifikovano. Ovaj Vodici o planiranju bi trebao skupiti na jednom mjestu uska grla i aktivnosti koje su identificirale razne Radne Grupe pod Zajednickom Strategijom Implementacije.

Sve radne grupe su bile suočene sa ambicioznim i zakonski obavezujućim rasporedom Direktive. U osnovi, nije dopušteno odstupanje od tog rasporeda, niti se rokovi mogu odgoditi, osim u slučajevima odstupanja spomenutih u Clanu 4. Nekoliko Radnih Grupa je zaključilo da je, s jedne strane, raspored vrlo zgusnut i ostavlja malo vremena da se kroz materiju prođe u dubinu, te da s druge strane hronološki redoslijed rokova nije uvijek logican kada se tice implementacije u praksi. Ova kombinacija često rezultira nastajanjem uskih grla. Opseg ovog dokumenta je na uskim grlima koje prvenstveno identificiraju probleme sa implementacijom u smislu *tempiranja*. Oni su zajednicki svim Državama Clanicama koje kreću sa implementacijom. Uska grla koja se događaju zbog nedostatka finansijskih ili tehnickih sredstava ili institucionalnih okvira su često specifična za pojedine Države Clanice ili vodna područja radi određivanja prioriteta, običaja ili tradicija, te nisu pokrivena ovim dokumentom. No, priznaje se da ova lokalna "uska grla" mogu biti predmet zanimanja šire javnosti i mogu biti dodani dokumentu u kasnijoj fazi. Tokom pripreme Vodica, Radne Grupe su identificirale takozvana "otvorena pitanja". Nisu sva ta pitanja povezana sa planiranjem, te zato nisu ovdje ni spomenuta.

Neka od uskih grla su pokazana na dijagramu i identificirana za period do prvog plana upravljanja riječnim slivom u 2009. Za svako identificirano usko grlo pripremljen je informacijski list koji detaljnije objašnjava usko grlo. Trenutno lista nije potpuna ili konacna te će biti završena kasnije u Priručniku za integrirano upravljanje vodnim područjem koji treba razviti "grupa za grupisanje (cluster group) " i kao testiranja pilot projekata riječnih slivova koji će biti dio priručnika.

Kako rezultat gore navedenih preliminarnih analiza, identificirana su slijedeca uska grla:

- Nedostatak podataka za prvi pregled vodnih područja: potreba za postojećim informacijama i podaci o pritiscima i uticajima, potreba za definicijom znacajnih pritisaka, potreba za prelaženjem između pritisaka i uticaja, potreba za osnovnim scenarijem koji procjenjuje predviđene uticaje, potreba da se znaju ciljevi za 2015. godinu kako bi se procijenio rizik neispunjavanja trenutnih ciljeva;
- Podaci o referentnim uslovima su preduslov za dodjeljivanje ekološki relevantne tipologije;
- Potreba da se započne sa monitoringom potencijalnih mjesta za Referentne Uslove prije nego što prorade monitoring programi;

- Potreba za monitoring podacima od interkalibracijskih mjesta za proracun odnosa ekološkog kvaliteta;
- Procjena ispitivanja i pregled Vodica je predviđena prekasno da bi se stigao predati izvještaj o statusu 2005;
- Tipologija, referentni uslovi i granice klasa nisu dostupni. Registar treba izraditi na osnovu strucnog mišljenja i (ono malo) dostupnih podataka;
- Završetak interkalibracije prije no što prorade monitoring programi;
- Zgusnut raspored za procjenu primjedbi i pregled dokumenata koji se ticu plana upravljanja;
- Istovremeno pojašnjavanje programa mjera i plana upravljanja, sa rezimeom programa unutar plana;
- Pregled vodnih podrucja 2004 treba izvršiti sa trenutno dostupnim podacima i alatima, ali oni se moraju upotrijebiti pragmaticno kako bi se postigli zahtjevi direktive. Izrada pregleda 2004 je prilika da se ocijeni koji podaci nedostaju i koje nedostatke treba ukloniti.

Vidljivo je da se vecina uskih grla može svesti na nekoliko osnovnih pitanja ili rokova unutar direktive:

- 1) Ciljevi koje treba postici 2015 nisu jasno naznaceni. Direktiva se poziva na postizanje "dobrog statusa voda" do 2015, koji može biti definisan pomocu Aneksa II i V. Ali, ove informacije su uopštene i trebaju biti detaljnije objašnjene i provedene za nekoliko tipova voda i /ili vodnih tijela, što zahtijeva dosta vremena dok je planirani rok završetka kraj 2004. Ovo ima za posljedicu da je teško procijeniti da li vodno tijelo možda neće zadovoljiti ciljeve po pitanju ekološkog kvaliteta prije 2004 (analiza praznina (gaps)), te koje mjere treba poduzeti.
- 2) Dostupnost podataka: program monitoringa ne mora biti ustanovljen prije 2006. To znaci da nove i potpune informacije (izmjerene vrijednosti) o parametrima koji su važi na analizu pritisaka i uticaja ljudskih aktivnosti, referentnih uslova, granica ekoloških klasa, interkalibracijskih mjesta i indirektno za odredivanje jako izmijenjenih vodnih tijela ce biti najranije dostupni tek 2007. U kombinaciji sa malom ucestalošću monitoringa dostupnost tih podataka nije optimalna. Posljedica je da ce se donijeti pretpostavke umjesto podataka koji nedostaju, te ce se povecati udio nesigurnosti u analizama što utice na vrijednost procjena.
- 3) Objava *nacrta* Plana Upravljanja Rijecnim Slivom (RBMP) u 2008 kako bi se omogucile primjedbe javnosti. To znaci da ce Plan upravljanja (koji mora biti službeno objavljen 2009) morati biti spreman i poprilično odgovarati konacnom dokumentu kako bi se iznijela istinita slika Plana upravljanja rijecnim slivom kakav ce biti objavljen 2009. Shodno tome podrazumijeva se da aktivnosti u svrhu izrade sadržaja moraju biti završene do 2008 što skracuje dostupno vrijeme.

Ovaj dokument predlaže neka rješenja za uska grla, te ona mogu biti podijeljena u tri glavna tipa rješenja:

a. Predvideni rokovi

Preporučuje se da se prihvati pragmatički pristup kako bi se odredili međurokovi i neslužbeni ili predvideni krajnji rokovi za određene zadatke ukoliko je potrebno ako bi se postigli rokovi zadani u Direktivi. Ubrzanje tih aktivnosti bi moglo pripomoci postizanju rokova ali također podrazumijeva da se uesnici moraju suociti sa još strožijim rasporedom. Države Clanice možda imaju druge prioritete i mogu pomicati ili odustajati od neslužbenih krajnjih rokova u skladu sa tim. No, na međunarodnom nivou preporučuje se dobra saradnja oko neslužbenih krajnjih rokova.

b. Korištenje postojećih informacija

Kako su postojeće informacije dostupne u rasponu od stručnog mišljenja do postojećih monitoring podataka dobivenih zbog trenutnog zakonodavnog okvira. Također, kada se koriste postojeći podaci, prikupljanje i združivanje podataka će zahtijevati dobru koordinaciju i puno vremena. Ti podaci obično nisu niti lagano dostupni niti ispravno oblikovani.

U tom kontekstu, konsultacije sa stakeholder-ima i naučnom zajednicom mogu pomoci u poboljšavanju dostupnih podataka i/ili pomoci napretku postupka gdje su uocene praznine (gaps).

c. Preliminarne vježbe

Preporučljivo je da se preliminarne vježbe provjere, poboljšaju i finaliziraju kasnije, kada je dostupno više podataka.

Kombinacija nejasnih ciljeva, podataka koji nedostaju i prvog velikog roka već 2004 (Clan 5) čine skoro nemogućim da se izvrši precizna procjena trenutnog statusa voda i rizika neispunjavanja ciljeva. Zato je već nekoliko Radnih Grupa smatralo proces iterativnim i da se naprave preliminarne analize i procjene, zasnovane na podacima (ukoliko je potrebno i pretpostavkama) dostupnima do 2004 i da provjere te procjene u kasnijoj fazi kada budu dostupni monitoring podaci. Važno je pretpostaviti nesigurnost ovih preliminarnih vježbi.

Uzmite u obzir da je ovo preliminarna identifikacija vjerovatnih uskih grla u procesu planiranja. Ispitivanje u Pilot Rječnim Slivovima (PRB) će se dublje i na lokalnom nivou pozabaviti sa uskim grlima, budući da je jedan od glavnih zadataka provjeriti nedosljednosti između pojedinih Vodica. Rezultat ispitivanja će vjerovatno pomoci da se identificiraju druga uska grla i pruži više podataka o mogućim rješenjima. Ovi novi podaci se mogu uklopiti u buduću, poboljšanu varijantu ovog Vodica o Procesu Planiranja, budući da se on smatra "živim" dokumentom.

Od gore navedenih uskih grla, za ova su razradeni informacijski listovi:

Broj	Naziv
1	Analiza praznina(gaps)*
2	Interkalibracija*
3	Učešće javnosti
4	Plan upravljanja rijecnim slivom i programom mjera**

* Informacijski listovi sadržani u ovom Vodici

** Tema kojom ce se pobliže baviti prirucnik za integrisano upravljanje vodnim podrucjem koje treba razviti buduca "grupa za grupisanje/cluster group"

Usko grlo 1: Analiza praznina (gaps): procjena mogucnosti da vodna tijela nece zadovoljiti ekološke ciljeve

Povezano sa	Dostupnost podataka, ciljevi Direktive									
Nivoom	Opšta									
Izvorima	Direktiva Aneks II 1.4-2.5, (Aneks V) Vodic za analizu pritisaka i uticaja u skladu sa Direktivom (Vodic Br. 3)									
Ispitivanje Pilot riječnog sliva	Da									
Prikaz	Ključne aktivnosti	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Karakterizacija Analiza pritisaka i uticaja ljudskih aktivnosti • Postaviti prag za znacaj pritisaka • Identificirati znacajne pritiske i njihove uzroke • Procijeniti uticaj tih pritisaka (pretociti analizu pritisaka u analizu uticaja, obracajuci pažnju na ranjivost vodnog tijela na uticaj od utvrđenih pritisaka. Prva identifikacija vodnih tijela koja možda nece zadovoljiti ciljeve Direktive • Istražite promjene u aktivnostima i pritiscima predvidenim za period do 2015 (pretocite trenutno stanje pritisaka u prognozu pritisaka (2015) koristeći osnovni scenarij (WG WATECO) • Pretocite prognozu pritisaka u prognozu uticaja • Pronadite praznine u statusu voda između ciljeva Direktive za 2015 i prognoze • Privremeno identificirajte vodna tijela koja možda nece zadovoljiti ciljeve • Ukoliko je nezadovoljavanje ciljeva vjerovatno, pregledajte koja odstupanja mogu biti primjenjiva (manje strogi ciljevi, vremenski izvještaj,...) Izvršetak o karakteristikama Vodnog područja Daljnja karakterizacija Za površinska vodna tijela koja možda nece zadovoljiti ciljeve, proces se treba nastaviti dalje do daljnje karakterizacije									
Objašnjenje	Uloga analize praznina (gaps) (koja koristi analize pritisaka i uticaja ljudskih aktivnosti te osnovni scenario) je da procijeni vjerovatnost da neko vodno tijelo nece zadovoljiti ekološke ciljeve Direktive. Ona kazuje da li ima praznina (i kolike su one) između trenutnog statusa vodnog tijela i dobrog statusa vodnog tijela koji treba postici do 2015. Ova analiza je centralno pitanje u implementaciji Direktive ali nije jasno spomenuta u glavnom tekstu (samo u Aneksu II 1.5)., Usko grlo nastaje zbog cinjenice da se prve analize pritisaka i uticaja ljudske aktivnosti moraju dovršiti do kraja 2004 dok još nisu ustanovljeni ekološki ciljevi Direktive. Ciljevi zavise o pitanjima kao što su određivanje granica ekoloških klasa i referentni uslovi (rok 2004) koji pak moraju biti potvrđeni od strane monitoring programa koji nece biti uveden do 2006.									
Preporuke	Izvršite preliminarnu analizu praznina do 2004, što daje uvid koja su vodna tijela rizicna.									

	Pocetak može biti razvoj Programa mjera. Tokom procesa, kako bude dostupno više i detaljnijih podataka, analiza praznina (gaps) ce biti poboljšavana te mjere prilagodene u skladu sa tim. Tokom izrade preliminarne analize praznina, trebali bi biti svjesni i uzeti u obzir nesigurnosti u ekološkim uslovima koji bi trebali zadovoljiti ciljeve Direktive i nesigurnosti u procijenjenom uticaju ljudskih aktivnosti.

Usko grlo 2: Interkalibracija

Povezano sa	Dostupnost podataka, ciljevi Direktive									
Nivoom	Opšta									
Izvorima	Direktiva Aneks V 1.4.1 Vodic o uspostavi interkalibracijske mreže i toku interkalibracije (Vodic br. 6)									
Ispitivanje pilot riječnog sliva	Ne									
Prikaz	Ključne aktivnosti Registar interkalibracijski mjesta • Odabir mjesta na osnovu dostupnih podataka • Clan 21 Odbor procjenjuje i prihvaca Registar • Određivanje (preliminarnih?) granica klasa (referentni uslovi) pomocu dostupnih elementa biološkog kvaliteta • Odabiranje sistema tipologije, tipova voda za svako ekoregion [WG REFCOND] • Programi monitoringa operativni Interkalibracija • Opcija: nadopuniti registar novim podacima	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Objašnjenje	Cilj interkalibracije je da Države Clanice usporede između sebe koji tipovi vodnih tijela predstavljaju granicu ekološkog kvaliteta za visoki i dobar ekološki status. Rezultati ce biti izraženi u o mjeru ekološkog kvaliteta (EQR). Raspored interkalibracije u Državama Clanicama ne odgovara rasporedu Direktive. Ključne informacije za interkalibraciju ce biti dostupne tokom napredovanja postupka implementacije. Glavna uska grla su: 2.1) Tipovi vodnih tijela odabranih za interkalibracijske mreže (2003) možda neće biti podudarni sa tipovima vodnih tijela kako su ih definisale Države Clanice, zato što su mjesta za privremeni registar odabrana prije nego što se morala utvrditi tipologija u Državama Clanicama (2004); Štaviše, izbor parametara za odabir mjesta ovisi o izboru za referentne uslove i elemente ekološkog kvaliteta (spremno najranije 2004); 2.2) Trenutno (2002) nema dovoljno podataka da se izvrši naučno osnovan odabir mjesta, buduci da Države Clanice do sada nisu pratile sve parametre za odabir mjesta. Ciljevi interkalibracije – sporazum o granicama klasa i harmonizirani sistemi klasifikacije – mogu biti samo djelimicno postignuti u tom jednom postupku interkalibracije koji zahtjeva Direktiva. Interkalibracijska mreža koja bude uspostavljena neće odražavati uticaje svih pritisaka i sve elemente biološkog kvaliteta.									
Preporuke	• Odabir mjesta cilja na tipove vodnih tijela za koja je dostupno najviše podataka; • Uspostavljanje novog mehanizma za reviziju onog trenutka kada više kvalitetnijih podataka koji su u skladu sa zahtjevima Direktive bude dostupno (nakon 2006); • Pojasniti pravne mogućnosti i prakticne implikacije za takvu reviziju.									

Usko grlo 3.1: Učešće javnosti

Povezano sa	Dostupnost podataka, ciljevi Direktive											
Nivoom	Opšta											
Izvorima	Direktiva Član 14, Aneks VII. 9 Vodici o Učešću javnosti vezano uz Direktivu: aktivno učešće, konsultacije i pristup javnosti informacijama (Vodici Br. 8)											
Ispitivanjem Pilot riječnog sliva	Ne											
Prikaz	Ključne aktivnosti	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	Učešće javnosti • Konsultacije o rasporedu i programu rada za izradu RBMP-a • Šest mjeseci za komentarisanje rasporeda i programa radova • Konsultacije o pregledu glavnih pitanja upravljanja vodama • Šest mjeseci za komentarisanje pregleda važnih pitanja upravljanja vodama • Konsultacije o privremenom RBMP-u • Šest mjeseci za komentarisanje privremene verzije RBMP-a • Aktivno učešće će biti poticano • Pristup pozadinskim dokumentima i informacijama											
Objašnjenje	Pri kraju 2008 bice objavljena privremena verzija Plana upravljanja, te stavljena na raspolaganje javnosti. Javnost ce dobiti pola godine (Do juna 2009) kako bi komentarisala ovu verziju Plana upravljanja. Tada ce se razmatrati primjedbe javnosti, kada su relevantne bice uklopljene u plan te ce plan biti završen i objavljen do 22 decembra 2009. U planu ce biti prikazano koje su se konsultacijske mjere poduzele i koji su rezultati, te koje su izmjene plana uslijedile uslijed njih. 3.1) Buduci da izmedu juna i decembra 2009 ima vrlo malo vremena da se Plan upravljanja (i strategija) izmjeni na osnovu primjedbi javnosti, postoji rizik da primjedbe nece biti uzete u obzir zbog nedostatka vremena, što je suprotno duhu i zahtjevima Direktive. Ovaj komentar donekle vrijedi i za konsultacije o rasporedu i programu radova te pregledu važnih pitanja upravljanja vodama.											
Preporuke	• Konsultirajte i informišite (ukoliko je moguće, uključite) javnost što ranije (i intenzivnije) buduci da ce to pomoci da se prevladaju iznenađenja i može spriječiti prevelike izmjene Plana upravljanja vrlo kasno u procesu njegove izrade; • Objavite prvu verziju Plana upravljanja ranije, ali ovo ce biti teško buduci da automatski skracuje trajanje ostalih aktivnosti; • Druga mogućnost je da se prve dvije konsultacije sa javnošću organizuju prije krajnjih rokova (barem 2006 i 2007). Ovo ce dati više vremena da se pripremi i organizuje treća konsultacija na privremenom Planu upravljanja i tada uzeti u obzir primjedbe kojih ce vjerovatno biti više nego na prve dvije konsultacije.											

Usko grlo 3.2: Učešće javnosti

Povezano sa	Institucionalni aspekti
Nivoom	Medunarodna vodna podrucja, Države Clanice
Izvorima	Direktiva Clan 14, Aneks VII. 9, Clan 13.2 Vodic o učešću javnosti: aktivno učešće, konsultacija i javnog pristupa informacijama (Vodic Br. 8)
Ispitivanje Pilot rijecnog sliva	Da (?)
Prikaz	-
Objašnjenje	Javnosti ce radi informisanja i konsultacija biti predstavljeno nekoliko dokumenata. Također ce se na zahtjev uciniti dostupnima i pozadinski podaci i to na kontaktnim mjestima navedenim u Planu upravljanja. Države clanice moraju unaprijed planirati kako ce stupiti u kontakt sa javnošću, gdje ce prikupljati primjedbe, kako ce ih obrađivati i na kojim nivoima se odvijaju te aktivnosti. Medunarodna vodna podrucja, koja imaju posla sa više jezika i lokalnim stanovništvom suoceni sa prekogranicnim pitanjima moraju voditi posebno racuna o ovome.
Preporuke	Rješenje je drugacije za svaku Državu Clanicu ili vodno podrucje. Slijedeca pitanja mogu pomoci u orjentaciji: • Da li javnost treba biti suocena sa (potpunim i detaljnim) informacijama o cijelom podrucju na koje se odnosi Plan upravljanja? Ili bi trebali biti pripremljeni paketi specifičnih informacija, ciljanih na dio podrucja za koje javnost pokazuje zanimanje? Uzmite u obzir da mjere provedene u jednom dijelu mogu imati efekta i drugdje; • Da li ce postojati jedno centralno mjesto za kontakt kako bi se dobile pozadinske informacije za podrucje na koje se plan odnosi, ili više lokalnih? Kako ce to biti preneseno javnosti? • Hoce li primjedbe proizašle iz razlicitih konsultacija biti skupljane i obrađivane lokalno ili u centralnoj tacki? Kako ce biti organizovana povratna informacija prema javnosti? • Da li ce Države Clanice u medunarodnom vodnom podrucju Evropskoj Komisiji (Clan 13.2) prijaviti jedan jedinstveni plan za to vodno podrucje ili odvojeno za svaku Državu Clanicu?

Usko grlo 4: Plan upravljanja rijecnim slivom i programom mjera

Povezano sa	Problemima sa rasporedom između plana upravljanja rijecnim slivom i programa mjera
Nivoom	Medunarodna vodna podrucja, Države Clanice
Izvorima	Direktiva Clanovi 11 i 13, Aneks VII Prikazi za proces planiranja
Ispitivanje Pilot rijecnog sliva	Da
Prikaz	-
Objašnjenje	Potreba da se program mjera završi prije Plana upravljanja rijecnim slivom kako bi se rezime uvrstio u Plan upravljanja kako to zahtijeva Aneks VII. Ova tema ce biti ispitana daljnjim aktivnostima Radne Grupe Integrisano upravljanje vodnim podrucjima.
Preporuke	-

Aneks 1. – Popis skracenica

Skracenice korištene u tekstu Vodica:

AWB	Vještacko Vodno Tijelo
BESTPRACT	Radna Grupa za najbolje prakse u planiranju rijecnog sliva
CAP	Zajednicka poljoprivredna politika
COAST	Radna Grupa za tipologiju i klasifikaciju tranzicijskih i priobalnih voda
EAF	Strucni Savjetodavni Forum
EEA	Evropska Agencija za Okoliš
EC	Evropska Komisija
EQR	Omjer Ekološkog Kvaliteta
GEP	Dobar ekološki potencijal
GES	Dobar ekološki status
GIS	Geografski Informacioni Sistem
GROUNDWATER	Radna Grupa za podzemne vode
HMWB	Jako izmijenjeno vodno tijelo
ICZM	Integrisano upravljanje priobalnim pojasom
IMPRESS	Radna Grupa za analizu pritiska i uticaja
INTERCALIBRATION	Radna Grupa za inerkalibraciju
IRBM	Integrisano upravljanje rijecnim slivom
MEP	Maksimalni ekološki potencijal
MS	Države Clanice
NGO	Nevladine Organizacije
PRB	Pilot projekat rijecnih slivova
RBD	Vodno podrucje (Oblasni Rijecni Sliv)

RBMP	Plan upravljanja rijecnim slivom
RC	Referentni uslovi
REFCOND	Radna Grupa za klasifikaciju referentnih uslova
WD	Direktori Voda
WFD	Okvirna Direktiva o Vodama
TOC	Sadržaj
TOR	Projektni Zadatak
WATECO	Radna Grupa za ekonomsku analizu
WG	Radna Grupa

Aneks 2. – Preambule i članovi Okvirne Direktive o Vodama važni za ovaj Vodic

Proces planiranja u preambulama

Preambula 13.

U Zajednici su prisutni različiti uslovi i različite potrebe koje zahtijevaju specifična rješenja. Ovu razlicitost treba uzeti u obzir prilikom planiranja i realizacije mjera za zaštitu i održivu upotrebu vode u okviru rijecnog sliva. Odluke treba donositi što je bliže moguće mjestima gdje je voda izložena nekom uticaju ili gdje se koristi. Prednost treba dati akcijama koje potpadaju pod odgovornost Država Članica, izradom programa mjera prilagođenih regionalnim i lokalnim uslovima.

Preambula 28.

Površinske i podzemne vode su, u principu, obnovljivi prirodni resursi; poseban zadatak osiguravanja dobrog statusa podzemnih voda zahtijeva pravovremenu akciju i stabilno dugorocno planiranje zaštitnih mjera zbog prirodnog vremenskog trajanja njihovog formiranja i obnavljanja. To trajanje potrebno za poboljšanje statusa treba uzeti u obzir kod redosljeda pri utvrđivanju mjera za postizanje dobrog statusa podzemnih voda i promjenu svakog trenda povećanja koncentracije onečišćenja u podzemnim vodama.

Ocjena postojećeg statusa voda

Član 5.

Svaka Država Članica mora osigurati da se za svako vodno područje ili za dio međunarodnog vodnog područja na njenoj teritoriji izradi analiza njegovih karakteristika, pregled uticaja ljudskih aktivnosti na status površinskih i podzemnih voda i ekonomska analiza korištenja voda u skladu sa tehničkim specifikacijama navedenim u Aneksu II i III, te da navedeni materijali budu dovršeni najkasnije četiri godine od stupanja na snagu ove Direktive.

Monitoring

Član 8.

Države Članice uspostave monitoring programe svih voda radi dobivanja jasnog i sveobuhvatnog pregleda statusa voda u svakom vodnom području:

- za površinske vode takvi će programi obuhvacati:
 - (i) volumen i nivo, ili protok u mjeri odgovarajućoj za ekološki ili hemijski status i ekološki potencijal, i
 - (ii) ekološki i hemijski status i ekološki potencijal;
- za podzemne vode takvi će programi obuhvacati monitoring hemijskog i kvantitativnog statusa;
- za zaštićena područja ti će programi biti dopunjeni specifikacijama sadržanim u propisima Zajednice po kojima su pojedina zaštitna područja ustanovljena.

Ekonomska analiza i povrat troškova od vodnih usluga

Clan 9.

1. Države Clanice uzeće u obzir princip povrata troškova od vodnih usluga, uključujući i troškove zaštite okoliša i resursa, u skladu sa ekonomskom analizom provedenom prema Aneksu III., i posebno u skladu sa principom "zagadivac plaća".

Države Clanice osiguravaju do 2010. godine:

- da politika cijena vode predstavlja odgovarajući poticaj korisnicima da koriste vodne resurse efikasno i da time doprinesu ostvarenju ciljeva ove Direktive;

- odgovarajući doprinos raznih korisnika, podijeljenih najmanje na industriju, domaćinstva i poljoprivredu, povratu troškova od vodnih usluga, na osnovu ekonomske analize provedene u skladu sa Aneksom III, i uzimajući u obzir princip "zagadivac plaća".

Države Clanice mogu pri tome voditi računa o društvenim, ekološkim i ekonomskim efektima povrata troškova, kao i geografskim i klimatskim uslovima u doticnoj regiji, odnosno regijama.

2. Države Clanice će u Planu upravljanja riječnim slivom izvijestiti o planiranim koracima za implementaciju tacke 1 koja će doprinijeti ostvarenju ciljeva ove Direktive, kao i o učešću raznih korisnika vode u povratu troškova od vodnih usluga.

3. Ništa što je sadržano u ovom članu ne sprječava uvođenje posebnih preventivnih ili popravnih mjera radi postizanja ciljeva ove Direktive.

4. Države Clanice neće biti u sukobu sa ovom Direktivom ako odluče, u skladu sa ustaljenom praksom, da ne primjenjuju odredbe paragrafa 1. recenica 2. i za tu svrhu odgovarajuće odredbe paragrafa 2, za neku aktivnost korištenja vode, ako se time ne dovodi u pitanje svrha i postizanje ciljeva ove Direktive. Države Clanice dužne su navesti razloge neprimjenjivanja paragrafa 1., recenica 2., u planovima upravljanja riječnim slivovima.

Određivanje ciljeva zaštite okoliša

Clan 4.

1. Provodeći programe mjera utvrđene planovima upravljanja riječnim slivovima:

(a) za površinske vode

(i) Države Clanice provešće potrebne mjere radi sprječavanja pogoršanja statusa svih tijela površinskih voda, uz primjenu paragrafa 6. i 7. i ne prejudicirajući paragraf 8.;

(ii) Države Clanice štitiće, poticati i obnavljati sva tijela površinske vode, uz primjenu pod-paragrafa (iii) za vještacka i jako izmijenjena vodna tijela, sa ciljem postizanja dobrog statusa površinskih voda najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, u skladu sa odredbama iz Aneksa V, uz odgode određene u skladu sa s paragrafom 4. i primjenu paragrafa 5, 6 i 7, ne prejudicirajući paragraf 8.;

(iii) Države Clanice štitiće i čuvati sva vještacka i jako izmijenjena vodna tijela u cilju postizanja dobrog ekološkog potencijala i dobrog hemijskog statusa površinskih voda najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, u skladu sa odredbama iz Aneksa V, uz odgode određene u skladu sa paragrafom 4 i uz primjenu paragrafa 5, 6 i 7, ne

prejudicirajući paragraf 8;

(iv) Države članice provede potrebne mjere u skladu sa Cl. 16 (1) i 16 (8) u cilju progresivnog smanjenja zagađivanja prioritetnim supstancama te prestanka ili postupnog isključivanja emisija, ispuštanja i rasipanja opasnih supstanci sa prioritetne liste; ne prejudicirajući pritom relevantne međunarodne ugovore iz Cl. 1 za stranke na koje se to odnosi.

b) za podzemne vode

(i) Zemlje članice provede mjere za sprječavanje ili ograničenje unošenja zagađivača u podzemne vode i za sprječavanje pogoršanja stanja svih podzemnih voda, uz primjenu tacke 6 i 7 i ne prejudicirajući tacku 8 ovog člana, te uz primjenu Cl. 11(3)(j);

(ii) Države članice štite, čuvati i obavljati sva tijela podzemne vode, osigurati ravnotežu između zahvatanja i prihranjivanja podzemnih voda u cilju postizanja dobrog statusa podzemnih voda, najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, u skladu sa odredbama Aneksa V, uz odgode određene u skladu sa paragrafom 4. i uz primjenu paragrafa 5, 6 i 7. ne prejudicirajući paragraf 8 ovog člana, te uz primjenu Cl. 11 (3) (j);

(ii) Države članice provede potrebne mjere za promjenu svakog značajnog i ustrajnog trenda povećanja koncentracije bilo kojeg zagađivača uzrokovanog ljudskom aktivnošću, kako bi se postupno smanjilo onečišćenje podzemnih voda;

(iii) Mjere za postizanje promjene trenda provode se u skladu sa paragrafima 2, 4 i 5 Cl. 17, uzimajući u obzir primjenjive standarde postavljene u relevantnim propisima Zajednice, uz primjenu paragrafa 6 i 7, i ne prejudicirajući paragraf 8.

c) za zaštićena područja

Države članice postići će saglasnost sa svim standardima i ciljevima najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, ukoliko nije drukčije određeno propisima Zajednice po kojima su pojedina zaštićena područja ustanovljena.

2. Kad se na određeno vodno tijelo odnosi više od jednog cilja, navedenog u paragrafu 1, primjenjuje se onaj strožiji.

Program mjera

Član 11.

1. Svaka Država članica uspostavi za svako vodno područje, ili za dio međunarodnog vodnog područja na svojoj teritoriji, program mjera vodeći računa o rezultatima analiza iz Cl. 5, radi postizanja ciljeva iz Cl. 4. Ti programi mjera mogu se pozivati na mjere koje proizlaze iz propisa donošanih na nacionalnom nivou i koje pokrivaju cijelu teritoriju Države članice. Ako je to primjereno, Država članica može donijeti mjere primjenjive na sva vodna područja i/ili dijelove međunarodnih vodnih područja na njenoj teritoriji.

2. Svaki program mjera sadržavace "osnovne" mjere navedene u paragrafu 3, i, prema potrebi, "dopunske" mjere.

3. "Osnovne" mjere su minimalni zahtjevi kojima treba udovoljiti i koje se sastoje od:

a) mjera potrebnih za implementaciju propisa Zajednice o zaštiti voda, uključujući mjere zahtijevane u propisima iz Cl. 10 i Dijela A, Aneksa VI;

b) mjera koje se smatraju primjerenim za svrhe Cl. 9;

c) mjera za promovisanje efikasnog i održivog korištenja voda, kako bi se izbjeglo dovodenje u pitanje postizanja ciljeva navedenih u Cl. 4;

d) mjera za ispunjavanje zahtjeva iz Cl. 7, uključujući i mjere za zaštitu kvaliteta vode, radi smanjenja nivoa postupka pročišćavanja potrebnog za dobivanje pitke vode;

e) kontrole zahvatanja slatkih površinskih i podzemnih voda i kaptiranja slatke površinske vode, uključujući i registar ili registre zahvatanja i zahtjev za prethodnim odobrenjem zahvatanja i kaptiranja. Ova kontrola ce se periodično revidirati i, ako je potrebno, dopuniti. Države članice mogu iz ove kontrole izuzeti zahvate i kaptaže koje nemaju značajan uticaj na status voda.

f) kontrole, uključujući i zahtjev za prethodnim odobrenjem, vještackog prihranjivanja podzemnih voda. Voda koja se koristi za tu svrhu može biti uzeta iz bilo koje površinske ili podzemne vode, pod uslovom da korištenje tog izvora ne dovodi u pitanje postizanje ciljeva zaštite okoliša postavljene za taj izvor ili za prihranjivanu podzemnu vodu. Ova kontrola ce se periodično revidirati i, ako je potrebno, dopuniti.

g) kod ispuštanja iz tackastih izvora koji mogu izazvati zagađenje, zahtijeva se prethodno regulisanje, na primjer zabrana unošenja zagađivaca u vodu, ili prethodno odobrenje ili registracija zasnovana na opštim obavezujućim pravilima, kojima se uvodi kontrola emisije za doticne zagađivace, uključujući i kontrolu u skladu sa Cl. 10 i 16. Ova kontrola ce se periodično revidirati i, ako je potrebno, dopuniti.

h) kod difuznih izvora koji mogu izazvati onečišćenje, potrebne su mjere za sprječavanje ili kontrolu unošenja zagađivaca. Kontrola može biti u obliku zahtjeva za prethodno regulisanje, na primjer zabranu unošenja zagađivaca u vodu, ili prethodnog odobrenja ili registracije zasnovane na opštim obavezujućim pravilima, ako takav zahtjev nije drukcije regulisan propisima Zajednice. Ova kontrola ce se periodično revidirati i, ako je potrebno, dopuniti.

i) za ostale značajne negativne uticaje na status voda navedene u Cl. 5 i Aneksu II, potrebne su posebne mjere kojima ce se osigurati da su hidromorfološki uslovi vodnih tijela u skladu sa postizanjem traženog

ekološkog statusa ili dobrog ekološkog potencijala za vodna tijela oznacena kao vještacka ili jako izmijenjena. Kontrola za ovu svrhu može biti u obliku zahtjeva za prethodno odobrenje ili registracije zasnovane na opštim obavezujućim pravilima, ako takav zahtjev nije drukcije regulisan propisima Zajednice. Ova kontrola će se periodično revidirati i, ako je potrebno, dopuniti.

j) zabrane direktnog ispuštanja zagadivaca u podzemne vode u skladu sa sljedećim odredbama:

Države članice mogu odobriti ponovno upuštanje u isti akvifer/vodonosnik vode korištene za geotermalne svrhe.

Također mogu odobriti, određujući uslove za:

- upuštanje vode koja sadrži supstance koje su rezultat istraživanja i zahvatanja ugljikovodika ili rudarskih djelatnosti, te upuštanje vode iz tehničkih razloga u geološke formacije iz kojih su zahvatani ugljikovodici ili druge supstance, ili u geološke formacije koje su iz prirodnih razloga trajno nepodobne za ostale svrhe. Takvim upuštanjem ne smiju se unositi druge supstance, osim onih koje su rezultat navedenih radova;

- ponovno upuštanje podzemne vode zahvatane iz rudnika i kamenoloma ili u vezi sa izgradnjom i održavanjem građevinskih objekata;

- upuštanje prirodnog ili ukapljenog plina, radi uskladištenja, u geološke formacije koje su iz prirodnih razloga trajno nepodobne za ostale svrhe;

- upuštanje prirodnog ili ukapljenog plina, radi uskladištenja, u druge geološke formacije, tamo gdje postoji jaka potreba za sigurnošću snabdijevanja plinom, i gdje takvo upuštanje sprječava bilo kakvu sadašnju ili buduću opasnost pogoršanja kvaliteta podzemnih voda;

- građevinske radove niskogradnje i visokogradnje, odnosno slične radove na ili u tlu, koji dolaze u dodir sa podzemnom vodom. Za takve svrhe Države članice mogu odrediti da se takvi radovi smatraju odobrenim pod uslovom da se izvode u skladu sa opštim obavezujućim pravilima koja je Država članica donijela za takve aktivnosti;

- ispuštanje malih količina supstanci za naučne svrhe, radi utvrđivanja karakteristika zaštite ili obnavljanja vodnih tijela, uz ograničenje količina na onoliko koliko je neophodno za navedenu svrhu pod uslovom da takva ispuštanja ne dovode u pitanje postizanje ciljeva zaštite okoliša utvrđenih za dotično tijelo podzemne vode.

k) u skladu sa akcijom poduzetom po Cl. 16, mjera za isključenje onečišćenja površinskih voda supstancama navedenim u popisu prioriternih supstanci prihvaćenom u skladu sa Cl. 16 (2), te za postupno smanjenje onečišćenja ostalim supstancama koje bi inače spriječile Države članice da postignu ciljeve za površinske vode navedene u Cl. 4;

l) svih mjera potrebnih za sprječavanje gubitaka zagadivaca iz tehničkih uređaja i za sprječavanje i/ili smanjenje uticaja iznenadnih zagadenja, na primjer uslijed poplava, uključujući i sisteme za detekciju i upozoravanje na takve događaje, kao i, u slučaju nezgoda koje se nisu mogle predvidjeti, sve mjere za smanjenje opasnosti za vodne ekosisteme.

4. "Dopunske" mjere su mjere koje se određuju i implementiraju kao dodatak osnovnim mjerama, radi postizanja ciljeva postavljenih u skladu sa Cl. 4. Dio B Aneksa VI sadrži ne-ekskluzivnu listu takvih mjera.

Države članice mogu također donijeti daljnje dopunske mjere radi dodatne zaštite ili poboljšanja statusa voda obuhvaćenih ovom Direktivom, uključujući implementaciju relevantnih međunarodnih sporazuma iz Cl. 1.

5. Ako podaci o monitoringu ili drugi podaci ukazuju da je malo vjerovatno da će se postići ciljevi iz Cl. 4 za neko vodno tijelo, Država članica pobrinuće se:

- da se istraže razlozi mogućeg neuspjeha,*
- da se ispituju i revidiraju relevantne dozvole i ovlaštenja,*
- da se revidiraju i po potrebi promijene monitoring programi,*
- da se donesu dopunske mjere potrebne za postizanje tih ciljeva, uključujući eventualno i uspostavljanje strožijih standarda kvaliteta okoliša, slijedeći postupak naveden u Aneksu 5.*

Ako su ti razlozi rezultat prirodnih uzroka ili više sile, koja je izuzetna i koja se nije razumno mogla predvidjeti, narocito velikih poplava i dugih suša, Država članica može odrediti da dodatne mjere nisu prakticne u skladu sa Cl. 4 (6)

6. Implementirajući mjere iz paragrafa 3, Države članice moraju poduzeti sve korake da ne izazovu povećanje onečišćenja mora. Ne prejudicirajući postojeće propise, primjena mjera poduzetih u skladu sa paragrafom 3 ne smije nipošto dovesti, direktno ili indirektno, do povećanja onečišćenja površinskih voda. Taj se zahtjev ne primjenjuje tamo gdje bi doveo do povećanog onečišćenja okoliša u cjelini.

7. Program mjera treba donijeti najkasnije 9 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, i sve mjere trebaju postati operativne najkasnije 12 godina nakon tog datuma.

8. Program mjera treba revidirati i po potrebi dopuniti najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, i nakon toga svakih 6 godina. Sve nove ili revidirane mjere iz dopunjenog programa moraju postati operativne u roku od 3 godine od njihovog donošenja.

Planovi upravljanja rijecnim slivovima

Clan 13.

1. Države Clanice preuzimaju obavezu da se za svako vodno područje na njihovoj teritoriji izradi plan upravljanja rijecnim slivom.

2. *Ako se radi o međunarodnom vodnom području koje se cijelo nalazi unutar Zajednice, Države Clanice koordinirace svoje aktivnosti u cilju izrade jedinstvenog plana upravljanja međunarodnim slivom. Ako se takav plan za upravljanje rijecnim slivom ne napravi, Države Clanice izradice svoje planove koji pokrivaju dijelove međunarodnog vodnog područja na njihovoj teritoriji, kako bi se ostvarili ciljevi ove Direktive.*

3. *Ako se međunarodno vodno područje proteže izvan granica Zajednice, Države Clanice nastojace da izrade jedinstveni plan upravljanja, a ako to nije moguće, plan mora barem pokrivati dio međunarodnog vodnog područja koji se nalazi na teritoriji doticne Države Clanice.*

4. *Plan upravljanja rijecnim slivom mora sadržavati informacije detaljno navedene u Aneksu VII.*

5. *Planovi upravljanja rijecnim slivom mogu biti nadopunjeni izradom detaljnijih programa i planova za pojedine podslivove, sektore, probleme i tipove voda, radi rješavanja posebnih aspekata vodnog upravljanja. Provedba ovih mjera ne oslobada Države Clanice od njihovih obaveza po ovoj Direktivi.*

6. *Planovi upravljanja rijecnim slivovima moraju biti objavljeni najkasnije 9 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive.*

7. *Planovi upravljanja rijecnim slivovima moraju se revidirati i nadopunjavati najkasnije 15 godina od datuma stupanja na snagu ove Direktive, i nakon toga svakih 6 godina.*

Izvještavanje

Clan 15.

1. *Države Clanice dostavice kopije svojih planova upravljanja rijecnim slivovima i svih naknadnih dopuna Komisiji i svim drugim zainteresovanim Državama Clanicama u roku od 3 mjeseca od njihovog objavljivanja:*

a) *za vodna područja koja se nalaze u potpunosti na teritoriji jedne Države Clanice, sve planove upravljanja koji pokrivaju nacionalnu teritoriju i koji su objavljeni u skladu sa Cl. 13;*

b) *za međunarodna vodna područja, barem dio plana upravljanja slivom koji pokriva teritoriju doticne Države Clanice.*

2. *Države Clanice podnosice zbirne izvještaje o:*

- *analizama iz Cl. 5, i*

- monitoring programima iz Cl. 8

izradenim za potrebe prvog plana upravljanja rijecnim slivom, u roku od 3 mjeseca od njihovog dovršenja.

3. Države članice će u roku od 3 godine od objavljivanja svakog plana upravljanja rijecnim slivom ili dopune prema Cl. 13 podnijeti privremeni izvještaj o postignutom napretku u implementaciji planiranog programa mjera.